

Лариса Серих

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ:

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ

СУМИ, 2025

УДК 37.036:373.3:792.08

ББК 74.200

С 33

*Рекомендовано до друку та практичного використання
Вченою радою КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти (протокол № 13 від 26 грудня 2025 року)*

Рецензенти:

Сьома С.О., заступник директора КЗ СОР – Сумський обласний Центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, кандидат педагогічних наук

Заганяйко С.О., завідувачка відділу художньо-естетичного виховання, художній керівник Народного художнього колективу Театр юних «Шпаківня» КЗ Сумський Палац дітей та юнацтва Сумської міської ради

Серія «Естетичне виховання»

С 33

Серих Л.В. Словник термінів і понять: театральне мистецтво, театралізована діяльність : *ілюстрований довідник* / автор-упорядн. Л. В. Серих. Суми : РВВ КЗСОШПО, 2025. 110 с.

У словнику підібрано поняття та терміни, які відповідають теоретичним та методичним засадам формування естетичної культури школярів, зокрема у процесі театрального мистецтва та театралізованої діяльності під час навчальної творчої діяльності. Розглянуто дефініції, термінологію, пов'язану з практичною роботою закладів освіти, запропоновано арсенал методів і прийомів, дія яких спрямована на формування естетичної культури школярів.

Вирішення низки дидактичних завдань у процесі театралізованої діяльності допомагає учням емоційно «проживати» знання на будь-яких уроках, заняттях, сприяє підвищенню процесів засвоєння, опрацювання, відтворення ними навчального матеріалу.

Словник з театрального мистецтва та театралізованої діяльності стане корисним для педагогів вищої, загальної середньої, позашкільної, дошкільної освіти, студентів, учнів, вихованців, батьків.

© Серих Л.В., 2025

ЗМІСТ

<i>1.</i>	<i>ПЕРЕДМОВА</i>	<i>4</i>
<i>2.</i>	<i>ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ЗА БУКВАМИ УКРАЇНСЬКОЇ АБЕТКИ</i>	<i>5</i>
<i>3.</i>	<i>ТЕРМІНИ Й ПОНЯТТЯ</i>	<i>90</i>
<i>4.</i>	<i>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</i>	<i>105</i>
<i>5.</i>	<i>ПІСЛЯМОВА</i>	<i>108</i>

ПЕРЕДМОВА

*Шановні колеги, учителі, викладачі, керівники гуртків, мистецтвознавці!
Плекати творчість у дитини, зрощувати її, зробити
творчість життям, диханням кожної дитини –
головне завдання сучасного педагога з креативною думкою!*

Створення цього словника стало актуальним у час перетворень національної системи освіти, упровадження креативного, творчого, діяльнісного підходів, критичного мислення та партнерської взаємодії в роботу педагогів закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Творчий здобувач освіти здатен до більш ефективної соціальної та психологічної адаптації до подій зовнішнього світу; щодо перетворення світу; до змін в собі, в своїй поведінці під об'єктивні умови світу; до зміни свого ставлення до нього. Кожна людина, на нашу думку, наділена не лише задатками до певних видів діяльності, але й задатками й здібностями до всіх видів людської діяльності, творчої зокрема.

Природні можливості дитини можна порівняти з глибокою й чистою криницею, в якій на глибині лежать різні здібності: одні – вище, ближче до поверхні. вони легше виявляються, інші – глибше. Чиста вода – чистий аркуш паперу, сцена, музичний інструмент, на яких згодом з'являться образи. Щоб вони з'явилися, необхідні як зовнішні сприятливі умови, так і чимало зусиль самої дитини. Ця символічна криниця людських загальних можливостей ніби поєднує два світи – надреальний та реальний: те, що дане людині від природи, що в ній закладено і те, що встигає реалізуватися, знайти вияв упродовж усього життя, і не лише в дитинстві.

«Вичерпування» здібностей і талантів дитини має стати головним завданням як демократичного суспільства, так і завданням кожної, окремо взятої людини, з метою реалізації свого земного призначення – перетворення світу, творення його гармонійним, духовно насиченим.

Допомогою в цьому і стає словник термінів і понять з театрального мистецтва й театралізованої діяльності, що є доречним у роботі педагогів, зацікавлених проблемою театрального мистецтва й театралізованої діяльності.

Терміни й поняття розташовані в алфавітному порядку, до кожного є ілюстрація; знайти їх не складно; прикінцевим є список використаних джерел, що також стане у нагоді педагогам.

Будемо разом плекати прекрасне в душах наших вихованців, а діти легко, без нудьги засвоюватимуть терміни й поняття. Бажаємо всім успіху й наснаги!

Автор/ка (лат. *auctor* – творець) – це фізична особа, творчою працею якої створено твір. Твором мистецтва може бути будь-який авторський твір, зокрема і цей ілюстрований довідник є також авторським твором.

Авторка Серих Л.В., к. пед. н, доцент, завідувачка кафедри ТМЗО КЗ СОППО, координаторка мистецької освітньої галузі в Сумській області, уболіває за успіхи кожного педагога й учня, створила цей довідник за результатами багаторічної праці в сфері мистецтва.

Фото. Авторка ілюстрованого довідника Серих Л.В., 2025

Авторські ремарки – короткі записи, нотатки режисера про зміст, ролі, драматичні елементи, кульмінацію твору; про шуми та звуки, творчо переосмислені драматичні особливості, стиковки їх зі своїм замислом, точно знайдені звукові образи, стилістичні ключі до рішення майбутнього спектаклю.

Рис. [URL:https://st.depositphotos.com/1558912/1683/i/450.jpg](https://st.depositphotos.com/1558912/1683/i/450.jpg)

Акт у п'єсі (також **дія**) – це значна, закінчена частина драматичного твору, яка є самостійним смисловим розділом вистави і часто завершується важливою для сюжету подією; між актами зазвичай роблять антракт. Акт може поділятися на менші складові – яви, епізоди чи картини – а сучасні п'єси можуть мати від одного до п'яти актів. Бувають і багатоепізодні п'єси.

Фото. Серих Л.В. Сумський академічний театр імені Михайла Щепкіна. «У джазі тільки дівчата». Суми, 2025

Актор – жін. акторка, актриса (лат. *actor* – той, хто діє), також заст. *лицедій/лицедійка* – виконавець ролей драматичних, оперних, балетних, естрадних виставах, кінофільмах, творець сценічних образів. Стиль, напрям, жанр мистецтва А. визначаються особливостями театру, характером драматургії, складом глядачів і принципами постанов. Мистецтво А. завжди набуває типових ознак, характерних для стилю певної історичної епохи.

Фото: [URL:https://nevsedoma.com.ua/uk/304399-aktory-filmiv-odyn-udoma-todi-i-zaraz-12foto.html](https://nevsedoma.com.ua/uk/304399-aktory-filmiv-odyn-udoma-todi-i-zaraz-12foto.html) «Сам удома» [Маколей Калкін](#)

Актор у масці. Мистецтво актора в масці потрапило на сцену Т. ляльок як споріднена театральна форма. А. у. м. діє на сцені в іншій манері ніж актор без маски: адже він підкорюється своїй природі й образотворчим законам маски. А. у. м. зосереджується на повороті голови, для того, щоб маска справляла на глядача певне враження і залишала поле для акторської творчості.

Фото: Одеса, Манекени, вітрина. Серих Л.В., 2019

Актор-лялькар володів сценічною мовою не гірше актора драматичного театру. Слово у ляльковій виставі, хоч і не є основним компонентом, було досконалим, виразним. Система роботи в театрі С. Образцова мала високу культуру перевтілення А. л. створював складну емоційну партитуру ролі і глибоко й правдиво переживав стан свого персонажа.

Фото. Заслужений діяч мистецтва України, головн. режисер Хмельницького академічного обласного театру ляльок, президент Всеукраїнської організації лялькарів «UNIMA» Сергій Брижань

Акторська пластика – це навчання свідомому управлінню рухами тіла, які виконують ті чи інші вправи. Це розвиток та удосконаленні волі, уваги, пам'яті, сили, витривалості, спритності, ритмічності, а також навчання техніці спеціальних сценічних навичок.

Фото Серих Л.В. ПДЮ, Суми, 2019

Амфітеатр – це антична відкрита споруда (часто овальна або кругла) з ареною посередині та місцями для глядачів у вигляді концентричних, що піднімаються уступами рядів навколо, де проводилися гладіаторські бої, театралізовані вистави та цькування звірів; також сучасні зали з аналогічним розташуванням місць або місця в театрі за партером, що розташовані півколом і піднімаються вгору.

Найвідоміший приклад – Римський Колізей.

Взято з: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a3/The_new_old_amphitheater_in_Pula_Istria_%2819629095974%29.jpg/330px-The_new_old_amphitheater_in_Pula_Istria_%2819629095974%29.jpg

Взято з: Arjan de Weerd Суспільне надбання (Public Domain), <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=137668>

Амфітеатр

Амфітеатр у залі – це частина глядацького приміщення за партером, де місця розташовані півкруглими уступами, що поступово підвищуються вгору, забезпечуючи кращий огляд для всіх глядачів, на зразок давньоримських споруд з ареною та лавами для глядачів навколо. Він іде після партеру, а перед ним часто розташовані ложі.

Взято з: <https://www.google.com/search?>

Ансамбль ляльок – є обов'язковою умовою до постанов вистави і не тільки для акторів, а й ансамблю ляльок, які створив художник саме для цієї вистави.

У процесі створення вистави, ляльки на сцені почали «вчитися» передавати горе, радість, натхнення, в тонких психологічних формах, почали примушувати глядачів хвилюватися разом із персонажем. За новим методом актор і глядач спілкуються між собою через ляльку. Через ляльку актор спілкується з партнером.

Фото. МЦБ ім. Л. Забашти, де діє виставка ляльок, ляльок ручної роботи та колекційних. <https://cheline.com.ua/news/culture>

Аспекти театралізованої діяльності:

емоційно-мотиваційний аспект – до якого входять сприймання та інтерес до мистецтва, результатів своєї театралізованої діяльності (ТД) та ТД однолітків на уроках та в позаурочній діяльності;

когнітивний аспект – який вміщує знання, уявлення про мистецтво театру, театральні засоби, оцінку творів мистецтва, власної ТД, ТД інших;

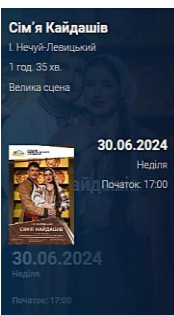
діяльнісний аспект – включає володіння засобами сценічної виразності (ТД) у мистецькій, немистецькій, позаурочній роботі.

Фото Серіх Л.В. ПДЮ, Суми, 2019

Афіша театральна – художня листівка, плакат, текстова інформація про те, де, коли і яка саме відбудеться подія, видовище, анонс майбутньої вистави, на якій розміщують всю необхідну інформацію: назву вистави, автора, сценариста, дату, початок, тривалість вистави, прізвища, імена акторів, тощо.

Фото. Серіх Л.В. Сумський академічний театр імені Михайла Щепкіна, Афіша. Суми, 2024

Бал – масове театралізоване дійство / літературно-музична композиція з підвищеною урочистістю, класичним етикетом та використанням хореографічного жанру, костюми відповідають темі й епосі.

Взято з: [Віденський бал у КПІ ім. І. Сікорського: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRErbmnXj4l4SOpiamUGGulltZC4WIJOO2veg&s](https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRErbmnXj4l4SOpiamUGGulltZC4WIJOO2veg&s)

Балагани – це тимчасові дерев'яні споруди на ярмарках або народних гуляннях, призначені для театральних, циркових, лялькових вистав, що походять від мистецтва скоморохів. Це динамічне, яскраве дійство, насичене жартами, піснями, трюками та акробатичними номерами, яке слугувало розвагою для народу. Місце проведення Б. – ярмаркові площі, народні гуляння (Масниця, Різдво), виконавцями є спочатку скоморохи, пізніше – професійні актори, акробати, фокусники

Взято з: https://www.google.com/search?sca_esv

Балет (італ. *ballare* – танцювати) – вид сценічного мистецтва, танцювальна театральна вистава, у якій музика поряд з танцем відіграє важливу роль у розвитку сюжету й створенні відповідного настрою; синтетичний вид сценічного мистецтва, в якому зміст вистави розкривається засобами танцю, міміки і музики

Фото: Балет Сербського національного театру. *Dnevnolist Danas*

Балет в Україні. Використання народного танцю у драматичних виставах має давні традиції. Танці були складовою частиною народних обрядових ігор (веснянок, «Кози», «Маланки», ін.). Класичні Б. виконувались у кріпацьких театрах 18 ст. У 19 ст., професійний танець широко культивувався в побутових операх та оперетах українського театру («Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм» та ін.).

У 2-й пол. ХІХ ст. в Києві відбувались окремі балетні вистави («Есмеральда» Ц. Пуні та ін.).

Фото: «Сніговий танець». <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/be/Snowdance.jpg/250px-Snowdance>

Балетмейстер – (хореограф) людина, яка влаштовує хореографічні сцени, танці, створює систему рухів у просторі сцени або танцювального майданчика, обирає грим, костюми персонажів, декорації, освітлення. Мета Б., щоб танцювальне шоу являло собою гармонійне ціле дійство. Фото: <https://www.facebook.com/keducationru/photos>

Балетмейстер (нім. *Ballettmeister* – «постановник балету»), автор та постановник балетів, хореографічних номерів, танців, танцювальних сцен в опері та опереті, творець танцювальних форм. Б. ставить хореографічні сцени, танці, створює систему рухів у просторі

Ілер-Жермен-Едгар де Га або Едгар Дега (фр. Edgar Degas; (19 липня 1834 – 27 вересня 1917, Париж), фр. живописець, один з найвизначніших представників імпресіоністського руху.

Фото: [Едгар Дега](#). «Балетмейстер Жюль Перро». 1875

Бельведер (італ. *belvedere*, дослівно «прекрасний вид») – окрема паркова споруда (альтанка) або впорядкований майданчик, розташований в підвищеній частині рельєфу.

Бельведер Воронцовського палацу – пам'ятка архітектури в Одесі. Споруда розташована над морським схилом і схилом Військової балки та внесена до Реєстру пам'яток культурної спадщини Одеси як архітектура національного значення, елемент.

Взято з: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Бельведер\(значення\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Бельведер(значення))

Бельведер, комплекс палацу у Відні. Австрія. <https://grimmir74.livejournal.com/12603038.html>

Бельведер у театрі – це назва популярної української трагікомедії Анатолія Д'яченка, поставленої в Театрі «Сузір'я» в Києві, яка розповідає про самотніх жінок у будинку біля моря, чие життя перевертається з появою чоловіка (і навіть «трупа» чоловіка), з ролями Л. Руснак, К. Степанкової та Ахтема Сеїтаблаєва. Це вистава про мрії, самотність та несподівані повороти долі.

Фото: Сцена з спектаклю «Бельведер». <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSYAq9dn7zXV2YwYzXd8tSpM0tdtqYgWv942w&s>

«Браво», також «біс» – це вигук захоплення, враження, емоції, похвали, що означає «чудово», «відмінно», «молодець», який походить з італійської мови, використовується як універсальне слово для вираження схвалення, хоча в італійській є форми різних родів (*bravo, brava, bravi, brave*).

Рус. взято з: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRkrOPAyEx73_PekyRLv2nwOpPMS9RbZqfb_tCihVwouw&s

Бутафор – це майстер-творець муляжів та імітацій реальних предметів (зброї, їжі, меблів тощо) для театру, кіно чи виставок.

Бутафор-декоратор – це більш широка спеціалізація, яка охоплює створення всієї сценографії, від великих декорацій до дрібного реквізиту, поєднуючи навички художника, скульптора, столяра, ін., роблячи речі, які *виглядають* реалістично, хоча зроблені з дешевих матеріалів (пінопласт, картон, гіпс), щоб створити необхідну атмосферу.

*Унаслідок атаки РФ по Києву загинув бутафор і художник-декоратор **Вадим Тунчій** – майстер, чії роботи добре знали глядачі українського кіно й популярного «Шоу довгоносиків»*

Фото: <https://rubryka.com/2025/11/25/butafor-ta-hudozhnyk-dekorator/>

Бутафорія – штучні речі, створені для використання у виставі, які імітують справжні. Слово прийшло у нашу мову з італійської. Бутафорія – це підробка, предмети для театральної вистави, муляжі, які використовуються на сцені замість справжніх. Б. має широкий спектр використання. У театрі є кілька видів муляжних робіт: декорація, меблі, реквізит, костюми, прикраси.

Меблі, столи, стільці, крісла, дивани виготовляються під часовий відрізок і режисерський задум п'єси. Костюми мають муляжну основу в головних уборах, обробці (незвичайні гудзики, пряжки), взуття тощо.

Взято з: <https://poradu.pp.ua/nauka/30888-butaforya-scho-ce-de-zastosovuyetsya-navscho.html>

Буфонада – жартівлива сценка в театральному мистецтві, яка побудована на перебільшенні, гротеску, гуморі.

Подарунок дітлахам та дорослим: у Національній опері відбулася прем'єра оновленого балету «Пригоди Піноккіо»

Фото: https://vechirniy.kyiv.ua/uploads/2022/09/05/_dsc4760.jpg

Драма, комедія, трагедія, а ще мюзикл і **буфонада** – найдавніші театральні жанри, на основі яких пізніше виникли усі інші. На сьогодні у театральному мистецтві їх кілька десятків, до того ж, постійно з'являються нові.

Фото взято з: <https://www.instagram.com/p/CnWPdHzIi57/>

Чернівецький музично-драматичний театр ім. О. Кобилянської

Виразні можливості музики невичерпні. У ній відображені образи життя та смерті, героїчна боротьба, мрії, тривожні почуття, сцени народного весілля, бою, молитви, радості, жалю, гумору, гніву, ласки, грації тощо.

Фото. Танок. ЗЗСО №9 Суми. Серих Л.В. 18.03.2015

Витривалість – це здатність безперервно працювати довготривалий час. Запас людських нервових сил обмежує можливість актора активно зіграти роль від початку спектаклю до кінця, тому актор повинен вміти розподіляти цей запас рівномірно протягом усього спектаклю.

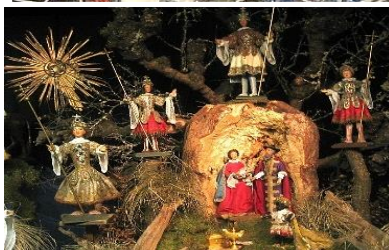
Фото. Серих Л.В. Суми, 2024

Вертеп (український) свого часу народився, як казав І.Я. Франко, «із комбінації релігійної різдвяної драми, витісненої з церковної огорожі на міську площу, і зовсім світської лялькової гри».

Витоки українського театру у вертепній драмі, що народилася в лоні шкільного театру, в якому використовувалися елементи народного театру: між діями серйозної драми виконувалися *інтермедії* (див. Інтермедії).

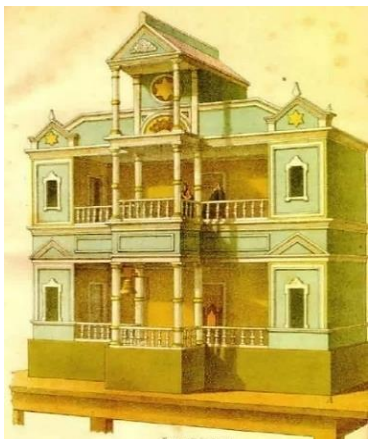
Рис. <https://wikipedia.org/wiki/>

Вертепник (колядник) знаходився за вертикальною скринькою, вводячи крізь прорізи в її задній стінці ляльки. Низ скриньки вкривався хутром, щоб водити ляльку безшумно. В. і керував лялькою і «говорив» на всі голоси, змінюючи голос (за всіх персонажів).

Рис. <https://beta.baltija.eu/news/print/44217>

Вертепна скринька. Для скриньки (*Сокиринської, Куп'янської*) характерна двоповерхова будова. На I поверсі відбувалася дія на побутові теми, на II – релігійні, біблійські сюжети. Будова В. с. залежала від сюжету п'єси. Для спектаклю зі шкільного життя можна створити скриньку у вигляді школи, це допоможе сприйманню глядачів. В Україні В. с. має назву – Скринька вертепної драми. Це зображення українського вертепу із зібрання Г. Галагана (*Галаганівська*)

Рис. Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki.png>

Вертепна лялька грала у двоповерховій скриньці вертепу, де верхня частина символізує «рай» «небо», а нижня – «земля» розігрується двочасна драма. Драма була дуже динамічною, насиченою яскравими діалогами, трагічними монологами, піснями і танцями. В цих двох діях брало участь до сорока ляльок, вирізьблених з дерева майстрами і розмальованих.

Фото. Матеріали семінару. ЗЗСО №5 Лебедин. Серих Л.В. 2015

Вертепна лялька у I частині традиційного вертепу грала про те, що розповідали про народження Христа та злого царя Ірода, який винищував малят у Віфлеємі – він мав намір знищити Христа, якого боявся. Оскільки дія відбувалася на двох поверхах: на горішньому діяли Бог, святі, янголи та ті, хто поклонявся Богу; на нижньому – сцени, пов'язані з царем Іродом.

Фото. Семінар. ЗЗСО №5 Лебедин. Серих Л.В. 2015

Вертепна лялька у II частині В. с., на нижньому поверсі, на землі, і діяли тут інші, світські герої, найчастіше дуетні пари: запорожець і шинкарка, поляк і полячка, куми, єврей і єврейка, циган і циганка. Коза була символом повнокровності життя.

Фото. Ще у далекому XVII ст. мандрівні дяки, а також студенти підробляли собі на прожиття тим, що ходили в народ із невеликими шопками і розігрували вертепну драму.

Вертеп Волинського театру ляльок. В. Волинського театру має цікаву історію, прем'єра вистави «Український вертеп» за народними текстами: сцен. ред. і постановка – засл. артист України С. Єфремов; сценографія й ляльки – І. Уварова, муз. редакція – П. Свист (1992 р.). 2001 р. відбулась реставрація скрині вистави «Вертеп»: режисер – О. Іноземцев; кер. постановки – народ. артист України Л. Попов; скриня і ляльки сакральної частини – І. Уварова; ляльки світської частини – Л. Виходцевська; муз. оформл. – П. Свист.

Фото: <https://puppet.volyn.ua/news/163/>

Вертепна скринька Сокириська, (інша її назва *Галаганівська*) – ляльок возять крізь відповідні отвори. Елементи вирізують з картону, фанери, налагоджують у В. с. освітлення (ліхтарики з гірлянд, ін.). Сама В. с. і є декорацією, але в окремих виставах використовують й інші декорації. Ляльки виконані з будь-яких матеріалів: глина, пап'є-маше, ганчір'я, дерево, гума, пластмаса, пінопласт, які настромлюють на дротяний спиць, що знизу закінчується дерев'яною ручкою, за яку вертепник рухає ляльку.

Фото. <https://www.instagram.com/p/CO3pnGxDaw2/>

Вінницький обласний академічний український музично-драматичний театр імені М. К. Садовського – заклад мистецтв, що належить територіальним громадам Вінницької області.

Кількість місць: 700. Відкрито в 1910р.

Фото: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/.jpg>

Віфлеємський ящик виник на території Давньої Греції як вид мистецтва, що вперше прийнято називати його «театром». В. я. розповідав глядачам про будову світу в тім вигляді, як це являлося давнім.

Комусь прийшла думка зобразити світ за допомогою шухляди, у якій немає передньої стінки, яка перегороджена навпіл по горизонталі. Унизу оселяли ляльок-людей, а зверху тих, хто зображував Богів.

З розпадом античних держав, а на їхніх територіях було створено нові формації, маленькі шухляди з ляльками дісталися в спадщину наступним поколінням. Відгомони цього театру в Україні народили *український вертеп* (див. Вертеп).

Рис. <https://www.google.com/search?q=%D0%92%>

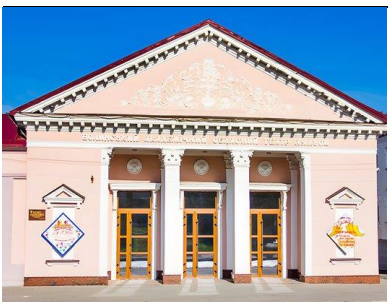
Внутрішня діяльність здійснюється шляхом таких пізнавальних процесів як відчуття, сприймання, уява, пам'ять, мислення. Результати її включаються в систему значень, що нею володіє суб'єкт. Прикладом В. д. є гедоністичне переживання (*від грець. – насолода*), яке ігнорує реальність, спотворює, заперечує її, створюючи ілюзію збереження порушеного змісту життя; усі форми естетичної свідомості, характерні для молодших учнів є проявами В. д.

Фото. Сумський ПДЮ, Шпаківня. Серих Л.В. Суми, 2020

Водевіль – жанровий різновид комедійної драматургії, вистава з куплетами і танцями, легка комедія з динамічним сюжетом. В. зародився у Франції XVII ст. як народна розвага. Складався з коротких пісеньок та сценок, які виконувалися ярмарковими акторами. З часом В. розвивався, стаючи все більш складним та витонченим. У XVIII ст. став одним з найпопулярніших жанрів французького театру. У XIX ст. В. поширився по всій Європі й Америці, став улюбленим жанром публіки завдяки своїй легкості, розважальності й динамічності.

Взято з: <https://optimize-il.com/wp-content/uploads/2024/06/shho-take-vodevil.jpg>; <https://kyivdaily.com.ua/wp-content/uploads/2021/09/komediya-pro-nizhne-sercze.jpg>

Волинський академічний обласний театр ляльок – обласний академічний ляльковий театр у місті Луцьку, єдиний професійний дитячий театр Волині.

Відкрито 16 березня 1976 року. Репертуар: українські та зарубіжні казки, дитячі твори, адаптації дорослої драматургії та літератури. Кількість місць: 250.

Взято з: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-teatri-ukra-ni>

Волинський обласний академічний музично-драматичний театр імені Т.Г. Шевченка розташований у самому середмісті Луцька. Першою постановкою театру стала прем'єрна вистава О. Є. Корнійчука «Платон Кречет», продемонстрована 29 лютого 1940 році. У 2009 році Волинський ОАМДТ імені Т. Г. Шевченка урочисто відзначив своє 70-ліття.

Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Вправи артикуляційні – призначені для формування правильної чіткої звуковимови, розвитку мовленнєвого апарату, виробленню точних, координованих рухів органів артикуляції, попередження мовленнєвих порушень, подолання мовленнєвих вад, що вже існують.

Взято з: <https://www.logoclub.com.ua/zvukovimova/artikulyatsijna>

Вправи на змінені обставини

Мета вправи зі зміненими обставинами – розширити коло уявлених явищ дитини, вводячи додаткову умову – обставини.

Якщо учні будуть діяти у визначених обставинах, то можна досягнути й розкриття творчої ініціативи учнів.

Фото. На заняття у ПДЮ. Серіх Л.В. Суми, 2020

Вправи на розміщення у часі і просторі

Мета вправи – вчити вихованців переміщатися у часі і просторі. Наприклад, зима, треба ліпити сніжки.

Почніть гру. «Руки мерзнуть від морозу. Вцільтеся сніжками одне в одного». На цьому закінчується цей етап роботи, наступний – *метод імпровізованих сценек*.

Фото. Мої кроки. Серих Л.В., м. Суми, 2020

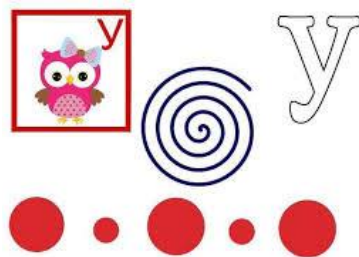
Глядач – основна фігура театрального дійства. Г. має послуговуватись певними правилами поведінки: до театру одягають ошатні сукні, приходять за 10-15 хвилин до початку, щоб був час роздягнутися й зайняти своє місце, проходити на своє місце слід обличчям до тих, хто вже сидить в залі, перепрошуючи за незручності. Якщо Г. має занадто високий головний убір, варто поцікавитися Г. позаду, чи їм це не заважає, в іншому випадку – етикет дозволяє ввічливо попросити зняти його. Г. може заважати надто сильний запах парфумів, гучні розмови, гомін, плач малюків. Після закінчення вистави, вкрай неввічливо показувати акторам «спину», коли вони вийшли вклонитися.

Фото. Гастролі Сумського АТ у м. Трускавці. 2023

Голосові вправи. У мовотворенні голос бере особливу участь. Звучання голосу – це результат складної психофізичної діяльності, що керується інтелектом мовця, його емоціями та волею. У результаті змикання та розмикання голосових зв'язок утворюється голос. Він досить слабкий. І тому дуже важливо розвивати гнучкість голосу дітей, тобто здатність голосу легко переходити від високих звуків до середніх чи низьких. Необхідно вчити дітей керувати своїм голосовим апаратом, уміти вимовляти фрази з різною силою голосу.

[32, с. 128] Серих Л.В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія, 2009. 199 с.*

Гра – це діяльність, що відбувається в умовних ситуаціях, спрямованих на відтворення суспільного досвіду, зафіксованого у продуктах культури.

Фото. Гра. Серих Л.В. Суми, 2020

Гра «Олень». У цій грі інтонації м'які, мов гладимо тварину руками, словами, з бажанням зігріти, бо вона змерзла в зимовому лісі, хтось зніме хустину. Гру можна зіграти без ляльки, тоді діти уявляють, як зігрівають О., граючи натягують на руки різних звірів, зроблених власноруч, знаходять у руках потрібні рухи, радісні, сумні, легкі; визначають характер героя.

Фото. Гра. ПДЮ. Серих Л.В. Суми, 2020

Гра «Передай звук поглядом» – це гра на розвиток невербального контакту. Діти сидять в колі, в кожного різний музичний інструмент. Перший, хто починає, грає один звук на інструменті, а потім переводить погляд на іншого гравця, який має прозвучати і далі поглядом передати роль. Гра триває стільки, скільки цікаво дітям.

Фото. Гра. Серих Л.В. Суми, 2020

Гра «Раз собі, два сусіду». Ця гра може бути з будь-яким об'єктом, наприклад, м'ячем. Діти стоять в колі на відстані витягнутої руки. Той, хто починає, притискає до себе м'яча, промовляє – «Раз собі», передає сусіду зі словами «Два-сусіду», так по колу, слова говорять чітко, рухи відповідають тексту. Варіанти Г. – мовну Г. можна зробити музичною, створити просту мелодію, співати її, змінюючи напрямом за/проти годин. стрілки (розвиток просторових уявлень); використати 1-2 м'ячі, синхронно їх передавати (розвиток концентрації).

Фото. Гра. Серих Л.В. Суми, 2020

Граючі руки. Руки на сцені мають дві властивості: властивість зображати, діяти, у балеті руки «танцюють», в інших видах театру діють майже так, як руки людини у житті. В Л. т. руки приводять до руху ляльок, а перестають бути руками, перетворюючись у скульптурні зображення. У Л. т. на руки одягають кольорові рукавички, виникає кольорова гама, з'являються образно-кольорові взаємодії, збільшується можливість для створення символів. Л. т. використовує руки: голівки-кульки, деталі костюму, реквізиту, побутових предметів, декор, образні фантазії. Поєднання живих рук актора з неживою істотою-лялькою створює сильний своєрідний контраст.

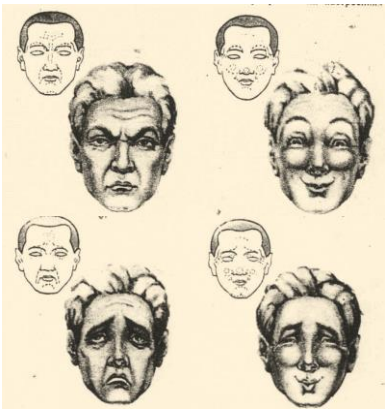
Фото. <https://mamabook.com.ua/palchikovi-igri-dlya-malyukiv/>

Грим – художнє оформлення (конструювання) обличчя. Не можна обійтися без Г., коли потрібно змінити вік людини або, граючи людей іншої національності. Г. виправляє недоліки обличчя, робить його красивішим, серйознішим, веселим тощо. Г. для вечірнього спектаклю має бути на тон насиченим, ніж для денного. Для Г. відведена спеціальна кімната з тумбою та дзеркалом – гримерна та всіма засобами для нанесення та зняття Г. (вата, рушники, пензлики, крепе – волосся різного кольору у вигляді заплетеного дроту).

Фото. Серих Л.В. Шостка. Грим .Підготовка до вистави, 2018

Усі складові Г. – фарби, жири, віск – не наносять шкоди обличчю (якщо шкіра має подразнення, треба дотримуватися правил особистої гігієни). За допомогою Г. можна змінити настрій актора-образу. Коли у людини настрій поганий, внутрішні кінці брів піднімаються, у стані гніву – здвигаються, у стані здивування, ляку – піднімаються та приймають напівкруглу форму, очі стають круглими, нерухомими, рот напіввідкритий.

[26] Серих Л.В. *Театралізована діяльність у школах та позашкільних закладах (I)*. – Суми: СОШПО, 2005. – 36 с.

Гример – (від староітал. *grimo* – зморшкуватий) – майстер, що володіє мистецтвом перетворювати зовнішність актора за допомогою фарб, наклейок і інших хитрувань. У кожного Г. є робоче місце – гримерка, в якій є дзеркало, лампи, різні коробки з фарбами, пляшечки з клеєм та лаком, ін. Г. допомагає актору змінити його зовнішній вигляд, який буде грати ту чи іншу роль.

Взято з: <https://robota.lviv.ua/>

Дидактичні ігри є ігровою формою навчання, де одночасно діють дві основи: навчальна, пізнавальна та ігрова, цікава. Пізнавальні завдання порушуються непрямо, учні оволодівають знаннями граючи. Усі театралізовані ігри є дидактичними іграми (хоча дидактичні ігри не обов'язково є театралізованими).

Фото. Дидактична гра.. Серих Л.В. Шостка, 2018

Декорації – художнє оснащення сцени з використанням різних художніх матеріалів. Працюючи у художній майстерні, художник-декоратор створює Д. за допомогою різних фарб, пензлів, полотна, тканини, природних, штучних, синтетичних матеріалів. Д. мають відповідати розмірам сцени, композиційному задуму, стилістиці та часу дійства. Д. – це штучний світ для здійснення дійства: стіни, колони, сходи на сцені. Все це декорується і стилізується під певну епоху і місце. Наприклад, стіни і стеля під палацові зали або кам'яні замки Середньовіччя, ковані «під золото» або фігурні «ковані» візерунки.

Фото. Лаштунки. Серих Л.В., м. Хмільник, 2021

Фото. Різдвяна феєрія. Серих Л.В., смт. Гатне, 2025

Декоратор (художник-декоратор) – художник, який малює декорації (небо, ліс, будинки, дерева, кущі, пейзажі, інтер'єри, екстер'єри тощо) на великих полотнищах тканини, яке потім стане частиною загального вбрання сцени (див. художник-декоратор).

Фото. Декораційний живопис. Серих Л.В. Шостка, 2019

Динамічні зміни широко використовують в музичному оформленні дійств. Збільшення душевного хвилювання – поступове збільшення гучності. Кульмінаційний момент виділяється динамікою музичного уривку через форте або піано. Динаміку необхідно враховувати і при відтворенні музичної фонограми у сценічній дії.

Рис. Комп'ютерна графіка. Серих Л.В. 2016

Дитяча гра тісно пов'язана з іграшкою, має бути взаємодія між зовнішнім виглядом, образом ляльки та характером гри. Отже, яка іграшка – така й гра. Якщо дитина відчуває можливості мобільного використання ляльки в різних «амплуа» – вона спроможна до творчості. використовуються народні інструменти – глиняні свистунці, шумові, ударні, дудки, дитячі маски, костюми, які найбільш часто зустрічаються в різноманітних народних традиціях. Д. г. – первісток лялькового театру, дитина легко входить у гру, включається у неї, у логічні підходи, що роблять казку, історію, дію достовірною.

Фото. Аріна. 5 років. Серих Л.В. 2015

Фото взято з: https://ds1.skrami.com/products/p1335702_67aa0088d611b.jpg

Дитячий фольклорний театр – яскраве видовище, яке вимагає від глядачів емоційного відгуку. Д. ф. т. під силу ігровий матеріал – розпочинаючи з зимової комедії (комедування), де є маски, ігри дитинства, обряди, театральні вистави, як у приміщенні, так і на вулиці. Усе виконується в формі гри.

Рис. Аріна. «Пізнайка». Суми. НТТМ. Серих Л.В. 2015

Діалог (грець. *Διάλογος* – «розмова») – двосторонній обмін інформацією (розмова, спілкування) між двома людьми (або у технічній мові – людиною та ЕОМ). Д. у виставі – це обмін репліками між персонажами, що рухає сюжет, розкриває характери та взаємини.

Елементами театрального Д. є репліки, паузи, підтекст, акторська інтонація, жести, міміка. Він є основою драми, поєднує мовлення з дією (мізансценою).

Фото взято з: https://teatr.cn.ua/wp-content/uploads/2023/03/d-en-teatru-2023_005.jpg

Фото Серих Л.В. з семінару. 20.10.2015. «Діалог»

Дійові особи: у класичній літературі, насамперед у давньогрецькій трагедії, зазвичай головний герой (протагоніст) виступає як позитивний персонаж, носій добра, а антагоніст є негативним персонажем, лиходієм. *Дейтерагоніст, девтерагоніст* (д.-грець. *δευτεραγωνιστής* «другий актор» від *δευτερος* «другий» + *αγωνίζομαι* «змагаюсь» або *αγωνιστής* «борець») – другий за значущістю персонаж, після протагоніста і перед тритагоністом.

Взято з: <https://tradytsiia.zapisi.cx.ua/ukraincyam/yak-nazivayut-golovного-geroya.html>

Маруся Богуславська. Портрети дійових осіб. Графіка. Сумський обласний академічний театр імені М. Щепкіна. 2014

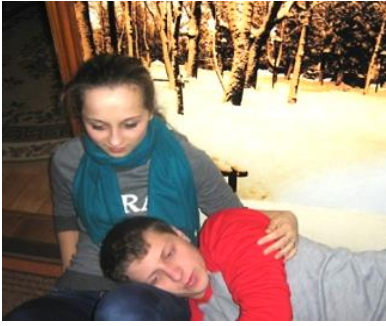
Дія – головний засіб, через який актор переконує глядача у правдивості того, що відбувається. Головними носіями театральної дії виступають актори.

Діяльність актора – це мистецтво творення сценічного образу в театрі чи кіно шляхом психологічного та фізичного перевтілення, використання мови, міміки, жестів та пластики для передачі почуттів персонажа. Основна мета – реалістично відтворити життя героя, донести ідею автора та режисера, захоплюючи глядача.

Взято з: <https://www.google.com/search?q=%D0%B4%D1%96%D1%8F>

Фото Серих Л.В. 06 липня. 2014 року. На Івана Купала. Суми. «Здибанка»

Дія у запропонованих обставинах – дія, що виконується в різних запропонованих ситуаціях. Програючи ті чи інші ситуації, життєві чи вигадані, фантастичні, людина, розмірковуючи, ставить себе у неочікувані умови і природно реагує на них своєю поведінкою в залежності від власного характеру та світосприйняття.

Фото. Брат і сестра. Серих Л.В. Суми, 2015

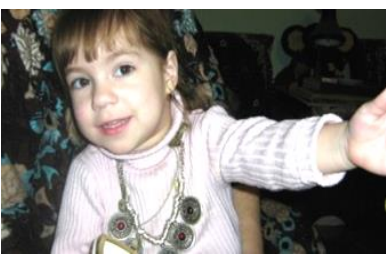
Діяльність зовнішня (зовнішня діяльність) є предметно-практичним контактом суб'єкта з об'єктом (*естетична діяльність*), тобто художньо-практична діяльність (зокрема *театралізована*) притаманна віку молодших школярів.

Фото. Презентація. ЗЗСО №9. Серих Л.В. Суми, 2017

Діяльність людини – сукупність окремих видів діяльності, про які судять за їх мотивами.

Дії (сталевари виливають сталь) виконуються шляхом операцій, які визначаються умовами досягнення цілей. *Фото. Існують професії, представники яких у буквальному сенсі слова щодня дивляться на полум'я. Ці люди приборкують вогонь, використовують його силу або ж присвячують себе службі, суть якої полягає в тому, аби щодня перемагати розбурхану стихію. Йдеться про пожежників, сталеварів, ливарників, ковалів, складувів, гончарів.*

Діяти мовою театру – діяти у запропонованих обставинах з істиною вірою у ці обставини, інстинктивно чи свідомо враховуючи безкінечну множину різних факторів.

Фото. «Театралка». Суми. Серих Л.В. 2015

«Дзеркало сцени» – це поняття з'явилося в театральному побуті, коли – в результаті тривалої еволюції, у XVIII ст., – сцена перетворилася на замкнуту коробку, з'єднану із залом для глядачів великим порталним прорізом, який обмежений порталною аркою, і називається дзеркалом сцени. У сучасному театрі сцена-коробка або глибинна сцена по вертикалі ділиться на 3 частини. Нижня сцена (трюм) знаходиться під планшетом – ігровим майданчиком і може складатися з декількох поверхів; верхня розташовується вище порталного отвору і зверху обмежена ґратчастою стелею – колосниками, через які спускаються і піднімаються декорації, коли необхідна їх зміна в ході вистави. Обидві ці сцени приховані від глядачів; Д., яке зазвичай має прямокутну форму, відкриває так звану середню (або основну) сцену – ігровий майданчик.

Взято з: <https://www.google.com/search?q=%D0%9F%D0%BE>

*Суми: Театр М.С. Щепкіна
<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQN26TSno5bzS7cF3pbGsSaWoLIYx-inUxsA&s>*

Лауреат премії (2017)
вистава «Украдене щастя»
реж. І. Уривського за пєсою
І. Франка.

Лауреат премії (2018)
молодий актор. ансамбль
вистави «12-та нїч»
В. Шекспїра (Київ, театр на
лївому березї Днїпра (реж.:
Д. Богомазов, А. Самїнїн)

«Дзеркало сцени» – премія України у галузі театрального мистецтва, яка вручається за успішні недержавні і нерепертуарні постановки. Концепція премії передбачає креативні та художні відкриття у сучасному українському театрі, підтримку та популяризацію інноваційних проєктів та перспективних митців. Серед експертів премії – критики, політики, блогери, театральні оглядачі.

Премія започаткована 2016 р. театральним та кіно журналістом, мистецьким оглядачем, письменником, публіцистом, редактором відділу культури тижневика «Дзеркало тижня», педагогом, заслуженим журналістом України, членом Національних спілок театральних діячів та журналістів України – Олегом Вергелісом.

Взято з: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BE_%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B8

Дніпровський академічний театр драми і комедії заснований в 1927-м за рішенням виконкому міської ради Дніпропетровська на базі труп Малого театру, що гастролював тоді у місті. На чолі нового театру став режисер і актор Малого театру В. Єрмолок-Бороздін. Його концепція творчості існує дотепер: «З сучасниками говорити про сучасний і сучасною мовою».

Фото: https://internet-bilet.ua/images/room_header_photo/size3/hp_h_1487840507_58aea4fb91c78.jpg

«Добридень, осене!» – гра-драматизація, в якій формуються вміння створювати образ осені, знаходити «зернину», розвиваються пластичність.

У грі «Д. о.» удосконалюються вміння виконувати рухи згідно з музичним твором, почуття ритму.

Рис. Свято Осені. «Пізнайка». Суми. НТТМ. Серіх Л.В. 2015

«Добро-зло» – режисерська гра, в якій формуються вміння за допомогою ляльководіння, мовленнєвої виразності пізнати «характер» тваринки або людини, що складніше піддається молочним школярам, тому і пропонується проводити в основній і старшій школі.

Фото. ЗДО «Калинка». Лебедин. Серіх Л.В. 2008

Драма (давньогрец. *δράμα* – «дійство», «діяння», «дія») – це літературний та сценічний жанр, що відтворює життя через напружений конфлікт, діалоги та дію, фокусуючись на внутрішніх переживаннях звичайних людей та їхніх взаєминах. На відміну від трагедії, конфлікт у Д. не є нездоланим, а фінал зазвичай не трагічний, хоча й не завжди щасливий.

Взято з: <https://uk.wikipedia> .

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/55/Robeson_Hagen_Othello.jpg/250px-Robeson_Hagen_Othello.jpg

Українська драматургія 20-30 років ХХ століття

Презентувала підготувала
учитель вищої категорії
Морозова Г.Г.
ЕЗДІ № 48/стр.№ 7
Імени генерал-полковника
Геннадія Воробієва

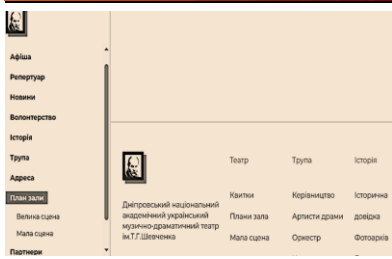
Початок вітчизняної драматургії

Вплив на театр для театру української драми
почався з 90-х років ХХ ст., починаючи з п'єс
Корнійчук М., Кривоносової М.,
Славгородського А., Тобілевича (Кабанова
Марголі), ініціатори творчих розвідок, який
розвивався внаслідок виконання, створено
їм були відтворення психології зовнішніх
переживань, наявність персонажів, подвійних
характерів та провідної ідеї – моральної чи
громадянської. Найвідомішим театром цієї доби
був театр Корнійчука.

Драматургія – це мистецтво створення літературних творів (п'єс), призначених для сценічної постановки в театрі, кіно чи на телебаченні. Д. базується на конфлікті, розвитку дії, діалогах та монологіях, що відображають емоційні переживання персонажів та суспільні цінності. Основні елементи Д. включають зав'язку, розвиток, кульмінацію та розв'язку.

Взято з: https://naurok.com.ua/uploads/files/927041/245087/2644_58_images/2.jpg

Дрібний план у театрі – це деталізоване зображення або розгляд окремих елементів сцени, костюмів, гриму чи реквізиту, що дозволяє глядачеві помітити дрібниці та емоції, які важко розгледіти здалеку. Це створює інтимну атмосферу та підкреслює психологізм дії.

Взято з: <https://www.google.com/search?scs esv>

Дует (від іт. *duetto*, лат. *Duo* – два) – це музичний твір, розрахований на виконання двома співаками або інструменталістами, також ансамбль із двох виконавців. Кожна партія в дуеті зазвичай є самостійною. Термін також використовується для позначення двох артистів, що виступають спільно (співаки, танцюристи, актори).

Фото. Суми. ПТУ № 16. Дует О.Серих, В.Матвієвський, 1987

Деніел Редкліфф знімає
фільм про свого дублера
Девіда Голмса – він
паралізований після
зйомок у Гаррі Поттері

Дублер (від фр. *doubleur*, від *doubler* – подвоювати) – це особа або об'єкт, що замінює основного виконавця, функціонує паралельно з ним, виконуючи однакову роботу, або повторює дії за сценарієм. Найчастіше це актор, каскадер, спортсмен-запасний або дублер-космонавт. **Актор-дублер** – актор, що замінює іншого актора у виставі або фільмі (часто у складних сценах, трюках – каскадер).

Взято з: <https://www.google.com/search?q=%D0%B4%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D1%80+%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F>

*Жест солідарності:
Сумський театр імені
Михайла Щепкіна показує у
Києві виставу «Тіні забутих
предків»*

Екліпс (затемнення) у театрі – це художній прийом, що використовує раптове зникнення світла для створення напруги, драматичного акценту, зміни сцени або символічного переходу між станами (наприклад, любовна пристрасть і бродяжництво, як у фільмі «Повне затьмарення» 1995 року про Верлена і Рембо). Це може символізувати приховування істини, психологічний злам персонажа або миттєве занурення глядача у глибшу реальність вистави.

Взято з: <https://www.google.com/search?q=%D0%95>

*Сцен. образ Лиса Микити з
вистави Львівського НТОБ
ім.С.Крушельницької*

Сценічний експеримент – це пошук нових форм, методів та просторових рішень у театрі, що порушує традиційні канони. Він включає використання нетрадиційних майданчиків, синтетичні форми дійства (наприклад, поєднання побутової розмови з хаотичною дією), та руйнування «четвертої стіни» для активного залучення глядача.

Взято з: <https://zbruc.eu/sites/default/files/images/2020/02/z1582195150a212i.jpg>

*І. Котляревський
«Наталка Полтавка»*

Експозиція (італ. *expositio* – виклад, опис, пояснення) вихідна частина сюжету художнього твору, в якій стисло подається ситуація Е. знайомить глядача з героями, часом, місцем дії та обставинами.

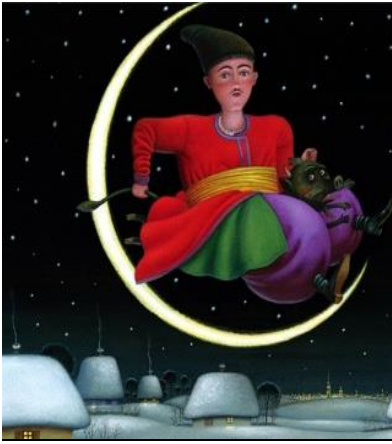
Е. (фон): створює атмосферу, розкриває передісторію та характер персонажів до початку конфлікту. Е. може бути прямою (на початку), затриманою (у процесі дії) або зворотною (фінал розкриває початок).

https://www.google.com/search?sca_esv=5c1233ee610bdfb6&sxsrf=ANbL-n4acCSl6aIhsv8wbi4wGD5ligJGNA

Експромти виникають за принципом «танцюємо від чого завгодно». У заняттях багато несподіванок, вправи, які названо «запорука пози фізичною дією». Дієвою є експромт «Замри – відіму», в ньому окрім того, що знімається м'язова напруга, відпрацьовуються пози, стани стають природними, невимушеними.

Фото. Дитячий спектакль. Серіх Л.В. Шостка, 2019

Емоційно-виразне формування уявлень про різні образні типи *переживання* героїв (сприймання, співпереживання, конфліктного зіткнення та ін.) При цьому акцентуємо увагу на розвитку естетичного *сприйняття*, динаміки (ритму), фабули, сюжету, інтонацій, композиції, авторського «голосу», вихід на рівень розвитку почуття, *розуміння виразності* мови в контексті *створення образів* на матеріалі фольклору, прози, поезії, на рівні розвитку характеру героя, дії.

Фото. Вакула на місяці. Серих Л.В. Суми. 2019

Емоція – (лат. *emotsiya*, псих. термін), виступає як незамінний стимул процесу мислення, Е. е. є вищим етапом розвитку чутливості, вони не можуть викликати однакові переживання. Емоційне ставлення до предмету пізнання активізує діяльність людського мозку. Використання Е. е. дітей, їхнє прагнення до краси та романтики сприяє кращому естетичному вихованню

Фото. Діти напередодні свята. Серих Л.В. Суми, 2018

Епізод (частина дії), ряд циклів дії, на які поділяється композиційна структура театральної дії. Кожний епізод розпадається ще на дрібніші частини, що є відносно завершеними (номер у концерті, документальний факт у святі тощо).

Взято з: <http://www.zomc.org.ua/vidannya/item/1557-metodychni-rekomendatsii>

Фото: Народний артист України, актор Сумського ТЮГУ Володимир Хорунжий

Естетичне виховання здійснюється залученням дитини до певної діяльності, яка може реалізовуватися у сфері праці, навчання, гри, але обов'язково має бути художньо забарвлена.

Е. в. – процес послідовних, цілеспрямованих впливів на особистість з метою формування гармонічного, всебічного розвитку, здатності насолоджуватися красою навколишнього світу, творів мистецтва, естетичного ставлення до життя; активно творити цю красу.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Естетичне виховання – система комплексного, планомірного, цілеспрямованого і послідовного впливу на людину з боку певних соціальних інституцій та установ на основі єдиних науково-педагогічних принципів, методів та засад, у результаті якого в неї виникає світоглядна установка на безпосередню творчу оцінку дійсності і власного життя у суспільстві як проявів прекрасного і потворного, піднесеного і низького, трагічного і комічного та інших естетичних категорій.

Рис.» Віолончелістка». Серих Л.В. Суми, 2018

Естетичне виховання – процес, спрямований на формування естетичної культури, знань про мистецтво, навичок театралізованої діяльності, театралізованої гри, спілкування, культури мовлення, співу, пластики, малювання як складових театралізованої діяльності.

Естетична діяльність є практичним творенням естетичних цінностей.

Фото. Заняття музикою. Серих Л.В. Суми, 2015

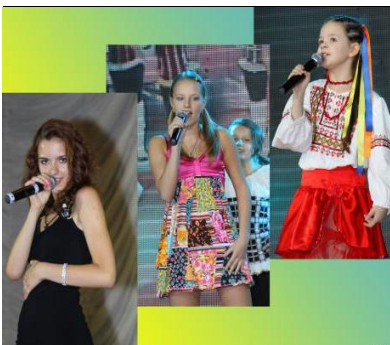
Естетична культура є результатом естетичного виховання. Е. к. може розглядатись як *переживання*, що передбачає обов'язковий чуттєвий відгук на все, що відбувається в навколишньому світі. «Переживаючи» життя минулого, теперішнього, майбутнього, дитина пов'язує це почуття зі своїм власним і будує життєвий шлях як емоційно-чуттєве співпереживання.

Фото. Театральний колаж. Серих Л.В. Суми, 2018

Естетична культура – цілісна єдність естетичної свідомості та естетичної діяльності, сукупність знань з мистецтва, різних його видів; набуття умінь, навичок, які проявляються в естетичному ставленні школярів до художньо-естетичної діяльності та мистецтва.

Фото. Сонячний натюрморт. Серих Л.В. Суми, 2018

Естетична культура особистості – естетична свідомість, естетична діяльність, основою якої є емоційно-почуттєве переживання, знання з мистецтва та різних сфер життя, яке виявляється у різних формах естетичного ставлення (відчуття, оцінювання тощо); детермінує життєву позицію особистості; є проявом ціннісної позиції особистості.

Фото. Пісенний конкурс. Колаж. Серих Л.В. Суми, 2019

Естетичні оцінки цієї вікової категорії становлять єдність «раціо» й «емоціо», носять цілісний, асоціативно-образний характер у сполученні з логічною аргументованістю й доказовістю. Насолода красивими речами стає метою, потребою, породжує активно-дійове, вольове, діяльнісне ставлення до навколишнього світу за допомогою емоцій. Через імпровізації, рольові ігри відбувається розвиток Е. о. характеру героя.

Рис. Ян Вермеєр. «У майстерні художника». Відень. 1666-1668

Естетичне переживання як складова естетичної культури є конкретним, психічним станом організму, викликаним сильними емоціями щодо уявлення, сприймання, аналізу-інтерпретації творів мистецтва.

Фото. Танок. ЗЗСО №7. Серих Л.В. Лебедин. 2017

Естетичне почуття – складний синтез зовнішніх і внутрішніх чуттів (зовнішні – зір, слух, дотик, смак, нюх; внутрішні – любов, ненависть, дружба, відданість та ін.). Роль стимуляторів внутрішніх чуттів виконують митці, їхня творча спадщина, що впливає на уяву, стимулює дитину до власної творчості. Е. п. є концентрованим проявом і закріпленням відповідних емоцій і переживань, невід’ємний елемент здатності людини до естетичного сприйняття. Е. п. – емоційне переживання, народжене з оціночного ставлення до предметів дійсності, потреба в творчості. Е. п. належать до духовної сфери особистості, тому найефективніше розвивається під впливом мистецтва.

Рис. Емоції балерин. Серих Л.В. Суми, ЗЗСО №17. 2017

Естетична свідомість – це специфічна взаємодія людини і об’єкту, коли оцінювання відбувається індивідуально, відповідно до сформованих ідеалів краси та прекрасного у реальному мистецтві.

*Фото. Польський собор. Виставка. Серих Л.В. Суми
Екскурсія зі слухачами до ДХШ імені М. Лисенка. 2017*

Естетичний смак – це регульована серцевина всієї структури розвиненої естетичної свідомості. Сукупність естетичних норм, ідеалів, поглядів становить змістовну сторону Е. с. як здатності оцінювати предмети з точки зору краси. У молодших школярів ще не сформовані ідеали, тому рівень оцінювання поступово наблизатиметься до ідеалу. Естетичні оцінки учнів розвиваються тоді, коли учні мають постійну оцінну практику.

Скульптура «Риби». Золоті піски. Болгарія. Серих Л.В. 2025

Естетичне сприймання молодших школярів сильніше, якщо більше виникає асоціацій почуттів. Розвиток здатності до Е.с. школярів залежить від багатства та різноманіття відчуттів, від тих чуттєвих образів, які зберігаються в пам'яті, взаємодіють із новим сприйманням явищ дійсності чи творів мистецтва, збагачуючи їх.

Рис. Музичний інструмент. Серих Л.В. Суми. 2017

Естетичне сприймання школярів невіддільне від формування елементарних естетичних емоцій, пов'язаних зі швидкою, нерідко несвідомою реакцією на колір, звук, форму, співвідносини.

*Фото. Польський собор. Виставка. Серих Л.В. Суми.
Екскурсія зі слухачами до ДХШ імені М. Лисенка. 2017*

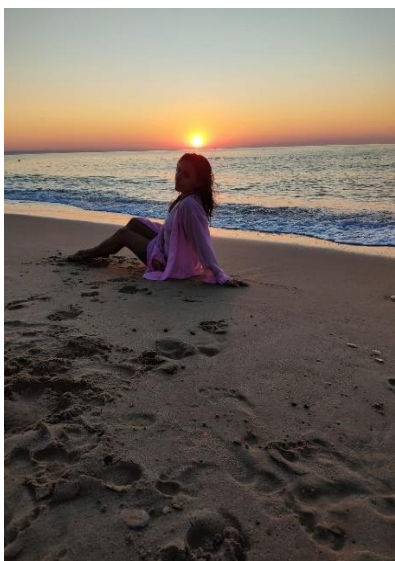
Естетичні погляди становлять систему логічно обґрунтованих суджень про найважливіші категорії естетики й здобутки мистецтва.

Фото. Виступ «Мозаїки». Серих Л.В. Суми. 2015

Етапи формування художньо-естетичних інтересів: удосконалення художньо-естетичного сприймання; диференціація інтересів учнів щодо видів та жанрів мистецтва, до цілісної «палітри» мистецтва в розмаїтті видів і жанрів, «вихід» інтересу в сферу інтерпретації життєвих явищ у художньо-практичній діяльності.

Фото. «Натхнення Аріни». Серих Л.В. Суми. 2015

Етюд – це маленька імпровізована вправа, п'єска, частіше без слів, яку виконують у запропонованих обставинах. Коли учасник лялькового театру починає працювати над Е., то починає фантазувати, це розвиває пам'ять, увагу, Рухи стають більш відточеними, жвавішими, лаконічними, пластичними. Е. театральний – коротка, найчастіше імпровізаційна сценка, яка є основним вправою для розвитку акторської майстерності, техніки та спонтанності. Е. допомагають акторам освоювати роботу з партнером, пам'ять фізичних дій (ПФД) та дію в запропонованих обставинах. Це інструмент для пошуку образу, а також чернетка для майбутніх сцен.

*Фото. Етюд «Мрія Юлії».
Золоті піски. Болгарія. Серих Л.В. 2025*

Етюдний метод роботи над п'єсою.

Метод розпочинається з роботи над мовленням.

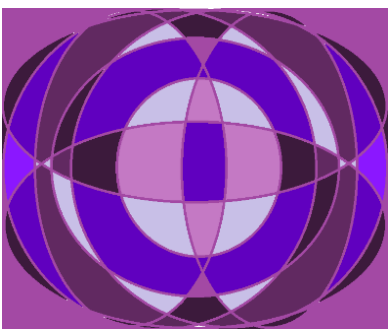
Спочатку складно вимовляти чужі слова, слова автора, згодом елементи імпровізації увійдуть до канви спектаклю, зроблять діяльність яскравішою, живою, жвавішою.

Фото. «Ялинка на Д. Галицького». Серих Л.В. Суми. 2019

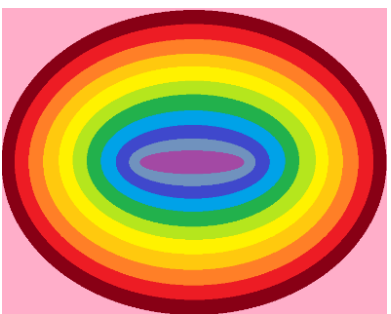
Етюди-імпровізації – етюди на тему «Уяви собі м'яча, візьми його», завдання пострибати, щоб полегшити завдання. Завдання з скакалками, так звані *вправи на вільну, розкату поведінку*, а також для збільшення інтересу виконуються *вправи зі зміненням ритмом*, щоб не упустити моменту, коли стає нецікаво.

Фото. «Дача кумів. Олдиш». Серих Л.В. Суми. 2016

Ефект панорамування звуку – звуковий ефект в музичному оформленні спектаклю, який створює ілюзію переміщення джерела звуку по сцені та глядацькій залі під час спектаклю. Це залежить від кількості гучномовців у залі. Цей ефект допомагає створити атмосферу дії, максимально наближеної до реальності, донести стан героїв до глядачів.

Рис. Комп'ютерна графіка. Серих Л.В. 2016

Ефект звукової перспективи – звуковий ефект в музичному оформленні спектаклю, який виконується таким чином, – одночасно на декількох звукових планах на сцені або у глядацькій залі відображають різноманітні звукові компоненти музичного чи шумового оформлення. Це уможлиблює створення багатоплановості дії.

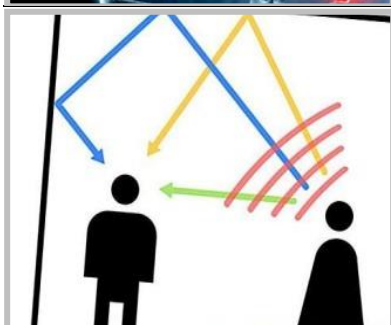
Рис. Комп'ютерна графіка. Серих Л.В. 2016

Ефект імітування – звуковий ефект в музичному оформленні спектаклю, коли актор на сцені робить рухи, мовби грає на інструменті, а за сценою твір виконує професіонал.

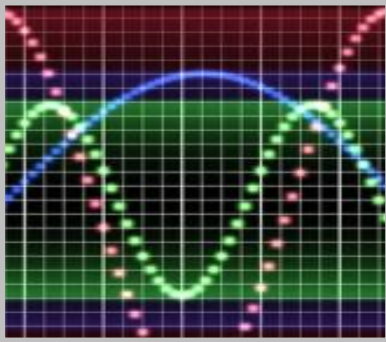
Сьогодні імітування відбувається за допомогою фонограми.

Рис. Комп'ютерна графіка. Серих Л.В. 2016

Ефект реверберації та луни – звуковий ефект в музичному оформленні спектаклю, який розуміємо як відстаюче остаточне звучання, яке зберігається після вимикання звуку, до слухачів доходять запізнені хвилі звуку. За допомогою цього метода можна створити ефект великої зали або печери.

Рис. Комп'ютерна графіка. Серих Л.В. 2016

Ефект транспонування – звуковий ефект в музичному оформленні спектаклю, коли відбувається перестановка звукових частот у бік підвищення або зниження. Цей метод використовують для трюкового запису. Ілюстрацією цього метода слугуватиме фонограма, яку записують з більшою або меншою кількістю обертів, а програють на звичайній швидкості.

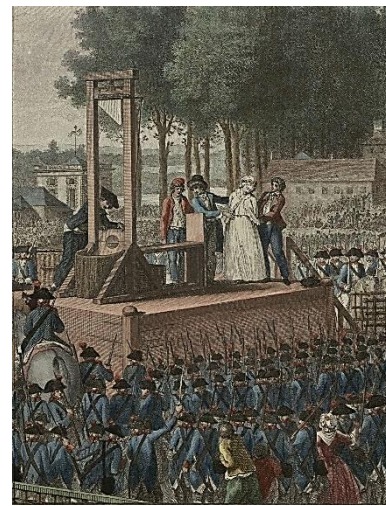
Рис. Комп'ютерна графіка. Серіх Л.В. 2016

Ефект унісонного звучання – звуковий ефект, який використовується коли одночасно зі звучанням театрального оркестру відтворюється фонограма цього ж музичного твору.

Це потрібно, бо якою б якісною не була фонограма, механічний відгук у звучанні присутній ефект унісонного звучання оркестру і фонограми дає можливість змінювати рівень звучання музики при переході від однієї картини до іншої.

Фото. Чоловічий ансамбль «Мозаїки». ПДЮ. Серіх Л.В. 2016

Ешафот або поміст – це спеціально споруджений високий поміст, який історично використовувався для публічних страт (відсікання голови, повішення). Термін походить від фр. *échafaud*, що означає «театральні підмостки». Е. встановлювали на площах для кращого виду, підкреслення авторитету влади та залякування населення, публічне виконання смертних вироків.

Взято з: <https://www.google.com/search?q=%D0%95%D1%88%D0%B0%D1%84%D0%BE%D1%82>

Марія-Антуанетта перед стратою на Е. (королева Франції, дружина Людовика XVI, дочка Марії Терезії і Франца I.).

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8d/Marie_Antoinette_Execution1.jpg

Палац каталонської музики. Іспанія, Барселона

Європейський театр має свою специфіку. Провідну роль у Є.т. відіграє здатність актора до перевтілення, бо він створює характер персонажа, передбаченого п'єсою. У ХХ ст. у Є.т. втілювалися у дві провідні системи, що розкривають театральні принципи Є.т. – *переживання і представлення*.

Взято з: <https://uahistory.co/pidруchniki/gajdamaka-art-10-class-2018>

Єдність як художня єдність вистави, пов'язана з поняттям композиції, яка передбачає доцільне поєднання всіх компонентів (акторської гри, сценографії, режисури) у єдине ціле. Також вона нерозривно пов'язана з поняттями цілісності, неподільності та спільності задуму.

Взято з: https://www.google.com/search?sca_esv

Фото Серіх Л.В. Суми, ТЮГ у сховищі Укртелекому, 2025.

Триєдність:
комедія, драма, трагедія

Жанри драматичних творів – комедія, трагедія, драма – основні Ж., призначені для сцени, що відрізняються характером конфлікту та емоційним впливом. Комедія висміює суспільні вади, трагедія зображує безвихідний конфлікт і загибель героя, а драма (як жанр) змальовує серйозні життєві ситуації без трагічного фіналу.

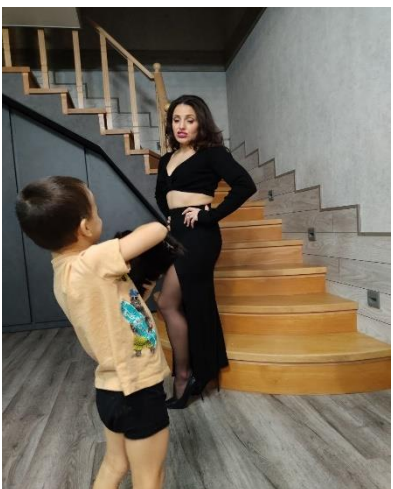
Взято з: <https://www.google.com/search>

Взято з: [https://idealist.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Prometheus and Atlas Laconian black-figure kylix by the Arkesilas Painter 560-550 BC inv. 16592 - Museo Gregoriano Etrusco - Vatican Museums - DSC01069-1-1024x818.jpg](https://idealist.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Prometheus_and_Atlas_Laconian_black-figure_kylix_by_the_Arkesilas_Painter_560-550_BC_inv.16592_-_Museo_Gregoriano_Etrusco_-_Vatican_Museums_-_DSC01069-1-1024x818.jpg)

Житомирський обласний український музично-драматичний театр імені Івана Кочергі відкрито в 1944 році. Репертуар: вітчизняна та зарубіжна класика, новітня драматургія. Керівництво: директор Н. Ростова, художній керівник – Н. Тимошкіна.

Фото: https://internet-bilet.ua/images/room_header_photo/size3/hph_1487841950_58aeaa9e8f467.jpg

Життя як основа для відображення у мистецтві є фундаментальною основою мистецтва, забезпечуючи його сюжетами, емоціями, сенсом, які перетворюються у художні образи. Мистецтво відображає реальність, допомагаючи її осмислити, транслює досвід та виховує емпатію. Цей процес охоплює як документальне відтворення, так і символічне переосмислення буття в різних формах – від живопису до літератури.

Взято з: <https://www.google.com/search>

Фото Серіх Л.В. Замальовка з життя. Мама, син та кошеня Кексик. Гатне. 2025

Жести. Жестами людина доповнює те, чого не можна сказати словами. Ж. здійснюються не тільки руками, але й головою, тулубом, навіть ногами.

Людські руки стають виразним засобом, коли «вміють» «говорити», «працювати», «указувати», «просити» тощо.

Недоліками Ж. можна вважати відсутність свободи рухів, невміння діяти лаконічно і точно, відсутність м'язового напруження (цей недолік збільшується під час хвилювання).

Рис. <https://www.google.com/search?q=%D0%B6%D0%B5%B8>

Завіса – тканина на сцені, основна штора перед сценою. Театральна завіса – це спеціальна драперія, що відокремлює сцену від зали, створюючи атмосферу та приховуючи закулісся. Виготовляється переважно з цупких тканин (велюр, оксамит, шенил).

Взято з: niltex.com.ua

З. додає урочистості, ділить простір на зони та забезпечує ефект очікування вистави.

Рис. Завіса Сумського обласного академічного театру опери та балету імені М.С. Щепкіна

Зав'язка – це подія, що порушує спокій експозиції та запускає основний конфлікт, ведучи до розвитку дії.

З. – це початковий етап сюжету твору, подія, що започатковує конфлікт і запускає розвиток основних дій.

З. описує обставини, з яких починається сюжет, і часто є «спусковим гачком», що змушує персонажів діяти та зіштовхує протидіючі сили.

Фото. І. Котляревський «Наталка Полтавка», 2025

«Загадки» – гра-драматизація, в якій формуються вміння створювати власні загадки у віршах. Відгадуючи загадки у віршах та прозі, у дітей розвиваються вміння декламувати, закріплюються уявлення про добро, зло, красу, скромність, вміння показати їх у порівнянні з злом, жорстокістю, лінню, брудом, грубістю.

Фото Серих Л.В. «Що вигадує Костя?», 2025

Задник – фон сцени, елемент декорації будь-якого театру. З. у виставі потрібен для того, щоб доповнити театральну ширму. З. може бути постійним і змінним, тому пристрій для задника слід зробити, враховуючи швидкі зміни декорацій, які відбуваються під час вистави. Простіше всього зробити темний однотонний задник.

Фото Серих Л.В., 2025

10 думок
актора та режисера
Артема Вусика

Задум (режисерська ідея) – це цілісне, емоційно-образне бачення майбутньої вистави чи фільму, яке оформлюється в уяві режисера на основі драматургічного матеріалу. Це відповідь на питання «що я хочу сказати цим твором і як це зробити сьогодні?», що втілює особисту позицію режисера через акторську гру, сценографію, світло та звук.

Взято з: <https://www.google.com/search>

Цьогоріч лауреатом театральної премії Леся Курбаса став харківський актор і режисер А. Вусик.

Закон контрастів – найбільший виразний засіб будь-якого виду мистецтва, який діє на протиставлені високе-низьке, тепле-холодне, чорне-біле, велике-маленьке і необхідний для того, щоб отримати межу, розмежувати дію, характер тощо. Чим більше в спектаклі буде таких переходів і контрастів, тим гостріше виявлений конфлікт, головна думка, ідея.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Закінчи речення – дидактична гра, в якій формуються вміння учнів доповнити речення словами.

Гра З. р. потрібна для розвитку навичок **запам'ятовування** (див. **запам'ятовування**), мовлення, спостереження; розвиваються навички власного міркування, поповнюється словниковий запас тощо.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Запам'ятовування. У драматичному мистецтві обов'язковий процес З. Наочно-образна пам'ять необхідна для створення уявлення про дію п'єси у зорових, слухових і навіть відчутних образах. Виконавець має пам'ятати створену схему фізичної поведінки у ролі, запам'ятовує форму руху, її напрямок, розмір, швидкість, послідовність, характер.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Застільний період роботи: прочитання тексту за ролями (спочатку суто технічно, а потім вдумливо, вносячи образ персонажу); уявлення виконавцями образів персонажів (замість уявлення живих людей чи тварин); вивчення ролі напам'ять (на цьому застільний період закінчується).

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми, 2009. 199 с.

Заочні екскурсії – форма проведення заняття вчителями або фахівцями у позаурочний час. Це уможливорює знайомство учнів з видами та жанрами театру, роллю актора, ляльки в театрі, розробкою костюмів, ляльок, декорацій, реквізиту, підбір музичного та світлового оформлення тощо.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Зброя (реквізит). Реквізит зброї – це безпечні копії мечів, сокир, ножів, списів або вогнепальної зброї, виготовлені з EVA-піни, пластику, дерева або шкіри. Вони використовуються для косплею, театральних вистав, зйомок фільмів та тематичних вечірок. Такий реквізит забезпечує реалістичний вигляд без небезпеки для оточуючих.

Взято з: https://images.prom.ua/6319514146_w297_h200_kosplej-zbroya-.jpg

«Звір-птах» – завдання, в якому очікується від дитини негайного швидкого перевертіння, абсолютної віри у запропоновані обставини, абсолютного включення у створені ситуації.

Завдання «З. п.» розвиває моторику, дрібну зокрема, уважність, спостережливість, пам'ять, увагу.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми: СОІППО, 2009. 199 с.

«Знади місце» – дидактична гра, в якій формуються в учнів вміння правильно розміщувати ігровий матеріал, обережно, дбайливо до нього ставитись.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Звук. Сила звуку вимірюється у децибелах. Найгучніший З., який витримують наші вуха – 120 дБ, звичайна розмова у кімнаті – 55-60 дБ, звучання оркестру – 100 дБ. Повноцінно слухати фонограму нижче 30-35 дБ, ускладнено із-за достатнього рівня шумів актової зали. Згідно з нормами рівень відтворення при звуковому супроводі не повинен перевищувати: для мови – 85 дБ, музики – 95 дБ, шумів – 100 дБ, вибух (дозволяється) – 110 дБ. [32] Серих Л. В.

Звуковий супровід спектаклю – це кількість використаних звуків у спектаклі. Організуючи З. с., маємо допомогу актору в роботі над роллю, у пошуках виразних рухів, сценічної атмосфери, відтворення звукових ефектів панорамування; звукова перспектива, реверберація, луна та ін. Вибираючи З. для відтворення музики, шуму звукорежисер встановлює оптимальні рівні гучності. [32] Серих Л.В.

Берестейська ЗОШ І-ІІІ ст.
Липоводолинської
селищної ради.
Знімаємо мультфільм, 2010

Зміст занять з театралізованої діяльності містить: перегляд лялькових вистав, бесіди до них, робота на фланелеграфі, робота у театрі тіней; ігри-драматизації; підготовку та розігрування різноманітних казок та інсценізацій; складання діалогів героїв; вправи на виразність виконання (вербальні й невербальні); складання плану алгоритму дій «кадри діафільму, мультфільму»; вправи етичної та естетичної поведінки, на розвиток *соціально-емоційної сфери* учнів.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. 2009*

Зони мовчання (місця, де актор мовчить) У театральному мистецтві та кіно «зони мовчання» – це стратегічні паузи, під час яких актор не промовляє жодного слова, але продовжує діяти в образі. Це не просто відсутність звуку, а активний стан, що наповнює сцену глибинним змістом.

Основні типи «зон мовчання»: **Зона внутрішнього монологу:** актор мовчить, але глядач бачить процес мислення. Це момент прийняття складного рішення або усвідомлення шокуючої новини. **Зона оцінки:** пауза відразу після репліки партнера, певної події. Актору потрібен час, щоб «сприйняти» інформацію, перш ніж дати реакцію. **Зона психофізичної дії:** моменти, коли персонаж зайнятий важливою фізичною справою (збирання валізи, листів, очікування дзвінка), де слова були б зайвими. **Зона пригніченого почуття,** коли емоції настільки сильні (гнів, біль, кохання), що персонаж не може або не наважується висловити їх словами. **Фінальна зона:** традиційна «сценічна пауза» наприкінці вистави чи сцени, що дає глядачеві можливість осмислити побачене.

Взято з: <https://www.google.com/search>

Зразковість (акторська майстерність високого рівня) – це здатність актора до повного психофізичного перевтілення, при якому глядач бачить не виконавця, а живого персонажа.

Основними складовими професійної зразковості є:

Віра та правдивість: за системою К. Станіславського, актор має не вдавати почуття, а щиро проживати їх у «запропонованих обставинах».

Сценічна увага – здатність концентруватися на партнері та предметах на сцені, ігноруючи глядацьку залу, що створює ефект «четвертої стіни».

Володіння тілом та голосом: зразковий актор має досконалу дикцію, позбавлений затисків і вміє передавати характер персонажа через пластику.

Емоційна пам'ять – уміння викликати власні минулі переживання для відтворення аналогічних емоцій героя.

Робота з підтекстом: – навичка передавати справжні думки персонажа, які можуть відрізнятися від сказаних слів (те, що зчитається «між рядків»).

Фото Серих Л.В. 2025-10-06. Суми, ТЮГ у сховищі Укртелекому. Вистава Сумського ТЮГУ «Суми-Україна: роки становлення, натхнення, відчаю, бажання»

Зрив – невдалий показ. Термін **зрив** стосовно вистави, кінопоказу або презентації означає повний провал заходу.

Основні причини невдалого показу:

Технічні несправності: поломка проектора, відсутність звуку або проблеми зі світлом.

Організаційні помилки: затримка початку, відсутність ключових учасників або плутанина з квитками.

Людський фактор: хвороба актора, забутий текст або некоректна поведінка персоналу.

Низька якість контенту: негативна реакція глядачів (свист, вигуки), що призводить до припинення театральної дії.

Фото взято з: https://internet-bilet.ua/images/events_header/big/eh_1768389130_69677a0a12b5d.jpg

Івано-Франківський академічний обласний театр ляльок ім. Марійки Підгірянки. Дата народження театру – 6 березня 1945 року. В обласній газеті було оголошення: «Станіславське обласне відділення у справах мистецтв, Станіславська обласна філармонія оголошують набір в обласний ляльковий театр акторів-чоловіків та жінок-акторок». *Взято:* <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Згодом Т. отримав диплом «За найкращу музичну виставу» VI міжнар. фестивалю «Під шапкою Гугуце» у Кишиневі (Молдова) 2009 року та премію Львівського відділення Національної спілки театральних діячів України «Галицька Мельпомена», як найкраща вистава серед театрів ляльок західного регіону України.

Взято з: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb>

Ігри-драматизації – ролі виконують не ляльки, а учні. У таких іграх діти вчаться діяти за планом, композиційним задумом, використовуючи сюжети казок, оповідань, вносячи елементи творчості, застосовуючи костюми й атрибути. І. д. – естетична діяльність з характерними моментами впливу на інших учнів, глядачів. Завдяки настрою в І. д. дитина вчиться передавати власне ставлення до зображуваних подій.

Фото Серіх Л.В. Лебедін д/с «Калинка», 2007

Імпровізаційні дії – дії придумані, вигадані за асоціацією, аналогією, які можна вводити у будь-який момент, з будь-якої вправи, у будь-якому розділі занять – чи то заняття мовленням, вправи із звичайними чи уявними предметами, вправи із сценічного руху тощо.

Фото Серіх Л.В. Суми, ПДЮ, дитячий театр «Шпаківня» 2009

Імпровізація (миттєве створення ролі чи дії), це така гра, яка включає в себе різноманітні ігри, де кожна з них не має однозначного розв'язання. Все залежить від уяви та фантазії гравців. Сутність імпровізації: пропонується програти ту чи іншу ситуацію у визначених обставинах, ситуацію життєву чи вигадану, навіть фантастичну.

Фото Серіх Л.В. Суми, «Кулінарний шедевр», 2015

Інтерес – реальний мотив практичних дій школярів та звернення до мистецтва, його сприймання, що стоїть за безпосередніми спонуканнями – мотивами. І. учнів формуються поетапно: удосконалення художньо-естетичного сприймання; диференціація І. щодо видів та жанрів мистецтва; І. до цілісної «палітри» мистецтва в розмаїтті видів і жанрів; «вихід» І. у сферу інтерпретації життєвих явищ у художньо-практичній діяльності.

Фото Серих Л.В. Охтирка, ДХШ, виставка виробів із глини, жовтень 2011

Інтермедія (коротка вставна комедійна сцена) – коротка дія, вигадана або справжня, що розігрується між актами комедії і трагедії, складається із слів, предметів та осіб веселих, що освіжує увагу слухача, не належить до актів і сцен п'єси. Давніші інтермедії XVII ст. відомі з драм **Якуба Гаватовича (1619)** були додані до його польськомовної драми *«Tragaedia albo wizerunk śmierci przeświętego Jana Chrzciciela»*. Автори – здебільшого студенти. Персонажі – люди простого стану, теми – побутові, анекдотичні, мова – народна розмовна.

Інтер'єр (від франц. *intérieur* – внутрішній) (частина декорації, що імітує кімнату), архітектурно та художньо оформлений внутрішній простір, що забезпечує людині комфорт і естетичне сприйняття.

У декоративному мистецтві (театрально-декоративному живописі) це частина сцени, що імітує кімнату, включаючи стіни, меблі, освітлення та декор, які створюють певну атмосферу.

Фото Серих Л.В. «Конотопська відьма». Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М. Щепкіна. 2024

Інтрига (зав'язка сюжету). Інтрига в мистецтві – це спосіб організації сюжету, заснований на напруженому переплетенні подій, таємних намірах персонажів та гострій боротьбі мотивів. І. виступає як зав'язка, що запускає дію, утримує увагу аудиторії через невідомість і перипетії, часто використовуючи підступи або приховані дії.

Інтригувати – це дія, коли людина або ситуація викликає цікавість або збуджує зацікавленість, часто через натяк або загадковість. Приклад: Роман автора інтригував читачів незвичайним сюжетом та таємничими персонажами.

Зайнтригувати – це зуміти викликати інтерес або цікавість у когось, зачепити увагу. Приклад: Нова наукова теорія зайнтригувала спільноту дослідників своєю неординарністю.

Взято з: <https://termin.in.ua/intryha-intryhan/>

Кабукі (японська 歌舞伎, букв. «пісня, танець, майстерність») – один з видів традиційного театру Японії. Становить синтез співу, музики, танцю і драми, виконавці використовують складний грим і костюми з потужним символічним навантаженням.

Взято з : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%B1%D1%83%D0%BA%D1%96>

Казка – це вимисел, фантазія, а для дітей молодшого шкільного віку – форма осмислення життя, один з найкращих засобів морально-етичного й естетичного виховання. К. дає змогу говорити з дитиною про найскладніші речі простою, образною мовою. У К. живуть не тільки люди, але звірі, предмети. Театр одухотворяє їх.

Рис. Презентація. ЗЗСО № 9 Суми. Серих Л.В. 18.03.2015

Карл Роджерс – автор гуманістичного принципу «приймати дитину такою, яка вона є». У формуванні «Я – концепції» вирішальну роль відіграє спілкування з вихователем, який цінує, співпереживає, розуміє унікальність, не роблячи репресивних заходів.

Якщо педагог схвалює думки, емоції, почуття, дії, які відповідають його власним, то дитина буде приховувати свої справжні переживання, демонструючи лише те, що заохочується. Тільки сприймання дитини такою, якою вона є, наближує «реальне Я» й «ідеальне Я», робить його результативним.

1. Фото URL: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRpo7sDrX7EUWfqK5cRUp23MzGXEGHt5LhZjQ&s>

2. Фото Серих Л.В. На святі Хеллоуїн, 2018

Капельдинер – (від нім. *Kapelldiener* – «служитель капели») – це працівник театру, кінотеатру або концертного залу, який зустрічає глядачів, перевіряє квитки, допомагає знайти місця та слідкує за порядком під час вистави, а історично це також був помічник диригента, відповідальний за господарські та технічні питання оркестру.

Взято з: <https://arspress.ru/wp-content/uploads/2024/06/2-2.jpg>

Касові збори (також *бокс-офіс*, від англ. *box office* – будка білетера, театральна каса) – термін, що використовується в кінопрокатах, театрах і означає виторг від продажу квитків. К. з. у театрі – це загальна сума грошей, отримана від продажу квитків на вистави (бокс-офіс). Це ключовий показник комерційного успіху постановки, що відображає рівень глядацького інтересу та фінансову ефективність театру за певний період (наприклад, за прем'єрні дні, місяць або весь час прокату).

Фото. Будка білетера іспанського театру в Уейлуку ([Гаваї](#)).

Кастинг (англ. *casting* – прослуховування, кінопроби) – вибір серед претендентів людини, в найбільшій мірі відповідного творчому задуму; процес попереднього відбору претендентів (акторів, моделей, учасників шоу) для участі у творчих проєктах: кіно, театрі, фотосесіях чи рекламі. Це конкурс, де організатори оцінюють зовнішність, професійні здібності та відповідність творчому задуму, що дозволяє знайти найкращих кандидатів.

Включають відкриті кастинги (Open call), зустрічі за результатами фото (Go-see), запрошення (Request) та примірки (Fitting).

Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Київський академічний театр ляльок, розташований у центрі Києва, є найстарішим театром ляльок України. За час свого існування Т. розміщувався у різних будівлях, однак у 2005 році відкрили новий театр за адресою вул. Грушевського, 1-а. на місці аварійного бетонного кінотеатру «Дніпро», закладеного у 41–43-х роках XVIII ст. Зведення театру стало подією не тільки для лялькарів, але й для всіх театралів, мешканців і гостей столиці. Вперше за останні 100 років театральний колектив столиці одержав не будівлю старого клубу, складу або школи – так званого вторинного об'єкту нерухомості, а збудоване нове приміщення для театрального закладу.

Взято з: <https://www.isover.ua/references/lyalkovyy-teatr>

Київський Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка створений у 1920 році. Спочатку Т. працював у різних містах України, у 1926 р. його перевели до Києва. Починаючи з 1926 р. й до нині він розміщується в колишній будівлі Т. «Соловцов», який заснував режисер М.М. Соловцов. Саму будівлю побудували в 1898 році (авт.: Г. Шлейфер й Е. Брадтман).

Київський Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка заснував і керував ним з 1920 по 1964 роки український театральний режисер, актор театру та кіно Юра Гнат.

У 1978-2001 рр. Т. керував С. Данченко, якого вважають одним із найкращих театральних режисерів України. За часів його керівництва Т. здобув всевітнє визнання та вийшов на новий якісний рівень.

У 2001-2012 роках театр очолював видатний український актор Богдан Ступка.

Взято з: <https://vandrivka.com.ua/natsionalnij-akademichnij-dramatichnij-teatr-imeni-ivana-franka-kiyiv/>

Київський національний академічний театр оперети був заснований в 1934 році. У той час він носив назву Київський театр музичної комедії. У 1996 році його перейменували в Київський академічний театр оперети. Сьогодні, враховуючи модернізацію суспільства і якісно нові потреби глядача, колектив К. т. має перспективний план розвитку театру. Використовуючи давні традиції театру оперети, осучаснюється його імідж, наближаючи театр до потреб молодого глядача, поряд з традиційними оперетами відбуваються постановки мюзиклів, музичних вистав, музично-пластичних дійств, шоу-програм.

Взято з: https://internet-bilet.ua/images/room_header_photo/ –

Кіровоградський академічний український музично-драматичний театр імені М. Л. Кропивницького – перший професійний український театр. Приміщення театру споруджено у Єлисаветграді (тепер Кропивницький) 1867 року на кошти інженера-полковника Г.В. Трамбицького. В цьому ж приміщенні 27 жовтня 1882 року народився перший професійний національний реалістичний театр під орудою М. Л. Кропивницького – людини могутнього таланту.

Взято з: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b>

Клакер – це найнята особа, яка створює штучний успіх (бурхливі аплодисменти, вигуки «браво») або провал (свист, тупіт) артиста чи спектаклю, зазвичай у оперних та драматичних театрах.

Корпорація таких підставних глядачів називається «**клака**», яка прагне заразити справжню публіку своєю реакцією, іноді «плакальщиці» чи «знавці», вибудувати потрібну атмосферу.

Взято з: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D1%91%D1%80>

Колір в ляльковому театрі. Дуже часто в умовах школи влаштовуючи Л. т. намагаються зробити театральну ширму занадто яскравою, розмальованою або з певною кількістю зайвої чи потрібної інформації.

Це негативно впливає на процес сприйняття Л. в., адже глядач губиться, куди йому йти, забуваючи іноді про те, що він прийшов дивитися Л. в.

Ширма має бути однотонною, без яскравих кольорів, щоб дати можливість зосередити увагу на ляльці. Це стосується і задника, на тлі якого буде дійство.

Рис. Презентація. ЗЗСО № 9 Суми. Серих Л.В. 18.03.2015

<https://karnaval.myl.ru/sf/6/90401406.jpg>

Колосник(и) – це верхня технічна частина сцени, що являє собою решітчастий настил із дерев'яних або металевих брусків під стелею. Вони слугують для розміщення верхніх блоків, підйомних механізмів, освітлювальних приладів та кріплення декорацій, що дозволяє спускати їх у будь-якому місці сцени. Конструкція являє собою робочий майданчик, найчастіше виконаний у вигляді решітки.

Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTEM-wxb0di4PwXrrT6PsRF97qvSQO7mQLUhA&s>

Комедія масок / дель арте (масок) (Commedia dell'arte) – це італ. професійний театр Відродження (XVI-XVII ст.), заснований на імпровізації, буфонаді та незмінних типах-масках, народний вуличний театр, де актори імпровізували текст, але дотримувалися жорсткої фіксованої ролі (маски). Вистави базувалися на схематичному сценарії, де сюжет розвивали комічні слуги (Дзанні: Арлекін, Бригелла), сатиричні старці (Панталоне, Доктор), ліричні закохані.

Взято з: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTEM-wxb0di4PwXrrT6PsRF97qvSQO7mQLUhA&s>

«Кому належать речі» – дидактична гра, в якій формуються в учнів уміння класифікувати предмети, вміння використовувати їх згідно з професією.

Учні можуть сприймати візуально, обговорювати і групах, у парах та давати характеристики тій чи іншій діяльності [30].

Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: дис. ...канд. пед. наук / Лариса Серих. Київ, 2008. 246 с.

Конферансьє́ (фр. *conférencier* – «доповідач») – артист естради; людина, яка оголошує номери програми під час естрадної вистави, розважає присутніх між номерами. Це складна мовленнєва сфера, що вимагає акторської майстерності, імпрровізації, гумору та дикції. К. працюють на концертах, у цирку, кабаре та шоу. Основна функції К. – створювати атмосферу, тримати увагу залу та заповнювати паузи.

Фото взято з: <https://bizgame.top/wp-content/uploads/2025/03/7.3.jpg>

Координація рухів – здатність точно і послідовно виконувати потрібні рухи, з певною швидкістю та відповідним розміром. Координація рухів сама по собі не дія, не прояв спритності, а тільки їх умова. Вміння актора правильно темпоритмічно діяти вимагає загальної ритмічності.

Рис. Фото дитяче. ЗЗСО № 9 Суми. Серих Л.В. 18.03.2015

Корифей (від грец. *κορυφαῖος*, «провідний» та «керівний»), «той, хто стоїть на вершині». К. – це визначний, провідний діяч у певній галузі науки, культури чи мистецтва, майстер своєї справи. Історично термін походить з давньогрецького театру, де корифеї були керівниками хору, які виступали посередниками між акторами та хором.

Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki/D0%B9>

Т.к. було створено у жовтні 1882 року в *Слизаветграді*. Офіційна назва тодішньої трупи – «Товариство акторів». Засновником театру був *Марко Кропивницький*.

Театр корифеїв – перший високого рівня професійний український театр у підросійській Україні, що спеціалізувався саме на україномовному репертуарі

Костюм – ключовий елемент візуалізації художнього сценічного образу, що визначає соціальний статус, характер персонажа, епоху, атмосферу вистави, трансформуючи зовнішність актора й підсилюючи його гру. К. не лише одяг, а система, що об'єднує костюм, аксесуари та грим, часто виступаючи невід'ємною частиною акторської пластики, допомагає змінити актора, його зовнішній і внутрішній стан.

Фото згенеровано: [Gemini Generated Image aj2fylaj2fylaj2f](https://www.gemini.com/ai/image-generation/aj2fylaj2fylaj2f)

Костюмер. Професія костюмера дуже копітка. Він розробляє ескізи костюму, підбирає матеріали за якістю, текстурою, кольором тканини, аксесуари; пере, чистить і прасує костюми, добирає одяг. Під час вистави за кулісами швидко переодягає акторів.

Рис. https://www.google.com/search?sca_esv=93a

Котурн (платформа) – високий відкритий чобіт з м'якої шкіри на високій підшві. Як повсякденне взуття К. були за коштами лише багатим людям. Котурни використовувалися акторами під час виконання трагічних ролей – вони зорово збільшували зріст актора, робили його ходу більш величною, як і личило персонажам трагедій. Близько 500 р. до н. е. стали використовувати К. на товстій підшві, їх робили зі шкіри, а з II ст. до н. е. – з корки, висота підшви з періоду еллінізму постійно збільшувалася, у деяких випадках була висотою в лікоть і К. стали нагадувати ходулі. *Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki>*

«Красна лінія» у театральній термінології не є загальноживаним терміном, мова йде про перший план сцени (авансцена) або межу між сценою та глядацькою залюю (оркестровою ямою), що окреслює зону дії та відокремлює мистецтво від глядача. К. л. забезпечує психологічний та фізичний кордон.

Фото Серих Л.В. Вистава «Різдво». Сумський національний академічний театр опери і балету імені М. Щепкіна, 2025

Криворізький міський театр драми та музичної комедії ім. Т. Г. Шевченка – театр у місті Кривий Ріг, на Поштовому проспекті, створений у 1930 році.

За 70 років творчої праці театр зіграв більш ніж 20 тис. спектаклів, на гастрольях було дано більше 700 спектаклів, з них 150 для дітей.

Взято з: <https://surl.lt/vybdde>

Критерій «Сприймання мистецтва театру», власної театралізованої діяльності та діяльності однолітків поєднує показники – ставлення до театру; відчуття змісту, виразності слова, кольору, музики, пластики у творах мистецтва; естетична сприйнятливність; уміння емоційно реагувати; здатність до співпереживання [30].

Рис. Презентація. Суми. Серих Л.В. 2019

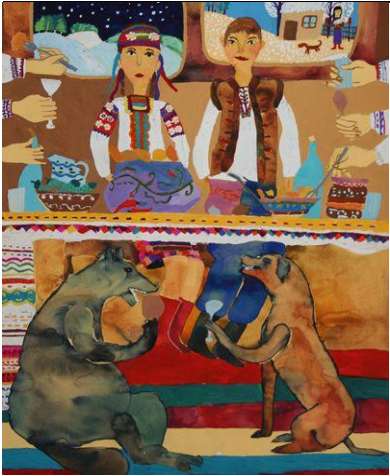
Критерій «Інтерес до театру як мистецтва», до власної театралізованої діяльності, діяльності інших на уроках мистецького, немистецького циклів та в позаурочній діяльності поєднує показники – *інтенсивність відвідування театрів, концертів у позаурочний час; ініціативність; міра участі у театральних формах діяльності (ініціативи); прагнення буття театралізованої діяльності у немистецьких заходах [32].*

Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми: СОППО, 2009. 199 с.

Критерій (когнітивний) «Знання, уявлення про мистецтво театру», театральні засоби поєднує показники – наявність елементарної обізнаності (знання учнями назв конкретних творів, літературних жанрів, особливостей, ін.); сюжетів творів театального мистецтва; засобів сценічної виразності; засобів власної театралізованої діяльності [32].

Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності. Суми, 2009. 199 с.

Критерій «Оцінка творів мистецтва, власної ТД та ТД інших» поєднує показники – аналіз і висновки щодо переглянутих вистав; наявність чи ненаявність (улюблених героїв вистав, акторів); обґрунтованість оцінки виконавської творчості («подобається, не подобається») міміка, жести, спів, мовлення, пластика, ін.); критичність оцінки творів мистецтва («подобається, не подобається») сюжет, засоби виразності, цілісність, музика, декорації, костюми тощо) [32].

Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності. Суми, 2009. 199 с.

Критерій «Володіння засобами сценічної виразності» та використання навичок ТД у мистецькій й немистецькій сферах поєднує показники – асоціативна діяльність; уміння самостійно створювати мистецькі продукти; регулярність застосування елементів сценічної виразності, діалогів; самостійність виконання завдань; усвідомлення свого «Я» (самовідчуття, впевненість); результат конкретної діяльності (завершеність, образність, цілісність, виразність); уміння створювати яскраві образи персонажів, передавати їх своєрідність за допомогою мовлення, кольору, пластики, музики, ляльководіння, глибини включення у запропоновані обставини, етюд [32].

Фото: Матеріали педагогічної практики, майстеркласу вокального колективу «Росинки» ПДЮ м. Суми, 2011

Куліси чи лаштунки – частини театральної декорації, що розміщуються з боків сцени.

Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

КП «Житомирський академічний український музично-драматичний театр ім. І.А. Кочерги» Житомирської ОР закупив у київського ФОП три комплекти сценічних куліс і завіс. Тендер був оголошений у серпні 2019 р., договір на 728.300 грн. підписали 28 жовтня. Очікувана вартість товару становила 938 тис. грн.

Культура – (від лат. *cultura* – виховання, освіта, розвиток) – як сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності [30].

Міжнародний день культури відзначають у світі 15 квітня.

Взято з: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTfa-dCX6MQLsWdgRlBrchVty95b8Pnqe1lpg&s>

*Взято з:
<https://airlife.ua/10-krashnih-opernih-teatriv-yevropi/>*

«Ла Скала», Мілан, оперний театр, який відкрив свої двері для відвідувачів у 1778 р. Сьогодні, відправившись в Мілан, самий знаменитий оперний театр світу можна послухати світові шедеври Белліні, Верді, Пуччіні, Доніцетті, Россіні. Зала розрахована на 2 030 глядачів, вартість квитків варіюється від 35 до 300 євро. Унікальний Л.С. тим, що сезон відкривається 7 грудня (день св. Амвросія, покровителя Мілана) і триває до листопада. У Л.С. діє суворий дрес-код, відвідування театру дозволено тільки в чорній сукні або смокінгу.

Лаці (італ. *Lazzi* – жарти, витівки) – це короткі комічні вставки, вставні буфонні трюки або гумористичні імпровізовані сценки, які є ключовим елементом італійської вистави

Фото: Прем'єра вистави «Звідки беруться діти» – Сумський обласний національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна

Легенда – це коротка, стилізована історія-вступ перед дією, яка задає атмосферу, пояснює передісторію подій або розкриває філософський зміст постановки. До функцій Л. належить *створення контексту*, який допомагає глядачу зрозуміти, «як ми тут опинилися», якщо дія починається *in media res* (з середини подій); експозиція, окреслює правила світу, де відбувається вистава; *емоційне налаштування*, завдяки музичному супроводу та голосу диктора («голос за кадром») Л. занурює аудиторію в потрібний стан; *маркетингова роль*, бо текст Л. використовують у програмках, на офіційних сайтах театрів, щоб зацікавити публіку.

Взято з: <https://cdn4.su.spilne.media/images/resize/794x0.1/49726e9c1bad668a.jpg>

Ложа (спеціальна кабінка) – це відокремлена перегородками зона для невеликої групи глядачів, розташована на різних ярусах (партер, бельєтаж) і часто має окремий вхід та невеликий передпокій (аванложу), надаючи більше комфорту та приватності, ніж звичайні місця. Історично ложі були престижними місцями для знаті та можновладців, декорувалися, а їхні парапети могли мати фігурки чи орнаменти.

Ложа Сумського театру для дітей та юнацтва, 2025

Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької названий на честь відомої української оперної співачки С. Крушельницької. Місткість: 1100. Заснований 1900 р.

Львівський театр збудовано (1897-1900) за проєктом З. Горголевського, який керував усім будівництвом, використовуючи форми Ренесансу та бароко.

Взято з: <https://suspilne.media/culture/>

Львівський академічний театр Леся Курбаса.

У 1988 році нар. артист України В. Кучинський разом із групою акторів створив Л. а.т. імені Л. Курбаса, який за роки існування став одним з найвідоміших українських театрів не тільки на рідних землях, а й далеко за її межами. Репертуар Л. а.т. складається з інтелектуальних постановок, зокрема «Діалоги» Платона, постановки за віршами В. Стуса, творами Г. Сковороди, та навіть поем Ліни Костенко.

Взято з: <https://suspilne.media/culture/>

Львів. Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької – відкритий як «Театр Скарбека» у Львові 28.03.1842 р. і на той момент був третім за розмірами театром Європи. Будинок театру займає цілий квартал, обмежений вул. Л. Українки, пр. Свободи, пл. Князя Я. Осмомисла та вул. Театральною. Зведений у класичному стилі за проектом архітекторів Л. Піхля та Й. Зальцмана.

Взято: <https://tickikids.ams3.cdn.digitaloceanspaces.com>

Лялька. Надихаючись образом своєї Л., діти придумують їй різні ролі. Беручи Л., діти починають її «оживляти», вкладаючи у поведінку Л. свої емоції, намагаються передати їх у руках Л., міміці, жестах, додають до гри голос, інтонацію, концентруючи увагу на Л., її рухах, вільно почуваються, повністю забувають про себе, створюючи інтонації яскравіше, колоритніше.

Фото Серіх Л.В. Лялька. Лебедин «Калинка», 2007

Лялька Вертепна сконструйована дуже просто. Основою для ляльки є тичина. Л. в. виготовляють з дерева, ганчір'я, штучних тканин. Руки, схоплені в суглобах, вільно хитаються. Л. в. може танцювати, битися, бігти, усе це досягається вмільм розхитуванням тичини. Обличчя у них умовні. Розмір ляльки 20-30 см.

Фото Серіх Л.В. Конотоп. Ярмарок. 2013

Ляльки на ложках. На випуклій частині дерев'яної ложки малюють обличчя ляльки, із внутрішнього боку приклеюють поролон, на нього – волосся. На ложку кріплять плечі з трубочки і руки з поролону, надягають костюм. Актор-лялькар тримає ляльку за ручку ложки.

Рис. Взято з: <https://babylessons.com.ua/wp-content/uploads.jpg>

Лялька на тростинах є однією з розповсюджених в Україні і відрізняється тим, що її руки рухаються за допомогою паличок (тростин), які роблять із дроту і кріплять до кисті руки Л. Замість отвору в шиї Л. т., закріплюється паличка – *ganim*, на якій тримаються плечі, ноги ляльки, за допомогою якої рухається голова. Л. т. має багато переваг над рукавичною: вона виразна, особливо в танцях, вільно користується своїми руками, бо її руки й голова більш рухомі, руки легко згинаються в ліктях; може виразно сумувати, радіти, бо губи, ніс, очі рухаються, голова – у чотирьох напрямках (угору, вниз, вліво, вправо). Л. т. може бути дуже маленькою і вміщуватися на долоні актора (Дюймовочка), а може бути зростом з людину.

Фото Серіх Л.В. Шостка. Вистава. 2013

Лялька перша відома ще за часів первісної людини. Наші пращури вірили, що якщо вони змайструють символічного звіра чи людину і здійснять над цими символами магичну дію, то перемога над звіром чи ворогом буде забезпечена. Древні люди робили опудала зі справжніх шкір тварин, простромлювали їх списами, робили магичний обряд та йшли на справжнє полювання з вірою в удачу й перемогу.

Фото взято з: <https://lips.in.ua/wp-content/uploads/2016/06/2.jpg>

Лялька рукавична або лялька Петрушка є найбільш близькою до руки актора, тому що, ця Л. р. облягає кисть руки актора. Схована в цій Л. рука актора сама безпосередньо грає в ній. Л. р., була б найбільш органічною і безпосередньою, (у порівнянні з іншими ляльковими системами), якби її не обмежувала анатомія руки людини

Лялька-рукавичка «КАБАН» (пластизоль, тканина). Взято з: https://images.prom.ua/960893888_w640_h320_kukla-rukavichka-kaban-plastizol.jpg

Ляльководіння – рухи з лялькою-петрушкою за ширмою, які мають бути економні й лаконічні, інакше складатиметься враження метушні, плутанини. Спочатку навчаємо надягати Л. на руку. Рука не має бути напруженою, треба тримати Л. вертикально, щоб вона не «звалювалась» набік, «відчувати» низ-підлогу, щоб Л. не виглядала занадто низькою. Потім навчити Л. рухатись. Зобразити рух Л. можна ритмічними поштовхами ліктя руки, на якому надягнута Л., які підкреслюють кроки Л. Якщо Л. іде, біжить – її тулуб і голова нахилиється вперед, щоб Л. посадити на ширму, треба зігнути руку у зап'ясті, опустити Л. на грядку ширми, а потім розігнути руку – і посадити Л.; щоб Л. підняти – рухи роблять у зворотному напрямі. Коли Л. гарно «працює» за ширмою, глядачі забувають про те, що її веде актор і сприймають поведінку Л. реалістично, природно.

Фото 1. Серих Л.В. Лебедин, заклад дошкільної освіти «Калинка», лялькова вистава, 2011

Фото 2. Народний артист України, актор Сумського ТЮГУ Володимир Хорунжий

Лялька-маріонетка (системи ляльок) або лялька на нитках (ляльковод стоїть на підвищенні ззаду ширми й тримає в руках «ногу» – пристрій, за допомогою якого лялька рухається. Л. м. – це одна з найцікавіших ляльок.

Вона має управління зверху, нитками, чи металевим дротиком. Тому ця конструкція чітко реагує на найменшу команду лялькаря.

Техніці водіння Л. м. можна навчитись достатньо швидко. Найважче – це «ходіння» ляльки. Для цього потрібно, щоб ніжки ляльки пливли трошки вище підлоги. Глядач це не помітить, а лялька може легко пересуватись.

Фото Серих Л.В. Сумська школа-мистецтв І-ІІІ ст. №29 учні театрального відділення, 2011

Лялька міміруюча (мімічна) не має дуже широкого розповсюдження і використовується здебільшого в естрадно-концертних програмах. Міміка Л. м. буває перебільшено комічною і при професійній роботі з нею буває багато непередбачуваного – така вона чутлива до найменшого руху. Тому цю м'яку, яка найчастіше підкреслює образ, Л. використовують для зображення дійових осіб із найдивнішими гримасами. Матеріалами для виготовлення Л. м. слугують трикотаж, поролон, губка, інше.

Фото Серих Л.В. Лялька мімічна. Сумська СШ І-ІІІ ст. №29, 2011

Лялька пальчикова. Мініатюрна лялька, яку виготовляють з різних матеріалів: папір, картон, ганчір'я, тканина, хутро, ін., і надягають на пальці однієї або обох рук. Компактність і мобільність Л.п. дає змогу одному актору-лялькарю виконувати декілька ролей.

Взято з: <https://inkluzia.com.ua/content/uploads/images/ljalja2.jpg>

Лялька паркетна – різновид ляльки на тростинах або тростинної, Петрушки та маріонетки, яка найбільшого розповсюдження досягла в сучасному театрі. Глядач бачить одночасно і ляльку і актора, який нею керує. Іноді дії лялькаря стають непомітними, іноді – підкреслюють характер, дії, ритм і динамічні рухи ляльок. *Взято з: <https://www.google.com/search>*

Ляльковий театр дуже люблять діти, особливо ляльок, які зроблені їх руками. Дитина інтуїтивно відчуває різноманітність, що закладена у природу ігрової ляльки. Л. т. – мистецтво колективне і творцем лялькової вистави є колектив однодумців. Л. т. має синтетичну природу й об'єднує різні види мистецтв, що вступають у взаємодію між собою – музика, мистецтво актора, який перевілюється і створює художні образи, образотворче мистецтво, пантоміма. Л. т. завжди тяготитиме до казкової фантастичності, абстрактності, асоціативності, до гротеску до інакомовності, метафоричності. У Л. т. виразником специфіки є актор, художнім інструментом – лялька. В основі Л. т. лежить драматургія, що розвивається з драматичного конфлікту.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар, Суми, ЗЗСО №17, 2008

Ляльковий театр С. Образцова попередньо пройшов акторську школу, побудовану за «системою» К. Станіславського, спирається на неї у своїй творчій роботі. Велику увагу С. Образцов приділив народженню нової драматургії Л. т., в якій було відображено життя сучасної людини. Спочатку читають п'єсу, аналізують її зміст, знайомляться з героями п'єси, обговорюють їхні вчинки, характери далі актори «зживаються» з образами, опановують події, явища, в яких знаходяться персонажі п'єси, продумують свою поведінку, гру в спектаклі. С. Образцов збуджував фантазію учасників постановки, викликав їх на розмову щодо створення того чи іншого сценічного образу, так процесі творчих експериментів з'явилася *система режисерської роботи* С. В. Образцова (див. система режисерської роботи).

Лялькові герої – персонажі лялькового театру (рукавичні, тростинні, маріонетки, тіньові), якими керують актори-ляльководи. Л. г. є в кожній країні, свої, веселі, відчайдушні, задерикуваті, безжурні. В Італії – Пульчинела, у Франції – Полішинель, в Англії – Панч. Вся ця пустотлива компанія є родичами Буратіно. Л. г. придумували кращі письменники світу Г. Андерсен, Т. Гофман, Ж. Санд, Д. Свіфт, М. Метерлінк, Б. Шоу, ін. *Фото Серих Л.В. Обл. семінар, Суми, ЗОШ I-III ст. №17, 2008*

Мелодія є найважливішим елементом, ключовим компонентом драматургії, який створює емоційну атмосферу, підкреслює характер персонажів, локальний колорит та кульмінаційні моменти. М. діє як звуковий супровід і задає тон дії (від вступу до фіналу), посилює драматизм, часто асоціюючись із певними героями чи сценами. Підбираючи музику, слід розпочинати з її мелодії, яка є найбагатшим джерелом різноманітної музичної виразності (*Серих Л.В. Авторка за фортепіано ІХХ ст., Суми, 2012, музей на Луці*)

[Альтернативний рок-гурт Placebo співпрацює з Королівською шекспірівською компанією \(RSC\) над новою виставою за пєсою Бертольта Брехта The Resistible Rise of Arturo Ui \(«Ненереборний підйом Артуро Уї»\).](#)

Марсель Марсо, його називали П'єро ХХ ст., видатний мім, який був удостоєний двох «Оскарів», премій «Еммі», ордена Почесного Легіону і ще сотні інших нагород. Талановитий артист, сумний клоун Біп віддав сцені без малого 60 років життя. Він був творцем знаменитої Паризької школи пантоміми... Його виступи називали «камертоном духовності», за яким люди налаштувалися, щоб вижити, не втративши себе, в «цьому шаленому, шаленому світі». У його спектаклях життя поставало у двох реаліях: таким, яким воно є, і таким, що могло б бути, якби людина не дозволяв собі втратити те, що є в ньому істинно людського.

Фото; автор: Невідомий автор; ліцензія: CC BY-SA

Маска є одним із найдавніших символів театрального мистецтва, що походить із Давньої Греції, де вона використовувалася для посилення емоцій, зміни ролей та гри акторів-чоловіків. Класичний дует масок – трагедії (смуток) та комедії (радість) – уособлює двоякість людського життя, драматизм, карнавальність та перевтілення.

Фото Серих Л.В. Маска як символ на фасаді Сумського обласного театру для дітей та юнацтва. Глядачка Аріна, 2019

Маска, грим або спеціальна накладка – це засоби для зміни зовнішності, маскування або захисту обличчя. Тактичний грим (фарба, паста) використовується для злиття з місцевістю, приховуючи контури обличчя та захищаючи від ультрафіолету. М. у театрі створює образи персонажів, а спеціальні накладки (маски, личини) повністю покривають обличчя.

Латіфова Н.Г. (старший викладач кафедри декоративного мистецтва, дизайну та реставрації КУ Сумське вище училище культури і мистецтв імені Д. Бортнянського). Композиція з масками «Лицедійство». Олія. 30x40, 2009

Метод активної дії слова на партнерів – мовлення дітей, привчання усвідомлювати зміст кожної фрази, ролі, бачити ті предмети і факти, на які натякають слова тексту [32].

Фото Серих Л. В. Обласний семінар «Теорія та методика взаємодії в естетичному вихованні підлітків» 18.03.15 р., Сумська СШ I-III ст. № 9

Метод бесіди за запитаннями і завданнями до творів допомагає учням глибше осмислити сприйняте [32].

Фото Серих Л. В. Обласний семінар «Теорія та методика взаємодії в естетичному вихованні підлітків» 18.03.15 р., Сумська СШ I-III ст. № 9

Методом виключної сили є метод прикладу – живих конкретних людей, а також приклад героїв театральних вистав.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми: СОШПО, 2009. 199 с.

Метод внутрішнього контакту – потрібно, щоб між нами (ними) виник зворотній зв'язок – взаємна зацікавленість, треба перевестись із пасивного стану до активного, енергійно встати і розпочати гру, уявляти будь що тощо.

Фото Серих Л. В. *Застосування методу на ювілеї О.О. Гирі, ЦПТО «Ровесник», Суми, ПДЮ, 16.01.2009*

Метод дієвих виразів – «Сядьмо зручніше», «Не бійтесь помилятися», «Уявіть собі»..., це внутрішній контакт, психічна установка, дія з уявними предметами (шари, м'ячі, скакалки тощо) [32].

Фото Серих Л.В. 2016. *Семінар у Великій Писарівці*

Метод добирання дії – у якому відпрацьовуються вміння свідомо виконувати задані дії, диктовані не тільки реальними обставинами, а й обставинами уявними.

Фото Серих Л.В. *Обласний семінар «Теорія та методика взаємодії в естетичному вихованні підлітків» 18.03.15 р., Сумська СШ I-III ст. № 9*

Метод залучення дитини до виступів перед аудиторією – вироблення звички до виразності публічного мовлення.

Фото Серих Л. В. *Обласний семінар «Теорія та методика взаємодії в естетичному вихованні підлітків» 18.03.15 р., Сумська СШ I-III ст. № 9*

Метод ігрової імпровізації – тісно пов'язаний з методом дієвого аналізу (М. Кнебель), який має три етапи: літературний текст, власний імпровізований текст в етюдах, літературний текст. Метод І. і. близький трьом етапам методу дієвого аналізу. На відміну від дорослих, молодші школярі затримуються на «імпровізації своїми словами», щоб затвердити свою авторську позицію.

Фото Серих Л.В. *Обласний семінар «Теорія та методика взаємодії в естетичному вихованні». 2015. Суми, СШ I-III ст. №9*

Метод імпровізованих сценок. Пропонуються сценки «Так – змія, а так – мочалка». І. с. можна вводити у будь-який момент, з будь-якої вправи – чи то заняття мовленням, вправи із звичайними чи уявними предметами, вправи із сценічного руху тощо [32].

Фото Серих Л.В. *Імпровізаційна сценка., Суми, 2009*

Метод мовного спілкування – просторова організація спілкування, сидячи або стоячи один проти іншого, напроти, паралельно та під кутом один до одного двом проти одного, візаві тощо, головне в цьому методі – спілкування.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар, Тростянець. Лицарський турнір, 26 червня, 2014

Метод наочного атрибуту – створення ознаки, емблеми персонажа, яка символізує його типові якості, ознаки і найвиразніше його характеризує.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Метод пантоміми – емоційне розігрування образу, які народжуються не з інтонації та змісту реплік, а з дій персонажів, міміки, рухів.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Метод переконання, «зараження», пов'язаний з методом зацікавленості до естетичної діяльності; організацією виховної естетичної ситуації; стимулюванням до творчості.

Фото Серих Л. В. Академія банківської справи. Суми, 2014.

Методи практичні – вибір та читання п'єси, за якою будуть виготовлятися та конструюватися ляльки, вибір матеріалів та інструментів проводиться, створення ляльки, виготовлення голови з пап'є-маше, оздоблення голови, фарбування, перука, розкрій та пошиття тулубу ляльки та одягу, оздоблення костюму, виготовлення рук, ніг ляльок, збирання ляльки.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Метод репродуктивної образотворчої діяльності – учні виконують театральні-декораційний живопис, створюють різноманітні сценічні рішення, театральні афіші, «Запрошення» до театру тощо. У процесі виготовлення ляльок, декорацій учні вчаться працювати з різноманітними матеріалами, інструментами, у них розвивається винахідливість, кмітливість, конструкторські здібності, розуміння художнього образу.

Серих Л. В. Снігова королева. Папір. Акварель, 2009

Метод спонукання до оцінної активності – форма реалізації потреби в естетичній насолоді молодшого школяра, ефективний засіб духовно-творчого розвитку особистості.

Фото. Серих Л. В. Спілкування в групі. Суми, СОШПО, 2019

Метод умовно-психологічного напрямку – принципово новий напрямок в розвитку світового Л. т., що створив С. Образцов, поєднавши традиції Л. т. попередньої епохи з основами «системи виховання актора» К. Станіславського. Поборовши стереотип, що у творчості скоморохів, Л. т. був формою розважальною, вклав у старовинну форму народної гри з іграшкою новий зміст, чим наблизив Л. т. до інших видів театру, зробивши його професійним [32].

Метод усамітнення – створення оптимального балансу спільної та самотійної театралізованої діяльності дітей, який полягає в урахуванні влаштування театральної зони, «куточка казки», а також «тихого куточка», у якому дитина залишається наодинці, відпочиває, репетирує будь-яку роль перед дзеркалом, ще раз переглядає ілюстрації до спектаклю тощо [32].

Метод релаксації – короткочасний відпочинок, коли можна розслабитися за допомогою прохань «Розслабте плечі», «Не потрібно зайвих зусиль». М. р. схожий на аутогенну гімнастику, гарний засіб зняття напруги, мати короткочасну паузу, а потім знову непомітно направити свідомість і почуття в діяльність: «послухайте, як б'ється ваше серце», «не думайте ні про що» та інше [32]

Методика формування естетичної культури (Авторка Серих Л.В.) школярів полягає в організації та доцільному введенні засобів сценічної виразності як елементів, механізмів театралізованої діяльності (Т. д.), на всіх уроках забезпечується емоційне «проживання» знань учнями; паралельному залученні їх до сценічної діяльності, постановки міні-вистав і розглядається як початковий етап оволодіння способами Т. д.; «подвійній» спрямованості на Ф. е. к.: через сценічну творчість як перехід до Т. д.; через власне Т. д. на уроках мистецького й немистецького циклів; розвиток «технічних» можливостей дитини щодо сценічної творчості, досягненні емоційності у використанні окремих засобів сценічної творчості як компонентів Т. д. переноситься на опанування будь-яких знань [32].

Методика формування естетичної культури.
Авторська методика Ф. е. к. модифікована за Н. Ветлугіною, М. Єршовою, Є. Ільїним, О. Лармінім, О. Леонтьєвим, Т. Марцінковською, У. Суною та ін. й означає, що вимірювання естетичної культури підлітків – це формалізація та шкалування об'єкту аналізу, тобто надання ознакам числових величин, які визначають той чи інший рівень конкретного соціокультурного явища.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми: СОІППО, 2009. 199 с.

Мистецтво є людська діяльність, яка має на меті передавати людям ті вищі й найкращі почуття, до яких дожили люди. Ми визначаємо мету М. як сприятливий вплив на людську моральність і культуру. М. є найпотужнішим чинником формування естетичної культури, тому у пошуках істини й сенсу життя людина постійно звертається до нього.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Мистецтво є процесом пізнання і відображення реального світу, основою для формування понятійного мислення, інтелектуальної пам'яті, уваги, естетичної культури.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Серих Л.В. *Зимовий ранок. Комп'ютерна графіка.* Суми, 2012

Фото:<https://surl.li/mwinqs>

Мізансцена (фр. *mise en scène*) – це розташування акторів на сцені у взаємодії з декораціями та реквізитом у певні моменти вистави. Це інструмент режисера, що створює композицію, ритм та емоційний вплив. *Мізансценіст* (зазвичай режисер) вибудовує композицію спектаклю, пози та рухи через пропоновані обставини, підпорядковуючи їх пластику характеру та настрою героя [32].

Молодші школярі в театралізованій діяльності оперують конкретними пропозиціями, їм притаманна нерозвиненість логічного мислення, суб'єктивізм асоціативних зв'язків, нестійкість пам'яті, що є передумовою художнього-образного освоєння світу.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Монолог – це розгорнута промова персонажа, звернена до себе, глядача або іншого героя, що розкриває внутрішній світ, конфлікт чи почуття. Він має виразний початок, кульмінацію та логічне завершення, часто використовується у монодрамах. М. – це важлива частина акторської кар'єри. Сьогодні М. залишаються важливим інструментом для вибору акторів на роль.

16 липня – день народження однієї з найвідоміших жінок України, талановитої акторки театру та кіно, народної артистки України, Шевченківської лауреатки, Героя України – Ади Миколаївни Роговцевої. Ада Миколаївна народилася на Сумщині. Мріяла бути журналісткою, але стала геніальною акторкою. Взято з: <https://surl.lu/dzccqwb>

Муза театру Мельпомена. За давніх часів у верховного бога Зевса та богині Мнемосіни народилось дев'ять дочок з чистими серцями та дивними голосами. Їх назвали Музами, богинями наук та мистецтв. Богині водили хороводи, співали під звуки золотої кіфари. Люди, яких Музи напували джерельною водою, ставали поетами, співаками, танцюристами, акторами, вченими, музикантами. Музою театру визнали Мельпомену, одяг якої був з виноградного листя, на голові – вінок із плюща, взуття (котурни) – на дуже високій підшві, що збільшувало зріст М. і додавало їй величності та урочистості. В одній руці М. тримала театральну маску (в давнину така маска закривала обличчя, перевтілюючи актора в його персонаж), а в другій – меч (цією зброєю вона начебто долала людські вади).

Взято з: <https://surl.li/ntitrp>

Музика до спектаклю створюється композитором у тісній співдружності з режисером, виконавцями та художником. Якщо художник створює зорові образи, які повсякчас викликають аплодисменти глядачів, то музичні, слухові образи зрідка зустрічають реакцію глядачів. Це природно, бо М. створює загальний тон спектаклю, а ступінь її дії залежить від того, як безпосередньо вона діє.

М. у драматичній дії інтерпретує зміст, допомагає розвитку сюжетних ліній, впливає на сприйняття, формує враження глядача поза його увагою. М., супроводжуючи сценічну дію, відображає не саму дію, а відбиває у свідомості глядача ставлення, реакцію на неї.

Фото Серих Л.В. Учениці музичного відділення КУ Сумська спеціалізована школа I-III ступенів № 29 (школа мистецтв), м. Суми, 2014

«Музичний настрій» – режисерська гра, в якій формуються вміння за музичним уривком передати настрій персонажу.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІШО, 2009. 199 с.*

Музичний уривок має вкладатися у відведений для неї час – від кінця однієї репліки до початку іншої. Динамікою М. у. через форте або піано виділяється кульмінаційний момент. Динаміку необхідно враховувати і при відтворенні музичної фонограми у сценічній дії.

Фото Серих Л.В. Учні КУ Сумська СШ I-III ступенів № 29 (школа мистецтв), м. Суми, 2014

Музика театральна має бути лаконічною, конкретною та простою за формою. Коли порушується рівновага між сценічною дією та музикою, увага глядачів роздвоюється, сприйняття цілісності музичного спектаклю руйнується. Широко в музичному оформленні використовують динамічні зміни [32].

Фото Симфонічний оркестр, 2010

Музична драматургія – комплекс музичних виразних засобів, які розкривають зміст спектаклю, створюють характерні образи діючих осіб. Основним елементом музичної драматургії є музична тема, яка створює основні риси художнього образу. Музичні теми різні: образ дієвої особи, основна ідея, характеристика неживих предметів, замальовка дії, пейзажу. Своєрідним різновидом є теми музичних асоціацій або музичних спогадів. Важливі є теми, що повторюються протягом спектаклю-лейттеми, *лейтмотиви*. Види лейтмотивів різноманітні і залежать від характеру образу. Іноді лейтмотив розвивається, видозмінюється, в залежності від сценічних ситуацій або психологічного стану героя.

Фото Серих Л.В. Народний колектив «Мозаїка» ПДЮ, Суми

Фото Серих Л.В. Учніський хор КУ Сумська СШ I-III ст. №29 (школа мистецтв), м. Суми, 2014

Музичні жанри. В театрі є дві великі жанрові групи: вокальна та інструментальна музика.

До вокальних жанрів відносяться: пісні (які займають за емоційним впливом головне місце), романси, балади, частівки, куплети, які за манерою виконання підсилюють національні особливості спектаклю.

Фото Серих Л.В. Вокальний ансамбль «Голоси» ЗОШ I-III ст. №9, Суми, 2018

Музичні жанри. До інструментальних жанрів належать: одночастинні твори, твори сонато-симфонічного циклу, які створюють настрій всього спектаклю, програмно-симфонічні жанри — увертюра, поема, фантазія, симфонія, які створюють емоційні та образотворчі відтінки та можуть бути лейтмотивами спектаклю; танцювальна музика, мюзикли, виражають душевний стан, передають характерний ритм, повторюваність ритмічної фігури, іноді передають час, у якому відбувається дія на сцені.

Серих Л.В. Інструментальний жанр та танцювальна музика у творах мистецтва

Навчальна діяльність – це діяльність суб'єкта, спрямованого на оволодіння узагальненими способами навчальних дій і саморозвитку в процесі вирішення навчальних завдань. У процесі Н. д. діти опановують уміння вчитися й здатність оперувати знаннями, «проживання» яких у театралізованій діяльності оптимізує цей процес [32].

Народна драма – це фольклорні твори та обрядові дійства, в основі яких лежить конфлікт, а сюжет розгортається через поєднання словесних, музичних і сценічних засобів. Н. д. – це жанр обрядової творчості, що поєднує пісні-ігри («Просо», «Коза»), вертеп, весілля, висвітлюючи народне життя, звичаї та соціальні відносини та інше.

Взято з: <https://surl.li/icitms> Фото Серих Л.В. Народний вокальний колектив «Мозаїка», звітний концерт. Сцена юрфакультету Сумського державного університету, Суми, 2023

Наслідування мімесис або мімесис (грец. *μίμησις* – наслідування, *mimeistkaï* «імітувати») – термін давньогрецької філософії/естетики, яким позначали основні принципи творчої діяльності митця. Мімесис є імітацією /репрезентацією чогось/когось. В античності мімесисом є імітація особи фізичними або мовленнєвими засобами. Проте ця «особа» могла бути і предметом, ідеєю, героєм чи богом. У «Поетиці» Аристотеля художню творчість (поезис), визначено як імітацію (мімесис) дії (праксис).

Взято з: <https://surl.lt/gphvcr>

Взято з: <https://surl.lu/nmfowo>

Натуралізм (напряг у театрі) (ост. третина ХІХ ст.) – це напряг, що прагнув максимально точного, «фотографічного» відтворення життя на сцені, часто акцентуючи на соціальній та біологічній зумовленості поведінки людини. Він вимагав справжніх декорацій, ігнорування глядача акторами та детального зображення побуту (Кайдашева сім'я).

Взято з: <https://surl.li/rqoqnf>

Національна специфіка в театрі – це унікальне поєднання мови, традицій, історичних архетипів, менталітету та народної культури, що формує самобутність сцени, в українському театрі виражається через актуалізацію воєнної тематики, синтез музики з драматичною дією, використання фольклорних мотивів (вертеп) і соціально-політичне переосмислення класики.

Афіша театру / Національна опера України

«Наша казка» – гра-драматизація, в якій формуються вміння дітей створювати власні казки, завершувати їх, передбачати в них елементи фантазії, чарівності тощо [32].

Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Негативні емоції – це неприємні психічні стани (гнів, страх, сум, сором, провина, огида), що сигналізують про загрозу, порушення цінностей або потребу в захисті. Вони є природною частиною психіки, виконують адаптивну функцію, сигналізуючи про небезпеку, і допомагають людині вижити та мобілізуватися.

Фото Серих Л.В. Емоції маленького Костика. Знайдіть негативну емоцію....

Непрофесійний актор (аматор) – це людина без спеціальної театральної чи кіноосвіти, яка виконує роль у фільмі або виставі, часто спираючись на природну харизму, життєвий досвід або відповідність типуажу.

У кіно режисери часто використовують аматорів для досягнення максимальної реалістичності та щирості, що відрізняє їхню гру від технічної майстерності професіоналів.

Основною характеристикою Н. а. є природність, бо вони краще передають живі, безпосередні емоції, ніж навчені актори

Взято з: <https://surl.lu/lmsrix>

Фото Серих Л.В. Юлія у ролі Чарівниці, 2024

«Новий театр» може означати кілька різних понять в українському театральному мистецтві: історичний «Театр корифеїв» (заснований 1882 р.), сучасний Центр мистецтв «Новий український театр» у Києві (заснований 1998 р.) або харківський «Новий театр», що діє з 1989 року на базі Будинку актора.

Івано-Франківський «Новий театр» змінив назву. Театрالي зазначають, що відчули потребу в оновленні бренду театру, проте мистецький курс на психологізм та інтелектуальність залишаються незмінними.

Взято з: <https://galka.if.ua/ivano-frankivskyy-novyy-teatr-zminyiv-nazvu/>

Образ – художнє уявлення про якесь явище чи ситуацію, засіб та форма показу дійсності в мистецтві. О. – сценічне життя персонажа та його ставлення до подій, в мистецтві – це узагальнений характер героя чи явище, створене митцем, також може означати спосіб, метод життя (образ життя) або релігійне зображення (ікона).

Фото Серіх Л.В. Crazy Land. Суми. 2024

Одеський національний академічний театр опери і балету відомий насамперед своєю архітектурою, а за своїм плануванням і технічними даними не поступається найкращим у Європі.

Будівлю зведено 1887 року під керівництвом архітекторів Фердинанда Фельнера і Германа Гельмера («Бюро Фельнер & Гельмер») у стилі віденського бароко. Архітектура глядацької зали витримана в стилі пізнього французького рококо.

Одеський національний академічний театр опери і балету входить до п'ятірки найкращих театральних будівель світу. Вважається найстарішим оперним театром України, найкращим за акустикою, єдиним, де встановлений орган, першим, що опалювався паром та освітлювався електрикою.

Взято з:

<https://operahouse.od.ua/>

Взято з: <https://suspilne.media/culture/>

Фото: Сумський обласний академічний театр драми і музичної комедії ім. М. Щепкіна. 2023

Оркестр театру – це колектив музикантів під керівництвом диригента, який забезпечує музичний супровід вистав, опер, балетів, інших постанов, виконуючи музичні номери, а також створюючи звукову атмосферу, розміщуючись в спеціальному місці – оркестровій ямі. О. тільки інструментальний ансамбль, але й важлива частина театрального мистецтва, що надає виставі емоційного забарвлення та підкреслює драматургію.

Взято з: <https://musicdrama.com.ua/vistavy/the-orchestra-ukr/>

Оркестрова яма – це обладнане заглиблення перед сценою театру чи концертного залу, розташоване нижче рівня партеру (глядацьких місць) чи навіть під сценою, призначене для розміщення оркестру та диригента і забезпечення оптимального акустичного балансу між музикантами, акторами й глядачами.

Фото: Оркестрова яма. Сумський обласний академічний театр драми і музичної комедії ім. М Щепкіна. 25.12.2025 р. Серих Л.В.

Падуга – верхня, горизонтальна, частіше тканинна декорація, підвішена у верхній частині театральної сцени на штанкетах, також допоміжна прикраса, функціональне драпірування. Перша падуга біля завіси має назву **підзор**. Падуга приховує механізми, точкові світильники, підвісні декорації, решітки, інші елементи декорацій.

Взято з: <https://tiabeth.veat.cx.ua ›paduga-shho-ce-take-v-teatri>

Фото Серих Л.В. Падуга Сумського обласного театру для дітей та юнацтва. 2025

Пантоміма (безсловесна вистава) – вид сценічного мистецтва, в якому художній образ створюється за допомогою міміки, жестів, пластики тіла тощо.

Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BC%D0%B0>

Партер (від фр. *par terre* – «на землі») – це нижній ярус глядацького залу в театрі чи кінотеатрі з рядами крісел, розташований у просторі між сценою (або оркестровою ямою) та амфітеатром. Це найближча до сцени частина партеру, що знаходиться нижче її рівня.

Фото Серих Л.В. Партер Сумського обласного театру для дітей та юнацтва. 2025

Патріс Паві – мистецтвознавець, який зазначає, що мистецтво сцени пов'язане з безпосереднім поданням художнього твору, не трансльованого в запису через засоби масової інформації. Англ. еквівалент (*performing arts*) влучно передає головну ідею сценічного мистецтва: воно виконується, твориться безпосередньо для публіки. Не є істотними форма сцени та співвідношення «сцена – зал» для глядачів; істотною є безпосередність комунікацій з публікою через «виконавців».

Перевтілення – це коли виконавці ставлять себе на місце іншої людини, входять до її стану – мовою театру, жестами, мімікою, мовою, костюмом, поставою і ходом тощо. П. є маркером образної цілісності, фіксує зміни в межах онтологічних реалій образності, які пов'язуються з тілесними трансгресіями як домінантою сприйняття в контексті зондування підсвідомого, зондування оточуючого середовища і гравітаційного, вертикального самостояння людини в світі, що визначає константи естетико-комунікативного сценізму.

Олександр Серих у ролі Мойші. Суми. 2016. Центр ПТО «Ровесник»

Перука в театрі – це важливий елемент костюма, що допомагає акторам створювати образи історичних персонажів, відтворювати певну епоху, професії чи соціальний статус, а також підкреслювати емоції. Вони бувають різними – від розкішних кучерів до коротких стрижок, залежно від ролі, і є невіддільною частиною гри та перевтілення, як і грим.

Фото Серих Л.В. Підготовка до вистави. 18.07.2020

План глядацької зали театру зазвичай включає основні зони: партер (місця на першому рівні), амфітеатр або бенуар (місця, розташовані півколом навколо партеру), бельведер (балкон або галерея над партером), ложі (приватні відсіки по боках), балкон/ яруси (верхні рівні) та, звичайно, сцена (з протилежного боку від глядачів), а також фойє та гардероб.

Взято з: <https://www.google.com/search>

Пластичність – погодженість, гармонійність рухів людини. П. залежить від природних даних, таланту. Мимовільні рухи, які виконуються у житті є навичками і дія відбувається несвідомо. П. актора складається з компонентів – володіння різними руховими навичками, вміння створювати нові рухи, високою гнучкістю нервової системи для швидкого оволодіння навичками темпоритмів твору, володіння естетичними звичками.

1. Фото: Різдвяні вечори. Сумський ОАТД ім. М Щепкіна. 25.12.2025
2. Фото: Семінар ЗЗСО № 9. 2018. Серих Л.В.

«Повторення-учіння» – вправа для того, щоб учні намагалися передати, зіграти, змалювати образ точніше його повторюють декілька разів з різною метою, завданнями і уточненнями учителя.

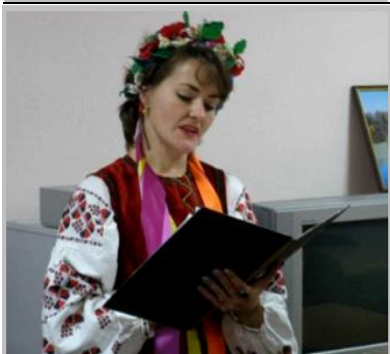
[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

«Подарунки» – гра-драматизація, в якій формуються вміння визначити образ, знайти «зернину».

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Вистава «Свято Нептуна». Белгород-Дністровський, 2000

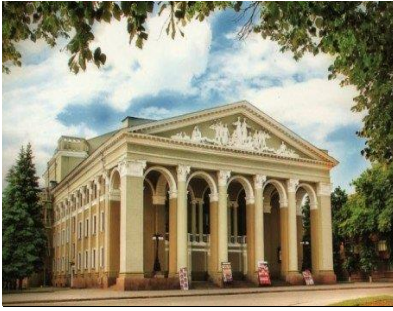
Поетичний слух – сприйняття емоційно-виразних можливостей змістовно-ритмічного звучання й інтонаційної вимови. Різні інтонаційне звучання – різні особи – дії – різні вчинки – різні характери супроводжуються діями – мімікою, жестами, танцем, ін.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Позаурочна діяльність – це діяльність, де зміст, по-перше, співпадає з сутністю театралізованої діяльності, яка відбувається в урочній діяльності, по-друге, театральні засоби використовуються у нетеатральних, немистецьких заходах.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Полтавський академічний обласний український музично-драматичний театр імені М. В. Гоголя. Місткість 539 місць. Відкрито: 1936 р. Колишні назви: Полтавський державний театр музичної драми. Репертуар: українська і російська класична драматургія, зокрема за творами М. В. Гоголя.

Взято: https://internet-bilet.ua/images/room_header_photojpg

Помічник режисера – людина, до обов'язків якої входить вирішення питань пов'язаних з підготовкою та показом вистави: своєчасна перестановка декорацій під час вистави, створення сценічних ефектів, своєчасна поява персонажів на ляльковій сцені. Під час показу П. р. підпорядковані всі компоненти вистави, він відповідає за кінцеву якість видовища.

Фото Серих Л.В. Кебець С.М. Глухів. 2018

Постава. Постава за естетичними нормами визначається: по-перше, вірними пропорціями тіла, по-друге, залежить від уміння правильно тримати тіло. Ознаки правильної П.: правильне розташування стоп, звичка стояти з випрямленими колінами, вертикальне положення спини, насамперед хребта і лопаток (правильне положення яких створюють розгорнуті плечі та трохи підняті груди), правильне положення шиї (пряме), підтягнутий живіт.

Фото Серих Л.В. Народний вокальний колектив «Мозаїка». Суми, ПДЮ, 2018

«Помилка актора» – сценка з обов'язковою внутрішньою подією для визначення рівня сприймання, де порушена логіка у поведінці героя.

«Пошук антонімічного образу» – завдання для відпрацювання «зернини».

[32] Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Принцип «музичного оформлення» спектаклю – більш широкий вибір авторів, можливість попередньої проби, аналізу відібраного музичного матеріалу; підбір музичного твору згідно з образами, сюжетом, часом, місцем дії. Композиція М. о. – робота над відібраною музикою з органічним плетенням її у дію; введення умовної музики, вибір методів використання музики[32].

Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності. Суми, 2009

Природа актора (особиста) – він сам і внутрішньо і зовнішньо. Цю природу треба удосконалювати, вчитися володіти нею, щоб добитися значних успіхів у театральному мистецтві.

Фото Серих Л.В. Лебедин, ЗДО «Калинка», лялькова вистава, 2009

Провідний вид діяльності в дошкільному віці – гра, у молодшому шкільному віці – це *пізнавальна діяльність*.

Якщо в дошкільника пізнання включається в процес гри, то в молодшого школяра елемент гри включається в процес пізнання, оскільки провідною діяльністю молодшого школяра є навчальна діяльність.

Фото Серих Л. В. Арінка грає. Суми, 2014

Пролог (експозиція) – це початок вистави, вступна, вихідна частина сценарію, що має велике значення й від якого залежить розвиток подій і настроїв глядачів у подальших його частинах. Він має активізувати увагу, зацікавити, заінтригувати. П. – це коротка, емоційна дія. Головне завдання П. – психологічно підготувати глядача до заходу.

<http://www.zomc.org.ua/vidannya/item/1557-metodychni-rekomendatsii>

У Пролозі застосовуються прийоми:

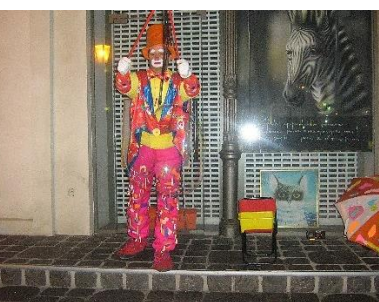
Вербальний. Це театралізований, дискусійний початок, сенсація, незвичайна інформація (лист, вірш, представлення гостей).

Ритуальний. Це елемент внесення прапора, покладання квітів, церемонія вручення хліба й солі, запалювання вогню, хвилина мовчання, клятва, посвята, передача естафети тощо.

Музичний. Це виступ оркестру, звучання фанфар, виконання однієї чи декількох пісень.

Кінопролог, кінокліп. Це демонстрація фрагментів фільмів тощо.

Застосування технічних ефектів. Запуск кульок, показ кольорових гірлянд, панно, емблем, панорама відео презентацій тощо.

<http://www.zomc.org.ua/vidannya/item/1557-metodychni-rekomendatsii>

Рампа – це невисокий бар’єр або ряд освітлювальних приладів, розміщених уздовж краю сцени (авансцени), що прикривають апаратуру та висвітлюють дію знизу. Вона призначена для нижнього світла, що підкреслює акторів, створюючи театральний ефект, або для загального підсвічування сцени перед завісою.

Фото Серих Л.В. Рампа. Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М.С. Щепкіна, 2019

Реквізит. Відповідальний за Р. в ляльковому театрі – людина, яка любить ляльок і стежить за їхнім збереженням та експлуатацією перед показом вистави, в процесі облаштування лялькової сцени, підбором та пакуванням для виступів, при установці декорацій та розміщеням ляльок на ширмі тощо.

Фото Серих Л.В. Реквізит. Лебедин, ЗДО «Калинка», 2009

Сумський обласний академічний театр для дітей та юнацтва

ЛЮТИЙ РЕПЕРТУАРНИЙ ПЛАН 2026

УВАГА! МИ ПРАЦЮЄМО В УКРИТТІ. ДОВІДКИ ЗА ТЕЛЕФОНАМИ: (068)546-88-46 (050)307-51-91 (0542)78-97-00

У РЕПЕРТУАРНОМУ ПЛАНІ МОЖЛИВІ ЗМІНИ. САДЖИТЕ ЗА РЕКЛАМОЮ.

3	СКОПИ НА ДЕРЕВІ	3,5	КОЗА-ДЕРЕЗА
4	ПРИЗНАЧЕННЯ	4,5	НЕ ЗАБУВАЙТЕ РОЗМІСЯТИСЯ
5	МИСТЕЦТВО ДИПЛОМАТИ	4,9	НОВІ ПРИГОДИ ТРОФАЛЬДО
6	МАРІВНИ ГУКИ	20	ЩО ТРИМАЙ ГОЛОС ЗЕМЛІ
7	ГРИМАСА СПИВАНЬОГО ДУКА	21	КОТИФОРМАС
8	НОВІ ПРИГОДИ ТРОФАЛЬДО	22	ГРИШНИЦЯ
9	БРИЛЮВАННЯ БРИЛЮСА	22	ОК, ЮТОРІЯ ЗРАДА
10	СІЯ ТАК ЗАБІВ	22	НЕ ЗАБУВАЙТЕ РОЗМІСЯТИСЯ
11	ВІС. ІСТОРІЯ ЗРАДИ	27	ПАН КОЦЯНИН
12	НЕВЕРЕМКОНИ ПІРОСІТА	28	ОК, ШЕВ КІТ
14	КАМІНАСЯ ПІРОСІТА	28	МИСТЕЦТВО ДИПЛОМАТИ
15	СІЯ ТАК ЗАБІВ		

ПРАЦЮЄМО В УКРИТТІ. КАСА ПРАЦЮЄ: ВТ, СР, СБ, НАД. 10:00 – 17:00; ЧТ, ПТ: 11:00 – 18:00

CHALLENGE KENNEL

ПАРТНЕРИ ТЕАТРУ – ЗАСТУПНИКОВИ ДИПЛОМАТИ, ЛЮДИНА ПІРОСІТА, КОМАНДИ РЕЖИСЕРІВ ТЕАТРУ, СУМЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ДРАМИ ТА МУЗИЧНОЇ КОМЕДІЇ ІМ. М.С. ЩЕПКИНА – ЗАБІВАННЯ КОМАНДИ ТЕАТРУ

Репертуар (від лат. *repertorium* – список, опис) – це сукупність усіх творів (п’єс, музичних композицій, пісень), які виконуються театром, колективом або окремим артистом протягом певного часу. Він відображає художні позиції театру, репертуар актора включає зіграні ролі, а музиканта – концертні програми.

Сумський обласний академічний театр для дітей та юнацтва запрошує вас у лютому поринути у світ, де оживають історії, сміх змінюється хвилюванням, а кожна вистава дарує натхнення. На вас чекають: приголомшливі драми, запальні комедії, казки, щирі емоції та незабутня атмосфера живого театру. Подаруйте собі теплий вечір у залі. Квитки – у касі театру та онлайн: Взятो з: <https://cutt.ly/tyug/>

У Сумському академічному театрі драми та музичної комедії литовський режисер Л.М. Зайкаускас

Режисер – це ключова творча фігура, яка керує створенням вистави, втілюючи свій задум через роботу акторів, художнє оформлення, драматургію. Р. об’єднує зусилля трупі, відповідає за інтерпретацію п’єси, проводить репетиції та формує унікальне сценічне дійство. Р. є «людинознавцем», що працює над емоційним змістом, здійснює **режисуру** – постановка вистави, процес створення твору, інтерпретації сценарію.

Режисерські ігри – настільний тіньовий театр, театр на фланелеграфі. У режисерських іграх дитина говорить, виконує різноманітні дії за ляльку, виступає режисером по відношенню до ляльки. Ще не вміючи оцінювати власну творчість, школяр оцінює дії ляльки, тим самим поступово розвиває самооцінку [32].

Фото Серих Л.В. Ляльки для лялькового театру. Суми, 2013

У «режисерських» іграх дитина говорить, виконує різноманітні дії за ляльку. При цьому дитина діє і за ляльку, і за себе, направляючи всі дії. Діти «вчать» ляльок тіньового, лялькового, пальчикового театру «діяти» відповідно до тієї ролі, яку вони взяли на себе, надаючи їм літературних й уявних ознак [32].

Фото Серих Л.В. Ляльки для лялькового театру. Суми, 2013

Рівень володіння навичками театралізованої діяльності замірюється за показниками: глибина включення дитини у запропоновані обставини, етюд; відчуття подій як основного двигуна сценічної дії; передача відчуттів настільки повно, самостійно та правдиво.

Звітний концерт народного колективу «Мозаїка», 2019

Рівненський академічний обласний театр ляльок розташований у середмісті Рівного. Директор театру – Данилюк В.І. Місткість: 256 місць. Театр ляльок відкрито 23 грудня 1975 року. Репертуар: українська та зарубіжна класика, твори для дітей сучасних авторів.

Фото: https://old.lib.rv.ua/images/pages/puppetheater/00850_t.jpg

Рівненський народний молодіжний театр – аматорський театр діє на базі Рівненського міського палацу культури «Текстильник». Заснований 1968 року, коли *Атталія Гаврюшенко* організувала в місцевому педінституті театральну студію. У 1979 році студентському театру присвоєно звання народного.

З 1995 року театр працює у міському Палаці культури «Текстильник», змінивши разом із «пропискою» назву на Молодіжний народний театр.

Фото: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQE6Z116UcItFNhk6fFTZlyoKXIPQ-G350mBA&s>

Рівненський обласний академічний український музично-драматичний театр розташований у самому середмісті Рівного. Головна сцена театру розміщує 639 глядачів, постійно працює мала сцена. Свого часу у цьому театрі було проведено перший республіканський огляд вистав малих сцен.

Фото: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQE6Z116UcItFNhk6fFTZlyoKXIPQ-G350mBA&s>

Рольова гра. Р. г. починається ще в дошкільному віці, коли дитина починає виконувати певні ролі, повторюючи рухи, притаманні той чи іншій ролі або професії. У молодшому шкільному віці Р. г. переростає у гру за правилами. Тут дії учасників і їхні стосунки регламентуються сформульованими і всіма прийнятими правилами, де правило є мотивом ігрової діяльності.

Фото: Платон у ролі лікаря. 4 роки. Серих Л.В. 2020

Ритм у музиці – це організація звуку музичного твору у часі. Р. не менше, ніж мелодія, зв'язує зміст спектаклю з оточуючою дійсністю. Через Р. передається духовний світ людини, інтенсивність його емоційного світу, почуттів. Р. сприймається слухачами легше, ніж інші елементи виразності.

З Р. тісно пов'язаний і *темп*, ступінь швидкості виконання та характер руху музичного твору. Виразність ритмічного малюнку музичної думки завжди проявляється у визначеному темпі. Завдання режисера і музиканта знайти для оформлення спектаклю той ритм, який викликає з основного життєвого положення та основної ідеї п'єси [30].

Фото Серих Л.В. Учні ЗЗСО І-ІІІ ст. №9, м. Суми. 2014

Учні ЗЗСО І-ІІІ ст. №6 м. Глухів, 2017

Ритмічність – здатність людини сприймати ритми оточуючого середовища (життя) та включатися в них. Людина сприймає ритм оточуючого середовища органами чуття та вестибулярним апаратом (органом рівноваги). Ритм сприймається зором, слухом, м'язовою системою [30]. *Фото Серих Л.В. Учні ЗЗСО №9, м. Суми, 2014*

Робота з батьками – співтворчість батьків у позаурочний час, вихователів, учнів для створення «єдиного естетичного поля» пізнання навколишньої дійсності.

[32] *Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Робота на ширмі – найбільш відповідальніший етап роботи. На першій репетиції діти відчувають ляльку, пристосовуються до реквізиту, декорацій. Дія супроводжується музикою, яка допомагає емоційній грі акторів. Спочатку відпрацьовується твір по-картинно, а далі проводяться монтувальні репетиції, де працюють декоратори, робітники сцени, актори, освітлювачі. Завершальний етап – генеральна репетиція.

Фото Серих Л.В. Реквізит. Лебедин, ЗДО «Калинка», 2009

Робота над мовленням – виявлення індивідуальних та загальних недоліків у сценічному мовленні. Р. н. м. – це сплетення питань загального розвитку та вузькоспеціальних задач. При Р. н. м. діти мають навчитися вільно говорити, не тільки чітко та логічно вимовляти вивчений текст, а формулювати свою думку та доносити її до слухачів, щоб їхні слова стали дієвими та впевненими [32]. *Акторська гра: С. Палкіна, О. Серіх, 2018*

Робота над п'єсою включає в себе перечитування, вибір ролі (ролі школярів зручніше переписати в зошит), постановка спектаклю, створення образу свого героя, музичне оформлення. Із одного боку аркуша з середини рядка доцільно записати останні слова, та підкреслити їх червоним, зеленим олівцем для того, щоб діти швидше орієнтувалися в тексті. Наступним є *застільний етап*.
Фото Серіх Л.В. Олена працює над роллю. Суми. 2024

Роль музики у спектаклі – роль спілкування, коли актори, вчаться співпереживати, взаємодіяти, нести колективну відповідальність. До загальних рис музики відносять і *ілюстративність*, яка за допомогою творчого вирішення робить зрозумілою сценічну дію.
[32] Серіх Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

«Свобода вибору» – завдання на вільний вибір предмету. Учні, виконавці можуть вибрати будь-який предмет і виконати з ним етюд. При цьому виконавці можуть співпрацювати один з одним.
[32] Серіх Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

Сергій Володимирович Образцов – (22 червня (5 липня) 1901 – 8 травня 1992) – актор, режисер; президент UNIMA (1976-80 роки), Герой Соціалістичної Праці, народний артист СРСР (1954), лауреат Ленінської та Сталінських премій II ступеня. У 1931 заснував і очолив Центральний театр ляльок (ЦТЛ).

С.В. Образцов був автором оригінальних постановок, нової техніки анімації ляльок, творцем та керівником Т. л., якому згодом було присвоєно його ім'я.

Батько С.В. Образцова, В.М. Образцов, уродженець м. Миколаєва, що в Україні, був інженером-залізничником (згодом – академік АН СРСР), мати – вчителька. Працював з Немировичем-Данченком у МХАТі, спочатку як актор.

Взято з: <https://www.google.com/search?bih>

Система ляльки – це технічний принцип за допомогою якого лялька приводиться до руху. Системи ляльок можна розглядати як одне з засобів виразності театру ляльок. Шість традиційних систем ляльок відрізняються одна від одно ступенями віддалення рухових частин ляльки від руки актора.

Фото Серих Л.В. Пархомівка, Харківська область, Інстоляція відомого твору К.Малевича «Сніданок на траві», 2015

Система режисерської роботи С.В. Образцова – система, згідно якої актори перевтілюючись створюють внутрішній психологічний образ персонажу, а лялькою виробляють тільки ті фізичні дії, які найбільш повно відображають внутрішній світ образу. Такий підхід до створення образу був близьким до творчого процесу, що відбувався в драматичному театрі і відповідав вимогам «системи К.С. Станіславського». Вперше в історії Л. т. увага була приділена сценічному слову.

Взято з: [Годинник театру С. Образцова](#)

Скульптурність – це найвищий прояв пластичної культури актора. Скульптурність на сцені повинна відображати всі сторони такого складного процесу, яким є створення пластичного образу героя. Поза нерухомого актора, який сидить, дозволяє побачити внутрішній світ героя, основні риси його характеру.

Фото Серих Л.В. Аріна на імпрізованій сцені літнього дитячого табору «Зоряний», 2019

«Словесне малювання» – дидактична гра, де формуються вміння наловлювати «словами» ілюстрацію до знайомого твору, використовувати образні вислови, епітети, метафори, порівняння.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Фото Серих Л.В. Конгресс-центр СумДУ, Суми, 2016

Соліст (від лат. *solus* – один) – це співак, музикант, танцюрист, який виконує сольну партію, виступає соло, або є лідером у колективі (ансамблі, оркестрі). С. займає центральне місце у виступі. У рок-музиці соліста часто називають *фронтменом*.

Фото: Переможець дитячого «Євробачення–2024»

Артем Котенко, уродженець м. Охтирка Сумської області

Споглядання й спостереження в нашому дослідженні *ототожнюються* і розглядаються як філософське поняття, пов'язане безпосереднім знанням або інтуїцією, які є наслідком логічних доказів. Вибірковість естетичного сприйняття молодших школярів зосереджує дитину на естетичний зміст. Інформація створює чуттєво-емоційну реакцію й наступне переживання.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Спосіб використання музики – у спектаклі музика поділяється на декілька типів: увертюра, музичні антракти (вступ до дії або картини), музичний фінал акту або картини, музичний номер у ході сценічної дії.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

«Створи речення» – дидактична гра, в якій формуються вміння в учнів складати з слів речення, правильно їх розташовувати, наповнювати образними висловами. Це речення учні мають виразно прочитати, створюючи діалог [32].

Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Структура естетичного сприйняття: емоційний відгук; художньо-естетичний досвід; здатність до співпереживання; художньо-естетичні знання.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. Михайла Щепкіна – національний драматичний театр у місті [Сумах](#), головна й найбільша театральна та концертна зала області. Театр міститься у спеціально зведеній функціональній будівлі (1980, арх. [Степан Сліпець](#)) і розташований у центрі міста. Глядацька зала театру розрахована на 822 глядацьких місця. Головна прикраса фойє – порцелянове панно «Птахи щастя» (худ. Віктор Зарецький), виконане майстрами [Сумського порцелянового заводу](#).

Взято з: <https://www.google.com/search>

Сумський обласний академічний театр для дітей та юнацтва – обласний театр для дітей та юнацтва, розташований у середмісті Сум за адресою вул. Покровська, 6, у будівлі, що на початку ХХ ст. була відома як «Театр Корепанова». Єдиний в Україні театр, який поєднує два види театрального мистецтва – драматичний та ляльковий. Двоповерховий театр «Тіволі» був збудований в стилі модерн за проектом архітектора О.М. Гінзбурга. Фасад розбитий на три частини. Центральна частина на II поверсі має напівкруглий виступ з довгими вікнами. Бокові частини мають по одному великому арочному отвору. Вестибюль I поверху має широкі прямокутні двері та вузькі вікна. На даху будинку розташована відкрита тераса.

Суфлер (від фр. *souffleur* – підказувач) – це працівник театру, який стежить за перебігом вистави, текстом п'єси, тихо підказує акторам їхні репліки, якщо ті забули слова, забезпечуючи безперервність дії. Зазвичай С. працює у спеціальній будці перед сценою або в кулісах. С. – це особа або пристрій, що допомагає виступаючому або акторові, підказуючи репліки, текст або промову.

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcShH69DgZKUYw6zEnE7ICo16U1blxpxN6Sqhg&s>

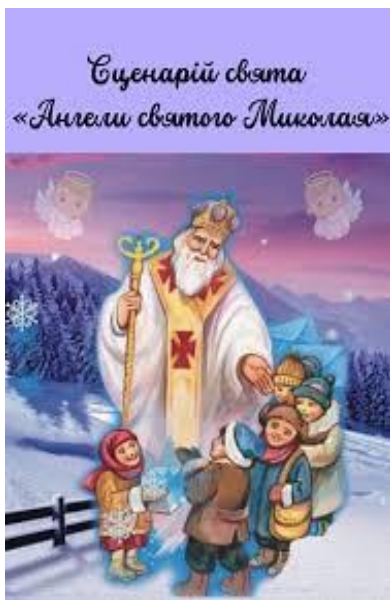
Суфлер у медіа. С. часто використовується в медійному контексті. У медіа, зокрема на телебаченні та радіо, суфлер може бути у вигляді *телесуфлера* – пристрою, що відображає текст перед камерою або мікрофоном. Це допомагає ведучим, дикторам та іншим публічним особам триматися сценарію і виглядати природно під час промови. Т.с. можуть бути стаціонарними або портативними і використовуються для прямих ефірів та записів.

https://images.prom.ua/3473826092_w640_h320_telesufler-telepromter.jpg; https://photodelo.kz/image/cache/catalog/photos/video/oborudovanie/telesuflery/%2Blensgo%2Btc7ii-ultimate/1756229427_img2560800-412x412.jpg

Сценарій – це детальна літературна розробка змісту театралізованого дійства, у якій в логічній послідовності викладаються окремі елементи дії, розкривається тема, показані авторські переходи від однієї до іншої частини, проводиться орієнтовне спрямування публіцистичних виступів, вносяться використовувані художні, музичні, хореографічні, кіно- твори чи уривки з них, оформлення і спеціальне обладнання. <http://www.zomc.org.ua/vidannya/item/1557-metodychni-rekomendatsii>

Сценарій масового театралізованого дійства відрізняється тим, що в ньому робота сценариста і режисера взаємопов'язана, тісно переплітається. Більшість режисерів є водночас і сценаристами. Створення С., особливо свята «просто неба» (на площі, стадіоні), це процес творчий. Новий час народжує вже нові форми заходів. Але без самого С., чи принаймні сценарного плану, неможлива робота над постановкою будь-якого дійства, його чітка організація і образність. Є чотири композиційні елементи С.: пролог (експозиція, вступ), зав'язка або розвиток дії, основна частина, кульмінація, фінал, післядія.

<http://www.zomc.org.ua/vidannya/item/1557-metodychni-rekomendatsii>

Сценічний образ у ляльковому театрі.

На сцені лялькового театру зустрічаються два творці сценічного образу – актор і художник.

Художник створює зображення, (ляльку, декорації), актор – рух ляльки. Художник і актор нероздільні. Не випадково, що в основі створення сценічного образу в театрі ляльок лежить принцип: актор грає лялькою.

Тернопільський обласний театр ляльок (з 1997 театр актора і ляльки) був створений на підставі рішення Тернопільської ОРНД 1 квітня 1980 року. Засновником театру, його 1 директором став засл. працівник культури України Юліан Кройтор, гол. режисером – нар. арт. України Євген Ткаченко, гол. художником – Лариса Воробйова. [Тернопільський академічний обласний театр актора і ляльки](https://teatr.te.ua/) <https://teatr.te.ua/>

Сюжетна музика – це музика сценічна, реальна, мотивована, «від автора». С. м. характеризує діючі особи, вказує на місце та час дії, створює атмосферу, настрої сценічної дії, розповідає про дію, яку не бачить глядач.

[Фото Серих Л.В. Оркестр театру – Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М.С. Щепкіна](#)

Тантоморески – ляльки, що мають своєрідне поєднання корпусу ніг ляльки з руками і головою актора (може мати місце маска) та лялькове тіло. Крім актора, чия голова видно, для керування руками, ногами, тулубом Т. бувають задіяні інші актори. Т. складає враження карлика з невеликим тілом, великими руками й головою. Номери з Т. мають гумористичний характер.

Фото: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTl3QLhr87J7njWDGUR6oLlyKt2-54cvOeEUw&s>

Театр – синтетичне мистецтво, де у творчій взаємодії працюють: п'єса як літературна основа спектаклю; декорації як твір специфічного театрального живопису; музика і світло; сцена, зала, відокремлена від сцени рампою

Фото Сєрих Л.В. Театр «Пігмаліон» ПДЮ, Суми, 2009

Театр – найбільша візуальна форма художнього відображення життя, ідея розкривається, насамперед, у діях «живої» людини, актора, що впливає на глядача безпосередньо в момент творчості. Т. – мистецтво колективне за своєю природою, створюється зусиллям великої кількості людей: драматурга, актора, режисера, художників, композиторів, бутафорів, костюмерів, гримерів, освітлювачів, працівників сцени.

Театр абсурду (*драма абсурду*) – авангардний напрямок у західноєвропейській драматургії 1950-60-х рр., що зображує світ як безглуздий, ірраціональний та позбавлений логіки нагромодження фактів, вчинків і слів. Т. а. сформований у Франції, фокусується на відчутті самотності та деіндивідуалізації людини через абсурдні діалоги та порушення класичних норм драми.

<https://novascena.org/teatr-absurdu-czilkom-mozhlyvo-ta-os-tilky/>

Театр ляльок у стародавні часи розвивався в двох руслах і являв собою *культовий* або виховний з одного боку і *народний* розважальний, який не просто виріс з обряду, з творчості скоморохів, а постійно живився його «сміховою (гумористичною) культурою».

Взято з: <https://surl.li/nrbdch>

Театр тіней має свою специфіку. У ньому не можна показати міміку, поставити велику п'єсу з масовими сценами, але серед лялькових театрів Т. т. посідає достойне місце, має переваги. Обладнання Т. т. легке, компактне, не потребує особливих затрат. Зробити його набагато простіше, ніж обладнання іншого Л. т. Техніка Т. т. проста, дозволяє миттєво міняти декорації, є перевага в художній постанові та показі деяких картин. Проста декорація, де хвилюється море, на тлі неба – чіткий силует корабля, вишуканіше виглядає у Т. т.

Сьогодні в Т. т. ляльку замінює актор в чорному костюмі. Пластичність та дії актора дозволяють створювати фантастичні та реалістичні образи.

Взято з: <https://pustunchik.ua/ua/treasure/tools/podelki-iz-bumagi/teatr-tinei-nichna-kazka>

Театральна дія. Театральне мистецтво інтегроване, розпочинається з дії – рухів – танцю – музики – жестів. Дія відіграє у театральному мистецтві таку ж роль, як малюнок у живописі та мелодія у музиці.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Театралізована діяльність – колективна за природою (оскільки є похідною від Т.м.); яка включає елементи Т. д., що реалізується в організованих умовних педагогічних ситуаціях, спрямованих на пізнання навколишнього світу, відтворення суспільного досвіду, із використанням засобів Т. д. (сценічної виразності); спрямовується на досягнення педагогічних цілей. Засоби Т. д. є засобами емоційного «проживання» знань у різних сферах життя.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Театралізована діяльність є сукупністю видів діяльності – власне гра, спілкування, мовлення, вокальний, пластика, сценічний рух, ляльководіння, малювання, яка передбачає спільну творчість, спрямовану на особистісний розвиток дитини при додатковому використанні засобів сценічної виразності.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОІППО, 2009. 199 с.

Взято з: <https://surl.li/jxprdk>

Театралізована діяльність ближче до ігрової діяльності. Це використання сценічних засобів, елементів сценічного мистецтва в суто ігрових формах з наявними навчальними цілями. Проте, театралізована діяльність не тотожна самій грі, бо в ній, на відміну від гри, передбачається наявність «сцени» та «глядачів» у дидактичних цілях [32, с. 31]. *Фото Серих Л.В., 2009*

Театралізовані ігри розрізняються відповідно до провідних засобів емоційної виразності і поділяються на дві групи: режисерські ігри та ігри-драматизації. Т. і. – дидактичні ігри, ширші за змістом, тому що окрім суто дидактичних цілей вміщують виховний зміст і спрямовуються, на розвиток естетичної культури дітей; *завжди* використовуються сценічні засоби, на відміну від ігор дидактичних, для яких це не є обов'язковим [32].

Театральна діяльність включає всі види сценічної творчості, засоби сценічної виразності, спрямовується на підготовку та показ вистав, у процесі чого відбувається творчий розвиток дитини. Т. д. як сценічна творчість тотожна самодіяльності і відбувається переважно у позаурочний час. При цьому підготовка вистави (театральна діяльність) відбувається у позаурочний час, демонстрація – на уроці і виглядає як театралізована діяльність.

[32, с. 31] *Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія, 2009. 199 с.*

Театральне дійство засобами обрядовості – дія, яка містить більшість елементів театального мистецтва, що сприяє формуванню естетичної культури молодших школярів, відображають традиції народної педагогіки.

Зокрема, як і театральні, обрядові дії мають ознаки комунікативного процесу – передачу інформації, соціальні функції, емоційний вплив, ритмізація дійсності та інше.

[32] *Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.*

Фото Серих Л.В. Колядування, Суми, 2009

Театральний квиток – своєрідний документ для входу до театру. Театральний квиток потрібно придбати заздалегідь в театральній касі, яка найчастіше знаходиться біля входу до театру.

На театральному квитку вказують назву, автора вистави, число, місяць і час, коли вона відбудеться, ряд і місце, ціну квитка. Збоку знаходиться напис – контроль. На вході до театру ваш квиток перевіряє *білетер*.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

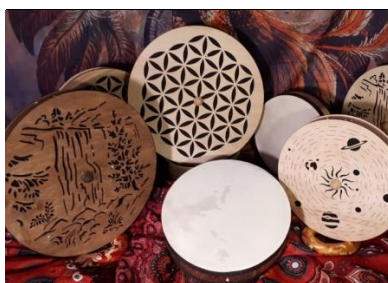
«Театральний фотокореспондент» – вправа, в якій треба було придумати назви сфотографованим сценам із спектаклів. Сцени зі спектаклів можна розглядати онлайн з різноманітних гаджетів. Гра організовується за визначеним часом, в який мають вкластися гравці [32].

Фото Серих Л.В. *Курси Підвищення кваліфікації КЗ СОІППО, Шостка, 2010*

Театральні шуми і звуки можна таким чином: *тон* – сприймання на слух одного «чистого» звуку, без тембрового забарвлення, який отримують за допомогою спецапаратури – звукового генератора; *звук* – декілька тонів, які звучать, «змішані» за рівнем співвідношення. Це гудки, свистки, дзвін дзвонів, які мають висоту, гучність, тембр. До музикальних З. відносять З., які відтворюють на муз. інструментах або за допомогою голосу; *шум* – сприйняття багатьох, одночасно звучних тонів. Висоту і тембр Ш. визначити складно. До Ш. відносять шум дощу, вітру, морської хвилі, працюючого двигуна, гул натовпу, канонада тощо. *Шумозвук* – це Ш., у якому можна визначити зміни у звучанні за висотою. Прикладом шумозвуку або звукошуму є спів птахів, крики тварин, завивання вітру, дощу та ін.

Взято з: <https://surl.li/efsttl> «Шинель», Суми, 2025

Театральні шуми і звуки в залежності від з'єднання їх дії з актором, від функції, які вони виконують на сцені, розділяються на: *ігрові* – синхронно супроводжують дії акторів (стріляє з рушниці, натискає кнопку дзвоника, ін.); *сценічні* – не пов'язані з діями акторів (удари гонга, шум автомобіля, плач дитини та ін.); *фонові* – створюють сценічну атмосферу або визначають місце події (гуркіт бою, грому, перестук поїзда, щебет пташок, шум моря, дощу, будівлі тощо).

Взято з: <https://surl.li/gekbvn>

[Шум струмка, дощовиця, звук річки, крапель, бубни, морська хвиля, кругла палиця дощу, водограй](#)

Тростинні ляльки – ляльки, виготовлені з тканини, паперу або пап'є-маше, що кріплять на дерев'яну або металеву тростину – гапіт, яку тримає актор-лялькар.

(Див. Лялька на тростинах)

Трупа [Сумського національного академічного театру драми та музичної комедії імені М. С. Щепкіна](#)

Трупа театральна – постійний творчий колектив акторів, співаків або музикантів, що працюють в одному театрі чи цирку. Трупи бувають драматичні, оперні, балетні, а за принципом роботи – стаціонарними (із постійним репертуаром) або мандрівними. Вони формують ядро театру, забезпечуючи підготовку та показ вистав. *Взято з: <https://www.google.com/search>*

Трупа Сумського національного академічного театру драми та музичної комедії ім. М.С. Щепкіна – це професійний колектив, до складу якого входять народні та заслужені артисти України, актори драми, вокалісти та балет. Театр має потужну акторську базу, сформовану з багатьох творчих особистостей, що забезпечує різножанровість репертуару.

Тернопільський академічний обласний театр актора і ляльки. 1 листопада 1980 р. в палаці культури «Березіль» виставою «Сембо» за п'єсою Ю. Єлисеєва відкрився 1 театральний сезон Т., а майже через 5 років, у лютому 1986 р., Т. отримав стаціонарне приміщення, де були створені всі умови для глядачів, робітників театру: спеціально оснащена сцена, глядацька зала на 250 місць, акторські кімнати, підсобні приміщення, велике фойє, репетиційна зала, ін.

Серед найяскравіших робіт Т. минулих літ є вистави «Русалонька» Н. Гернет, «Куди ти, лоша?» Р. Москової, «Голубе щеня» Д. Урбана та інші. У 1995 р. гол. режисером театру став досвідчений режисер-лялькар, засл. артист України Володимир Лісовий, а директором і худ. кер. – засл. діяч мистецтв України Іван Шелеп, які продовжили кращі традиції Т.; розширили, поповнили трупу Т. (яка зараз складається із 22 акторів), поновили цехи, продовжили складати новий цікавий репертуар.

[Тернопільський академічний обласний театр актора і ляльки](https://teatr.te.ua/)

Тернопільський академічний обласний український драматичний театр імені Тараса Шевченка – культурно-мистецький заклад у місті Тернопіль, головна театральна сцена міста й області. Т. працює в приміщенні, спорудженому 1957 р. (архітектори І. Михайленко, В. Новиков, Дм. Чорновіл): глядацька зала на 596 місць; «мала сцена» на 80 місць; понад 60 репетиційних, гримерних приміщень; діють бутафорний, перукарний, кравецький, костюмерний цехи, студія звукозапису.

Взято з: https://tms.net.ua/files/2019/02/24/poster_area_ow_DCF.jpg

Взято з:

<https://www.dramteatr.uz.ua/>

Ужгородський театр має назву «Закарпатський академічний обласний український музично-драматичний театр імені братів Юрія-Августина та Євгена Шерегіїв». 1 січня 1946 р. «Закарпатській обласний державний театр» розпочинає свою роботу у м. Ужгород. У 1963 р. відбулася реорганізація театру український музично-драматичний театр з'єднався з Мукачівським театром і став називатись «Закарпатський муздрамтеатр».

Умовна музика – музика, що не розкриває повністю сутність дії. У. м. створює атмосферу дії, емоційно підсилює монолог і діалог, характеризує дійових осіб, підкреслює конструкційно-композиційну будову спектаклю, загострює конфлікт, розповідає про дію за сценою, підкреслює й підсилює фантастичні моменти в дії. У. м. звучить не на місці дії, спектаклю, а поза ним.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Охтирка. 2009

Урок – «вистава». Мета – продемонструвати глядачам, батькам, одноліткам усі вміння, навички сценічної виразності, які учні отримали на попередніх уроках. Вчитися оцінювати власну гру, гру партнерів, вміти вислуховувати зауваження, поради, оцінки щодо власного виконання.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Охтирка. 2009

Урок – «гра». Мета уроку – стимулювання зацікавленості учнів, активну творчу працю і розкриття індивідуальних творчих можливостей. Граючи, діти краще засвоюють навчальний матеріал, набувають гарного настрою, позитивних емоцій.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Суми. ЗОШ I-III ст. 2007

Урок – «проба на роль». Мета уроку – виявити учнів, які можуть виконувати задані ролі. Проводиться бесіда з учнем, пропонуються завдання на дикцію, переглядаються музичні уривки, виявляється уміння володіти сценічним рухом, виконуються етюди в костюмах тощо. Є учні-актори й учні-журі, які потім міняються ролями (функціями).

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Шостка. 2011

Урок – «робота над спектаклем». Мета уроку – розвивати в учнів навички сценічного мовлення, розвивати вміння виразно «проголошувати» репліки, розв’язувати інші завдання, які передбачені календарним планом.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Шостка. 2011

Урок – «репетиція». Мета уроку – удосконалювати вміння, які учні отримали під час роботи над виставою, відпрацьовувати частини вистави, які, на думку вчителя, ще потребують удосконалення.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Лебедин. 2012

Урок – «робота над сценарієм». Мета уроку – формування вмінь учнів працювати над сценарієм.

Урок – «робота над сценарієм» передбачає читання сценарію вчителем, читання сценарію дітьми, вільне обговорення сценарію разом з педагогом, обговорення характерів персонажів, відбір та призначення учнів на ролі. Аналіз характеристик героїв.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Л. Долина. 2013

Урочна театралізована діяльність.

На уроках мистецького циклу школярі розвивають інтерес, «оволодівають» сприйманням, усіма художніми здібностями, вміннями оцінювати мистецтво.

На уроках немистецького напрямку, на основі розвитку акторських засобів – пластики, культури мовлення, основ спілкування «з приводу» будь-якої інформації, мовленнєвих навичок відбувається (поглиблюється) естетичне «переживання» немистецької інформації з конкретної сфери знань.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Суми. ЗОШ I-III ст. 2007

Уява – це психічний процес створення людиною нових образів на основі її попереднього досвіду. У. – внутрішня активність, органічний елемент сценічної дії.

Перебуваючи на сцені, актор постійно доповнює довколишню обстановку відтворенням чуттєвих вражень, отриманих раніше, – зорових, слухових та ін.

Важлива роль зорових уявлень, які є «видимим баченням внутрішнього зору».

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Суми. ЗОШ I-III ст. №17, презентація. 2007

Фантастичність – особливий художній вигад, де художник перетворює образи оточуючої дійсності в образи нереальні, неіснуючі в житті. Але за внутрішнім змістом вони можуть бути глибоко реалістичними, життєво правдивими. Правдоподібність у принципі виключається – правда залишається. В художніх творах фантастичне, нереальне завжди співпадає з реальним.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Суми. ЗОШ I-III ст. №17, презентація. 2007

Фігури для тіньового театру. Фігури малюють, вирізають, наклеюють на картон. Рухомі частини вирізають окремо, прикріплюють за допомогою ниток із вузликами на обох кінцях. Фігурки рухають за допомогою дротиків, що прикріплюються до всіх рухомих частин [27].

[27]. *Серих Л. В. Театралізована діяльність у школах та позашкільних навчальних закладах (II): метод. посіб. – Суми : СОІППО, 2005. – 32 с.*

Фізичні вправи – це театралізовані вправи на бадьорість духу та тіла, за допомогою яких можна прослідкувати засвоєння всіх елементів сценічної грамоти: пристосувати дитину до середовища партнерів, примусити учнів думати під час дії, шукати вихід із складного становища та інше.

[32] *Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.*

Фойє – це велике приміщення при вході до глядацької зали. Ф. може бути прикрашене дзеркалами, на стінах можуть висіти фотографії акторів, які грають у цьому театрі, картинки з вистав. Для зручності попід стінами можуть стояти лави, на яких можна зачекати початку вистави. Восени, взимку та весною ми носимо верхній одяг, заходити в якому до глядацької зали не чемно і не зручно. Тому у фойє завжди є гардеробна, в якій можна залишити верхній одяг.

Фото Серих Л.В. Гардеробна у фойє, 2025

Формування естетичної культури – багатогранний процес Е. в., органічними складовими якого є естетична свідомість дитини (сприймання, інтереси, потреби, оцінки щодо мистецтва й оточуючого світу) та відображена в навчанні, спілкуванні, побуті, грі Е. д. як художньо-практична творчість, що спрямовується зрештою на виховання ціннісних життєвих позицій.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.*

Формування естетичної культури школярів – процес вироблення в них естетичних установок, ціннісних орієнтацій в області почуттів, потреб, інтересів, ідеалів і смаків, критеріїв оцінки й принципів естетичного ставлення до дійсності.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.*

Драматичний театр	Епічний театр
Дія	Розповідь
Залучає глядача до сценічної дії і розтрачує його активність	Робить глядача спостерігачем, але пробуджує його активність
Дас глядачеві змогу виявляти почуття	Примушує глядача приймати рішення
Переживання	Світгляд
Глядач співпереживає	Глядач вивчає
Гіпноз	Аргументація
Сприймання консервується	Сприймання переходить у пізнання

Функції театру

Театр виконує багатогранні суспільні, культурні та психологічні функції, головними з яких є виховна, естетична (пізнавальна), комунікативна та терапевтична. Він відображає дійсність, формує емпатію, сприяє самопізнанню, розвиває критичне мислення та зберігає людські цінності через безпосередню взаємодію актора з глядачем.

Взято з: <https://surl.li/cfqyfm>

Функції шумів у спектаклі – розвиток сюжету, ідеї спектаклю, емоційна підготовка сцени, логічне пояснення появи та зникнення дієвої особи, отінювання або заглиблення психологічних пауз, відображення достовірності декоративного оформлення, указування на вимір часу на сцені, на місце дії (завод, будівництво, болото, ліс), відображення емоційного забарвлення сценічних епізодів, створення сценічної атмосфери (скреготання, цвіркунчик, характеризує тишу тощо), розширення звукового простору за рахунок відтворення звуків за кулісами, створення єдиного звукового образу за допомогою звукового лейтмотиву, лейтобразу.

<http://interactive.ranok.com.ua/theme/contentview/pochatkova-shkola/lyustrovaniyi-dovdnik-mistetstvo/efekti-shco-syprovodzhyyut-vistavy/efekti-shco-syprovodzhyyut-vistavy>

Харківський національний академічний театр опери та балету імені М. В. Лисенка – перший український стаціонарний оперний театр. Первісна назва – Українська Державна Столична Опера. З 1931 театр іменувався Харківським театром опери і балету, у 1934 отримав статус академічного. 1944 року театру було надано ім'я М. Лисенка, а 1960 року – нагороджено Орденом Трудового Червоного Прапора. В 2010 отримав статус національного.

Взято з: <https://f.discover.ua/location/3006/h3T9o.jpg>

Харківський академічний український драматичний театр ім. Т. Шевченка – академічний театр у Харкові. Вистави показують на трьох сценах: великій, малій (яка має назву «Березіль») та експериментальній.

Це один з найстаріших театрів України, його було побудовано у 1841 році за проектом архітектора А. Тона. 1883 року його було реконструйовано інженером-архітектором з Вільно Болеславом Михаловським.

Взято: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Харківський державний академічний театр ляльок імені В. А. Афанасьєва це симбіоз дбайливого ставлення до традиційних форм лялькового дійства і безперервного експерименту в сфері пошуку нових виразних засобів. В діючому репертуарі театру, крім постановок для дітей різного віку, більше одинадцяти вистав вечірнього репертуару для дорослих. Взято: <https://internet-bilet.ua/uk>

Хеллоуїн – сучасне свято, що відзначається щорічно 31 жовтня. Найбільшу популярність свято має за кордоном, вельми яскраво і пишно святкується у Великобританії, США, Канаді, Ірландії і дещо скромніше в інших країнах.

Український аналог Хелловіну – Велесова ніч (або Відьомська ніч, Страшвечір), коли душі померлих повертаються до світу живих, давнє слов'янське свято в ніч з 31 жовтня на 1 листопада; зараз святкують обидва, але «Велесова ніч» ближче до язичницьких коренів. Сучасний Хелловін – це калька з англійської Halloween, що походить від All Hallows' Eve (надвечір'я Дня всіх святих), з елементами давніх свят шанування предків.

Фото Серих Л.В. Надвечір'я. Суми. Старий млин. 2025

Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр ім. Михайла Старицького. У 1931-у році на Північному Кавказі у місті Новочеркаську було засновано пересувний театр для української діаспори. 25.03.2009 р. Хмельницький театр перейменовано на честь корифея українського театру Михайла Старицького. А у 2012 році за високі творчі досягнення та мистецький рівень театру ім. М. Старицького надано статус «Академічний».

Хо́да. Виправити ходу – звільнитися від її недоліків, які, як правило, стають автоматичними з дитинства. Ознаки правильної ходи: п'яти на одній лінії, носки трохи розведені; плавність, хода вільна; безперервність (для того, щоб хода була легкою, необхідно рухати ногою, яка є штовхаючою).

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Глухів. ЗОШ І-ІІІ ст. №6, презентація. Кадети. 2017

«Хто це?» – етюд-завдання, де треба придумати і зіграти сценку з предметами.

[32] Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Суми. ПДЮ. 2017

Художник-декоратор створює на папері завершену композицію декоративного полотна. Головне завдання Х. д. – створити на сцені художній образ тієї епохи, того часу, у якому відбувається дія. Обговорюються олівцеві начерки, остаточні кольорові ескізи, робочі ігрові місця на сцені, планування розстановки меблів, пошуки гримів, костюмів діючих у п'єсі осіб, пошуки гармонійного розташування світла на сцені.

При виконанні декорацій Х. д. розраховує на розміри кімнати, якщо це драматична дія – на розміри ширми для Л. т. Нарешті створюється план декорацій, у якому врахована висота декорацій, ширина, розташування дії, виконується макет і підмакетник (*див. декоратор*).

Фото Серих Л.В. Обласний семінар. Тростянець. ПДЮ, презентація. 2017

Художньо-творча діяльність є певним забарвленням навчання учнів, їх світогляду і є складником створення краси, тобто творчої діяльності.

Художньо-естетична діяльність людини сприяє реалізації її здатності творити культуру.

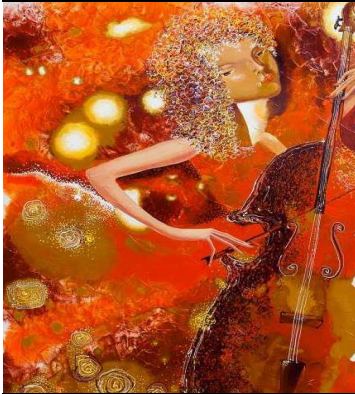
[32] Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

Художня культура – це поняття, що означає здобутий у процесі навчання і виховання результат, який утілюється у відповідному чи певному рівні свідомості, художніх умінь, стані художньо-творчого розвитку особистості.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія*. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

Художня культура має принципову відмінність від естетичної культури: перша охоплює процеси творення, збереження, трансляції і споживання мистецьких цінностей; друга – універсальна, є аспектом, стороною, гранню будь-якого явища чи діяльності. Художньо-естетична культура особистості включає художньо-естетичну свідомість і художньо-естетичну діяльність, яка забезпечує самореалізацію особистості, «входження» в світ духовних цінностей [32].

Художня майстерня потрібна, якщо ви вирішили виготовити найпростішу ляльку і спробувати свої сили в створенні лялькової вистави. Обладнання майстерні для виготовлення декорацій та ляльок має стіл, приладдя, різні матеріали, стеки-лопаточки різної форми з твердої породи дерева, металеві на дерев'яних колодочках, електроплитка, фен, ніж, ножиці, фарби, картон, мило та ганчірки для витирання рук тощо.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія*. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

«Церква як корабель» – символ у бароковому театрі, потужний образ, що поєднує архітектуру, символізм і духовність, де сам простір храму інтерпретується як корабель, що веде вірян через життєві «хвилі» до духовного спасіння, а його елементи (неф, вітражі) символізують небесний та земний світи й Божественне світло. Цей символ відображає ідею Христової Церкви як засобу спасіння, що пливе крізь світ, як Ноїв ковчег через потоп.

Взято з: https://ye.ua/images/news/Cerkva_korabel_derev_yane_divo_u_Staromu_Krivini_1_2018_08_12_08_06_09.JPG

Циганський академічний музично-драматичний театр «Романс»

Театр створений у 1993 році і є першим та єдиним в Україні державним професійним циганським театром. Працює у жанрах класичного романсу, музичної драматургії та національного фольклору. Художній керівник театру – народний артист України Ігор Крикунов. Розміщується театр на проспекті Перемоги в Києві.

Взято з : <https://vechirniy.kyiv.ua/news/39383>

Цирк – це синтетичний вид сценічного мистецтва, що поєднує різні жанри (акробатика, гімнастика, клоунада, ілюзія, жонглювання, дресирування) для створення розважальної вистави на манежі, що демонструє людські здібності, смішне та надзвичайне, часто пов’язане з ризиком, у спеціально побудованій круглій будівлі. Це багатодисциплінарне мистецтво з метою вразити глядача візуально й емоційно, пропонуючи втечу від реальності.

Рис. https://circuslife.com.ua/wp-content/webp-express/webp-images/upload/2023/09/maugli_circus-foto-kyryll-yvanov-medium-e1695914540140.jpg.webp
Циркове мистецтво продовжує радувати поціновувачів новими виставами

«Чий характер?» – завдання на словесну дію, яке показувало не тільки здатність дитини виразно промовляти слова, але й перевтілюючись, передавати почуття, емоції, риси характеру, образу.

Можна довірити свої репліки, слова іграшці, ляльці, яка, начебто, промовляє слова і показує рухи від імені дитини, дозволяючи більше розкріпатися.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія*. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

Чернівці. Музично-драматичний театр імені Ольги Кобилянської. М. д. театр Кобилянської розташовано в історичному центрі міста Чернівці. Збудований у 1905 р. у стилі бароко, став архітектурним надбанням не тільки міста, але й усієї країни. Головний вхід прикрашають скульптури грецької міфології.

Взято з : <https://suspilne.media/culture/>

Чернігівський обласний театр ляльок імені Олександра Довженка. Чернігівський театр ляльок засновано 1976 році. Першим головним режисером був Василь Ващаєв, першою виставою – «Срібне Копитце». До першого акторського складу входили: Тетяна Гордіна, Олена Ващаєва, Ніна Засько, Олена Марченко, Ольга Рудько, Ганна Якушева, Віталій Гольцов.

Взято з: <https://ua.igotoworld.com/frontend/webcontent/testeatr.jpg>

Швидкість рухів визначається часом, протягом якого вони виконуються. Одні дії мають більший діапазон швидкості, інші – менший. Побутові дії людей відносно не швидкі, часто уповільнені. Актору на сцені припадає виконувати найрізноманітніші швидкості поведінки, тому темпами треба навчитися володіти.

Фото. Серих Л.В. Суми. ЗОШ І-ІІІ ст. №9. Шкільний театр. 2020

Ширма театральна є сценою лялькового театру для верхових ляльок. Вона має своєрідну будову і свої закони. Ш. встановлюється для того, щоб сховати живого виконавця. Це і є першою вимогою лялькової сцени. Глядач має бачити тільки те, що відбувається на Ш. Ледве помітна рука або волосся актора, яке видно, розвіює ілюзію самостійного життя ляльок.

Шкільний театр. Перші відомості про Ш. т. на території України датуються 30-ми роками XVII ст., коли театр був створений у Київській духовній академії після реорганізації її П. Могилою. Шкільні драми були абстрактні, сюжети – біблейської тематики. Винятком була трагікомедія Київської академії Ф. Прокоповича «Про князя Володимира».

Фото. Серих Л.В. Суми. Школа мистецтв. Шкільний театр. 2020

Шоу – синонім **видовище**, що означає розважальний захід, показ, який може відбуватися наживо або транслюватися (телебачення, радіо, інтернет), з акцентом на яскравість, ефектність та захопливість, як-от театральна вистава, концертна програма, телевізійна передача чи модний показ. Головна мета Ш. – розважити аудиторію, надати яскраві враження та емоції.

Фото Серих Л.В. Новорічне шоу. Глухів. 2018

Штори-завіси роблять з одного шматка матерії і піднімають угору. Верхня частина завіси щільно прикріплюється до бруска. З внутрішнього боку завіси по вертикальній лінії пришивають кільця на рівній відстані одне від одного, до самого низу.

Фото: https://images.prom.ua/6917778005_w300_h300_pvh-shtori-zavisi-dlya.jpg

Шумо-музика створюється композитором, а виконується на спеціальних шумо-приладах імітаційних.

Останні часом шумо-музика використовується на електромузичних інструментах. Характеристика шумів та звуків складається з декількох елементів: тембру, ритму, темпу.

Фото Серіх Л.В. Семінар КЗСОІППО з методики К. Орфа. 2019

Пам'ятник Щепкіну Михайлу Семеновичу, Суми. Театральна площа. Взято з:

<https://ua.igotoworld.com>

[/frontend/webcontent/websites/1/images/gallery/31960_800x600_345_1_2.jpg](https://ua.igotoworld.com/frontend/webcontent/websites/1/images/gallery/31960_800x600_345_1_2.jpg)

Щепкін Михайло Семенович (його ім'ям названо Сумський академічний театр драми та музичної комедії) народився у сім'ї селянина-кріпака. Початкову освіту здобув у повітовому училищі в Суджі, навчався в губернському училищі, Щ. не обмежувався лише участю у виставах, часто виступав перед акторами з бесідами про акторську і режисерську майстерність. Виробив свою систему роботи над образом, що проповідувала нові засоби театральної виразності, які б виходили з життєвої правди і були зумовлені нею.

Творчу діяльність розпочав у 1805 р. Влітку 1810 р. Щепкіну довелося бути присутнім на домашній виставі у садибі князів Голіциних в с. Юнаківка (нині Сумський район), де на нього справила велике враження реалістична манера гри актора-аматора князя В.П. Мецгерського. З 1816 р. працював у Харківському, 1816-1821 рр. – у Полтавському вільних театрах. Гастролював у багатьох містах України, неодноразово бував у Ромнах під час Іллінського ярмарку, виступав у виставах за п'єсами Котляревського «Наталка Полтавка», «Москаль-чарівник», Судовицького «Досвід мистецтва» та ін. Мешканці Ромен брали активну участь в зборі коштів для викупу Щепкіна з кріпацтва (1821 р.), що організували князь М. Рєпнін та його брат С. Волконський. На Сумщині склалася його акторська кар'єра. У 1822 р. на чолі власної трупи гастролював у Києві.

Ювілейна вистава – це спеціальна постановка у театрі, яка відзначає знакову подію: ювілей актора, режисера, п'єси, театру, певної дати його існування, як, наприклад, 350-та вистава «Кайдашевої сім'ї» в Театрі Франка, що відзначала довголіття постановки.

Взято з: <https://ft.org.ua/storage/gallery/performances/37/3dd8c61a384a644e7354b6726e8e73d40b1cf3c2.jpg>

«Я» дитини

Орієнтація дітей від самого початку на сприймання дозволяє їм краще зрозуміти себе у контексті довколишньої дійсності, у спілкуванні, у театральній діяльності, у пізнанні високого мистецтва. Відбувається подальше розширення меж «відносно додаткового» бачення завдяки усвідомленню власного «Я» дитини.

[32] Серих Л. В. *Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія.* Суми : СОШПО, 2009. 199 с.

Усі букви ілюстрованої абетки словника взято з: «Осінньої абетки» Марії Єфімової.
URL: <https://www.facebook.com/groups/172720890245421/posts/240933693424140/>

ТЕРМІНИ Й ПОНЯТТЯ,

до яких авторка не додає ілюстрації

А

Авансцена – передня частина сцени перед завісою, те саме, що просценіум.

Адаптація – пристосування якогось тексту до потреб сценарію, переробка тексту.

Агітбригада – невеликий, зазвичай пересувний, самодіяльний або професійний концертний колектив, репертуар якого будується на злободенному матеріалі.

Академія читацька – цикл заходів, присвячених навчанню користувачів основ інформаційної культури.

Акція – подія, виступ, комплексний захід, тривалість якого залежить від поставлених завдань.

Піар-акція – різноманітні заходи, спрямовані на збільшення популярності особистості чи події.

Алегорія – абстрактне поняття, яке втілене в окремому художньому образі.

Альманах – календар свят та визначних подій, інформація про видатних діячів минулого та сучасності.

Амплуа – тип ролі, який відповідає акторській індивідуальності: герой, трагик, тощо.

Анонс – коротка попередня інформація про майбутню виставу, свято, тощо.

Ансамбль – художня узгодженість різноманітних елементів, а також одночасний виступ кількох музикантів та співаків, колективів з кількох виконавців.

Антагоніст – в античній драматургії персонаж, який знаходиться у конфлікті з іншими персонажами і веде з ними драматичну боротьбу.

Античний – той, хто має відношення до грецької або римської історії та культури.

Антракт – перерва між діями вистави, відділення концерту.

Аншлаг – об'ява про те, що всі квитки на видовище продані та про відсутність вільних місць в глядацькому залі.

Антре – на естраді та в цирку: невеличка сатирично-гумористична сценка.

Апарт (Апарте) – мова персонажа, яка звернута ним до самого себе і яку, немовби, не чують інші дійові особи.

Апофеоз – заключна урочиста частина, масова остання сцена вистави, уславлення, звеличання когось чи чогось, епілог.

Арлекін – один з найпопулярніших персонажів італійської «комедії масок», а ще тканини, які обрамовують сценічну арку.

Арт-зустріч – це вечора для тих, хто цікавиться творчістю, мистецтвом.

Арт-простір (виставковий зал) – мистецька акція (творчість), активно впроваджувана в реальний простір, при цьому сам простір виступає в якості артоб'єкта, або служить лише обрамленням для нього.

Арт-година – година мистецтва.

Архітектоніка – основний принцип побудови сценарної структури, взаємозв'язок окремих частин, зовнішня структура драми, те, що і композиція.

Асамблея – різновид літературного вечора, стилізована під епоху XVIII ст.

Асорті – захід з набором різноманітних тем і форм роботи.

Мозкова Атака (мозковий штурм) – інтелектуальна гра, що вимагає від учасників в мінімальні терміни вирішення певної задачі.

Атракціон – технічне пристосування для розваг, у цирку – великий номер, що підпорядкований якійсь певній темі або жанру циркового мистецтва.

Аукціон знань – творчий захід, різновид вікторини, який сприяє прищеплюванню інтересу до пізнання, розширенню кругозору, зростанню творчої активності учасників. Інтелектуальні розваги.

Б

Бал-маскарад – костюмований бал.

Балаган – різновид видовищного народного мистецтва гумористичного напрямку з дуже поверховою і досить брутальною драматургією. Працювали на ярмарках, гуляннях тощо.

Бенефіс – захід, на честь одного поета, музиканта, автора та інших.

Бесіда – діалогова форма заходу, розмова з аудиторією.

Бібліо-глобус – захід, присвячений книгам про історію, культуру, релігію, традиції різних країн, подорожах і мандрівників.

Бібліо-кафе – форма заходу, побудованого за типом кафе, де в меню замість страв подаються книги.

Бліц – будь-який захід, проведений за короткий час.

Блок – об'єднання відносно дрібних елементів сценарію в єдину структурну одиницю, наприклад концертних номерів.

Брейн-ринг – гра між двома (і більше) командами у відповіді на питання.

Бурлеск – комічне зображення якогось явища чи характеру, форма кумедного перебільшення, розмова про серйозні речі у жартівливій манері.

Бюро літературних новинок – захід-знайомство з новинками літератури, творча зустріч.

В

Варіант – одна з декількох редакцій твору, його видозміна.

Вентрологія – «черевомовлення», особлива техніка сценічного мовлення, коли актор розмовляє, не рухаючи губами.

Вербальний – не письмове висловлення, незафіксований у письмовій формі твір літератури.

Вернісаж – захід, присвячений художньої творчості, що проводиться в урочистій обстановці, на якому присутні спеціально запрошені особи.

Версифікація – техніка віршування, процес створення віршів.

Вертеп – в українському ляльковому театрі – невеличка скринька, переносний ляльковий театр, де демонструвались кумедні сценки переважно побутового характеру.

Вечір – вечірнє зібрання для дружньої зустрічі з метою розваги, з використанням музичної диско-програми, та різноманітними ігровими формами.

Вечір літературний – масовий захід, який присвячується творчості того чи іншого письменника або поета (найчастіше приурочується до ювілейних дат).

Вечір поезії – масовий захід, який присвячується поезії, творчості одного поета або окремії темі.

Вечір-аукціон – вечір з елементами аукціону.

Вечір-портрет – захід, мета якого, розкрити різні грані особистості героя вечора.

Вечір-реквієм – вечір пам'яті, присвячений сумним або трагічним датам історії чи подіям сьогодення.

Вечір художнього читання – спеціально організована програма виступів у неформальній камерній обстановці.

Вечір-елегія – музичний або ліричний вечір, присвячений поетичним або музичним творам, наповненим меланхолійним, сумним настроєм.

Комільфо-вечір (вечір гарних манер) – вечір, присвячений етикету.

Літературна вечірка – зустріч друзів, знайомих (зазвичай ввечері) для обговорення літературних творів, присвячена літературним темам.

Відео-вікторина – вікторина з використанням відеофрагментів.

Відео-круїз – захід-подорож з використання відеоматеріалів.

Відео-лекторій – лекторій, з використанням відео-фрагментів.

Віdeosалон – цикл заходів, з демонстрацією відеоматеріалів (фільмів, кліпі та тощо).

Вистава – видовище, показ того, про що йдеться в сценарії або п'єсі.

Візит – офіційне відвідування, з діловою метою.

Вікторина – пізнавальна гра, що складається з питань і відповідей на теми з різних галузей знань, з метою розширення освітнього кругозору.

Вокал – спів, виконання музичних творів засобом співу.

Вітальня літературно-музична – комплексний захід, оформлений як тематична зустріч у камерній обстановці.

Г

Галерея – захід, побудований по типу послідовного ряду, низки образів, типів, тематики.

Гег – комедійний трюк, вставний трюковий номер у комедії.

Герой – в драматургії та театрі – головний персонаж.

Гід літературний – захід-путівник по літературних місцях або творах.

Гіпербола – перебільшення якихось якостей того, про що йдеться, щоб підсилити виразність та наочність.

Народне гуляння – проведення часу великої кількості людей під відкритим небом з розвагами, танцями, зазвичай присвячено різним народним календарним святкам, супроводжується розповіддю і показом народних традицій.

Гра – змагання, заздалегідь погоджені з певними правилами.

Градація – послідовне збільшення у певному порядку.

Графік – наочне логічне зображення умовного типу, що відбиває якийсь процес.

Гротеск – зображення чогось або когось у повторно-комічному вигляді.

Гуморина – фестиваль гумору та сатири.

Д

Декламація – мистецтво виразного читання вголос, іноді – занадто театральна, штучна манера акторського виконання.

Декорація – елемент художнього оформлення сценічного простору.

День відкритих дверей – включає екскурсії, бесіди, виставки, ігрові програми, зустрічі з цікавими людьми, концерти і т. д.

Дефініція – невелике за обсягом визначення якогось поняття, формування.

Дефіле – урочистий, величавий прохід сценою учасників в яскравих, костюмах.

Діалог – розмова між двома чи декількома персонажами.

Дія – у видовищному мистецтві – послідовність сценічних подій, сума вчинків персонажів, з яких складається сюжет, а також частина драматургічного твору, те ж саме, що і акт.

Драма – драматургічний твір взагалі, род літератури, жанр драматургії, драматична за характером життєва ситуація.

Драматична боротьба – низка подій, що відбувається у п'єсі та сценарії, прояв конфліктної сутички, змагання, протиборство.

Драматург – письменник, який пише драматургічні твори – п'єси, сценарії, тощо.

Драматургія – мистецтво створення творів драматургічного роду літератури, теорія побудови драматургічних творів.

Дивертисмент – вистава, що складається з окремих номерів чи фрагментів, колись виконувалась наприкінці видовища.

Літературний диліжанс – заходи в ігровій формі, стилізація дороги або подорожі з обов'язковими зупинками – будиночками, станціями, галявинами, островами, стежками.

Диско-лекція – усна розповідь, що супроводжується відеорядом і підбіраною музикою.

Дискотека – музичний захід. Форми організації дискотеки самі різноманітні: тематичні, танцювальні. Організація вимагає добре оснащеної фонотеки, необхідної апаратури, відповідного обладнання та оформлення залу.

Дискусія – спеціально організований обмін думками (суперечка однодумців) якого-небудь питання (проблеми) для отримання інформаційного продукту у вигляді рішень.

Диспут – публічна суперечка.

Е

Експозиція – епізод сценарної структури, який стоїть на чолі композиції, перед зав'язкою, його метою є введення глядачів у дію, ознайомлення з драматургічним матеріалом та персонажами, з умовами сценічного існування.

Експромт – захід-імпровізація або різного роду виступи, виконання без попередньої спеціальної підготовки.

Епізод – закінчена частина сценарію, його фрагмент, що має самостійне значення.

Епілог – епізод сценарної структури, який завжди стоїть на останньому місці в композиції, після розв'язки (в сценаріях масових заходів іноді після кульмінації або співпадає з нею), в якому підбиваються підсумки сценічної дії, інколи у формі урочистого апофеозу.

Ерудит-шоу – гра, організована у формі вікторини.

Ескізи – кілька невеликих за розміром постановок, об'єднаних в один захід спільною ідеєю або темою.

Естафета – спільна діяльність групи учасників, яка визначається сюжетом, сценарієм, правилами.

Естрада – сцена, підмостки, на яких проходять виступи виконавців, видовищне мистецтво, концертна діяльність.

Етимологія – походження слова чи виразу, їх первинне значення.

Є

Єдина дія – сума вчинків дійових осіб драматургічного твору, які вони роблять на шляху до певної цілі, теж саме, що і наскрізна дія в театрі.

Єдність місця, часу і дії – вимоги до побудови драматургічного твору, що існують ще з давніх часів: дія відбувається в одному місці протягом недовгого часу навколо однієї головної історії.

Ж

Жанр – тип мистецького твору, який характеризується схожими рисами, підпорядкований певним правилам.

Журнал – захід, стилізований під періодичне видання.

З

Зав'язка – епізод сценарної структури, з якого починається сценічна дія і який стоїть між експозицією та роз- витком дії.

Звуконаслідувач – акторське вміння відтворення різноманітних звуків.

Зонг – музичний вставний номер драматичної вистави, текст якого скоріше вимовляється, ніж співається.

З'явлення – в драматургії та театрі – проява персонажу, частина картини.

Зустріч – збори, з метою знайомства з ким-небудь, бесіди, обговорення.

Зустріч за самоваром – зустріч у камерній обстановці з частуванням. Як правило, на фольклорну тему.

Тематична зустріч – зустріч, присвячена якій-небудь темі.

Зустріч-інтерв'ю – зустріч, підготовлена і проведена у формі інтерв'ю.

Зустріч-презентація – офіційне представлення, відкриття чого-небудь створеного, організованого.

I

Ідея – головна думка художнього твору, заради якої він створюється.

Імброліо – складна та заплутана ситуація в сюжеті драми, яка заважає персонажам чітко зрозуміти події, що відбуваються.

Інтермедія – невеличка гумористична сценка, яку колись демонстрували між актами великої вистави, а також вставка між номерами концерту або номерами циркового видовища, міждія.

Імпровізація – створення художнього твору безпосередньо в процесі його виконання.

Інсценізація – постановка літературного твору.

Інтерпретація – особисте розуміння та відчуття твору постановником чи виконавцем, погляд з іншого боку, те ж саме, що і трактування.

Інтрига – термін, який може означати основну ситуацію сюжету, зловмисність дії, підступні наміри одних дійових осіб щодо інших, схему подій, які відбивають боротьбу персонажів поміж собою.

Інформдайджест – масовий захід, що містить короткий виклад популярних творів художньої літератури.

K

Картина – у драматургії та театрі: закінчена самостійна частина акту.

Кабачок – театр мініатюр (жартівливих номерів) в антуражі «міні-кафе».

КВК – веселе, гумористичне змагання кількох команд.

Калейдоскоп – захід зі швидкою зміною малих форм масової роботи.

Камерний – твір чи виконання твору, який призначений для вузького кола читачів, а також музичний твір для невеличкого складу виконавців, ліричного або філософського напрямку.

Капусник – веселе самодіяльне подання з жартами, пародіями, віршами та піснями на будь-які теми.

Карнавал – свято з ходами, вуличним маскарадом, театралізованими іграми.

Карусель літературна – розважальний захід в ігровій формі на літературні теми, з швидкою і безперервною зміною конкурсів, завдань.

Катарсис – обов'язковий елемент трагедії, емоційне очищення через співчуття, жаль та страх.

Катастрофа – одна з частин античної трагедії, кінець дії, загибель героя, трагічна розв'язка.

Літературне Кафе – спеціально організовані на одному майданчику розваги на літературні теми, що імітують застілля. Різновиди: вечірка, посиденьки, салон, клуб, прийом, асамблея. Дана форма передбачає такі атрибути: кафе, приглушене освітлення, частування.

Коктейль – вечірній, але не надто урочистий захід, з напоями та фуршетом, що припускає легке невимушене спілкування.

Колаж – захід-суміш різнорідних елементів, яскраве і виразне повідомлення з уривків інших текстів.

Комедія – один з головних жанрів драматургії, в якому сюжет будується на смішних, кумедних ситуаціях.

Комедія масок (Commedia Della Arte) – відомий різновид театального видовища Італії, що побудований на імпровізації та буфонаді з використанням образів персонажів-«масок», характери яких не змінюються у будь-якому сюжеті.

Компіляція – запозичення чужих творів, а також складений з них несамотійний твір.

Композиція – захід, структура якого складається з поєднання яких-небудь елементів, об'єднаних загальним задумом, ідеєю і утворюють гармонійну єдність.

Композиція літературно-музична – комплексний захід, присвячений певної теми або персони. Сценарій складається з поетичних і музичних фрагментів.

Конкурс – особисте або командне змагання з метою виявлення найкращих учасників, виконавців, кращої роботи. Конкурс може бути самотійною формою роботи (музичний, фольклорний, танцювальний, поетичний) або складовою частиною будь-якого заходу, свята, ігри.

Контамінація – поєднання у літературному монтажу різних редакцій одного твору, їх змішування.

Контекст – словосполучення, яке оточує певне слово або фразу, за допомогою якого визначається зміст цього слова та всього висловлення.

Контрапункт – побудова драматичного сюжету за принципом контрасту.

Контраст – різке протиставлення, протилежність, несхожість.

Конфлікт – обов'язковий елемент структури драматургічного твору, зіткнення протилежних ідей та поглядів, загострення суперечностей, яке має форму драматичної боротьби.

Концерт казковий – концерт, пов'язаний з тематики казок.

Корифей – керівник хору в античній трагедії, який безпосередньо контактував з акторами, у подальшій історії – ведучий театральний діяч, класик театального мистецтва, майстер своєї справи.

Котурни – в античному театрі особливе акторське взуття з товстою підошвою, щоб збільшити зріст виконавця, у переносному значенні «стояти на котурнах» – поводити себе занадто гордовито, зневажливо відноситись до оточення.

Круглий стіл – форма колективної дискусії, що дозволяє проводити плідні обговорення, всебічно розглядати різні питання і виробляти спільні рішення.

Кульмінація – епізод сценарної структури, який стоїть після розвитку дії та попереду розв'язки та в якому відбувається найбільше напруження фізичних та моральних сил, відбувається головне та найважливіше зіткнення за конфліктом.

Куплет – окрема частина пісні, що може супроводжуватись приспівом або рефреном.

Л

Лабораторія – захід, що носить дослідницький характер, стилізація науково-дослідницької діяльності.

Лабіринт – захід, гра-пошук зі складними, заплутаними завданнями.

Лаці – різноманітні трюки, кумедні номери та імпровізації, які ніяк не пов'язані з сюжетом. Вони вводились у виставі італійської комедії масок.

Лейтмотив – важливий драматичний елемент, сценарний хід, головна думка, яка неодноразово повторюється в різних варіантах.

Лекторій – цикл лекцій, об'єднаних однією темою.

Лекція – публічний виступ, монолог.

Лібрето – стислий переказ сюжету опери чи балету, будь-якої вистави.

Логотип – символічне зображення, яке є фірмовим знаком установи чи продукції.

Лотерея – організована гра, при якій розподіл питань залежить від випадкового вилучення того чи іншого квитка або номера.

М

Маніпуляція – демонстрування фокусів, побудоване на швидкості рук та використанні різних пристосувань.

Марафон – цикл масових заходів, об'єднаних загальною тематикою. Або тривалий культурно-мистецький захід, під час якого йде збір коштів на ту чи іншу потребу.

Маскарад – див. Карнавал.

Вільний мікрофон (відкрита трибуна) – усім, хто бажає надається право висловити свою думку, бути почутим.

Мелодекламація – читання вголос віршів або прози у музичному супроводі.

Мелодрама – різновид драми з сюжетом побутового характеру, з перебільшеними емоціями, несподіваними випадковостями.

Метафора – образне втілення поняття, те ж саме, що алегорія.

Метод – засіб або сума засобів в якій-небудь сфері людської діяльності.

Методика – сукупність методів виконання певної роботи.

Методологія – вчення про метод, сукупність методів дослідження, які використовуються в тій чи іншій науці.

Мім – в античні часи, коротка сценка побутового характеру з кумедними подіями, пізніше актор-виконавець пантоміми.

Міміка – передача певних почуттів за допомогою м'язів обличчя.

Мімодрама — вистава, в якій передача інформації відбувається без слів, за допомогою рухів та міміки, те ж саме, що і пантоміма.

Мініатюри – ряд художніх постановок малих форм.

Міраклъ – різновид середньовічної драматургії моралізаторського характеру, в якому йшлося про дива.

Мітинг – збори для обговорення будь-яких політичних питань.

Мнемотехніка – «відгадування» думок на відстані за допомогою умовних слів та рухів.

Мозаїка – комплексний захід, складений з ряду малих заходів, розважального характеру, різноманітних за формою і тематикою.

Монолог – мова одного персонажу драми, інколи не звернута до іншого персонажу, характеризується відсутністю обміну думками.

Мораліте – драматургічний твір з алегоричними персонажами, який має дидактично-повчальний характер.

Монтаж – сценарний термін, процес з'єднання частин в єдине ціле, а також жанровий різновид масових театралізованих видовищ, літературний монтаж.

Мотив – багатозначний термін: найпростіша одиниця розповіді, складова частина фабули, привід для якоїсь дії, довід на користь чогось, музична тема, тощо.

Мюзикл – музично-сценічна постановка, в якому переплітаються діалоги, пісні, музика, хореографія.

Мюзик-Хол – різновид естрадного театру, де демонструються невеличкі різноманітні номери, які складаються

або у концерт, або у виставу з нескладним сюжетом – ревію чи огляд.

Н

Нарратор – ведучий, оповідач, людина від театру, читець, найчастіше зустрічається у епічній, романтичній драматургії, у інсценівках, посередник між дійовими особами та глядачами.

Наскрізна дія – сума вчинків дійових осіб театральної вистави на шляху до певної цілі, те ж саме, що і єдина дія в драматургії.

Номер – в концертній діяльності та цирку – окремий закінчений виступ, невеличка сценічна дія одного чи кількох виконавців.

О

Огляд-конкурс – публічний показ-конкурс результатів діяльності.

Опера – театральна вистава, в якій інструментальна музика поєднується з вокалом.

Оперета – театральна вистава лірично-комедійного характеру, де розмови персонажів поєднуються зі співом та танцями.

П

Пауза – перерва в розмові, мовчання.

Панорама – захід, широко і оглядово охоплює яку-небудь тему.

Пантоміми – вистава, в якій передача інформації відбувається без слів, за допомогою рухів та міміки, те ж саме, що і мімодрама.

Парад – урочиста процесія, в цирку, урочистий вихід всіх учасників на початку вистави.

Персонаж – дійова особа художнього твору.

Персоніфікація – втілення певної ідеї у конкретний сценічний образ персонажу, уявлення про абстрактне явище у конкретному образі.

Перформанс – авангардний напрямок сучасного мистецтва: видовище, у якому мистецьким об'єктом стає тіло виконавців, оточуючи побутові речі, іде безпосереднє спілкування з глядачами.

П'єса – літературний твір, що має драматургічну форму, який можна і читати, і ставити у театрі.

Підтекст – зміст, який не висловлений в розмові, але мається на увазі.

Подія – в драмі: вчинок персонажу, який приводить до важливих змін в долі дійових осіб, який є наслідком попередніх подій та готує наступні.

Поетична світлиця – комплексний захід, поетична зустріч.

Практикабль – справжні, не бутафорські частини сценічного оформлення, які використовуються у повсякденному житті.

Прем'єр – актор, який виконує головні, найважливіші ролі.

Прем'єра – перша вистава п'єси в театрі, естрадної, концертної або циркової програми.

Престижитація – різновид маніпуляції, вміння робити швидко, спритні рухи руками, показ фокусів за допомогою лише рук.

Прив'язка – елемент сценарної структури видовища, за допомогою якого відбувається зв'язок виконавців з глядачами та який має відношення до всіх присутніх.

Програма (Програмка) – паперовий аркуш, на якому розміщують перелік номерів персонажів та виконавців, усіх, хто створив виставу чи приймає участь в концерті, інколи в програмі розміщується стислий опис сюжету вистави – лібрето.

Конкурсна програма – захід, що складається з кількох конкурсів.

Концертна програма – захід, що складається з концертних номерів.

Розважальна програма – захід, що складається з конкурсів та ігор.

Проекція – зображення, що висвітлюється на екрані за допомогою проекційного апарату.

Промоакція – акція, вид рекламної активності кампанії.

Протагоніст – ведучий дії в античній трагедії, виконавець головної ролі.

Просценіум – найближча до глядачів частина сцени перед завісою, авансцена.

Процесія – урочисте та багатолюдне проходження.

Р

Рампа – край сцени, лінія розподілу театрального простору на сцену та зал, в переносному значенні – сцена або театр взагалі.

Раус – невеличкий балкон на фасаді цирку або балагану, з якого запрошували глядачів на виставу у давнину.

Ревю – естрадний огляд, вистава, яка складається з окремих сцен та номерів, що інколи поєднані темою або легким сюжетом.

Резонер – роль, що висловлює авторську позицію.

Режисер – фахівець, який створює виставу, постановник п'єси або сценарію.

Режисура – мистецтво створення вистав та різноманітних видовищ.

Резюме – висновок, який містить основні теоретичні положення праці, підсумок.

Реквізит – речі, які потрібні виконавцям під час вистави.

Реквієм – вокально-інструментальний музичний твір, що має скорботно пам'ятний характер.

Ремарка – стислі пояснення автора в тексті драматургічного твору.

Ремінісценція – риси художнього образу або події, які нагадують про когось або щось.

Репертуар – перелік творів, що виконуються в театрі або з яким виступає окремий виконавець чи творчий колектив.

Репліка – один з елементів сценічного діалогу, короткий вислів персонажа, заперечення, відповідь однієї дійової особи іншій.

Рефрент – повторення віршованих рядків, речень або слів у пісні, приспів.

Речитатив – наспівана декламація, поєднання читання вголос та співу.

Ринг – захід, де в кожному «раунді» 2 учасника, один проти іншого відповідають на складні питання.

Ритм – послідовне та рівномірне чергування різноманітних елементів, які складають твір.

Ритуал – сформований через звичай та встановлений традицією порядок проведення якоїсь дії, церемоніал.

Розв'язка – епізод сценарної структури, який стоїть після кульмінації та в якому відбувається розв'язання всіх сюжетних проблем. В сценаріях масових театралізованих заходів зустрічається не завжди.

Розігрування – акт гри актора.

Роль – партія персонажа, частина тексту твору, яка зображує певну людину та має виконуватись актором, художній образ.

С

Свято – масовий захід, присвячений знаменній даті або події загальнонародного, традиційного характеру.

Синкретизм – суміш різноманітних за матеріалом елементів сценарію, їх з'єднання.

Симультанність – одночасність дії, проведення кількох заходів в межах єдиного свята.

Ситуація – сума певних умов та обставин, які складаються в те чи інше становище.

Скандування – одночасні голосні вигукування слова або вислову.

Скетч — невеличка п'єса в одній дії, комедійна сценка.

Соло – виконання музичного твору одним виконавцем, а також твір, передбачений для такого виконання.

Статист – актор, який виконує другорядні ролі, учасник масової дії.

Структура – взаємозв'язок складових частин єдиного цілого, внутрішня побудова, те, що має певну організацію.

Схема – зображення або опис чогось у загальних рисах, у спрощено-узагальненому вигляді.

Сцена – місце дії, майданчик, підмости, на якому відбувається дія театральної вистави.

Сценарій – колись, план драматургічного твору, сюжетна схема театральної вистави, пізніше, драматургічний твір, за яким створюється кінофільм, радіопередача, телепередача, масове театралізоване видовище.

Сценарист – драматург, який створює сценарій, автор сценарію.

Сценарний хід – практичне втілення ідеї сценарію, його основної думки, його художнього образу, засіб формування сценарної структури, обов'язковий елемент сценарію.

Сценографія – мистецтво художнього оформлення сцени, вистави, видовища.

Сюжет – поступовий ряд подій, що пов'язані поміж собою та які складають зміст твору.

T

Творча лабораторія – захід з обміну досвідом, знаннями в цікавій, творчій формі.

Творчий звіт – захід, присвячений аналізу діяльності установи, творчого колективу.

Театр – особливий вид видовищного мистецтва, в якому життя відображається за допомогою драматичної дії, а також споруда, де відбуваються вистави.

Театралізація – пристосування літературного матеріалу до вимог театрального мистецтва, переведення його у дійове видовище, використання у показі різних технічних засобів та елементів оформлення.

Театрознавство – наука, яка вивчає історію театру та театральне сьогодення, теоретичні засади сценарного мистецтва.

Театральний сезон – терміни, коли театр представляє свої вистави.

Театрознавець – вчений, який вивчає різні аспекти життя театру.

Тема – найголовніша проблема та певне коло конкретних явищ мистецького твору, в якому відбувається дія.

Тип – літературний образ, в якому узагальнюються окремі риси зовнішності чи характеру персонажу, його соціальної, національної та професійної приналежності.

Типовий – характерний. Той, що відповідає певному стандарту, уявляє з себе зразок.

Типологія – розподілення чогось за найхарактернішими ознаками, класифікація.

Тирада – довгий монолог.

Титул – перша сторінка книги чи рукопису, на якому містяться відомості про автора, назва твору, визначення жанру та місце і рік видання або створення, інакше кажу- чи, заголовний аркуш.

Трагедія – один з головних жанрів драматургії, який має в основі дуже загострений конфлікт, непримиренну боротьбу, загибель головних героїв, у переносному значенні – страшна, невиправдана подія, загибель, катастрофа.

Травесті (від італ. *travestire* – перевдягатися) – це театральне амплуа актора чи актриси, які виконують ролі протилежної статі, або хлопчиків/підлітків, а також вид гумористичної поезії, де серйозний зміст подається в комічному, «перелицьованому» вигляді; також це може бути естрадна пародія з переодяганням.

Трагікомедія – драматичний твір, що має риси трагедії та комедії.

Трактування – своє особисте розуміння чогось, свій варіант, теж саме, що і інтерпретація.

Трюк – незвичайно коротка дія, вправна та ефектна, на естраді чи цирку, основний структурний елемент видо- вища, його структурна одиниця.

У

Увертюра – музичний вступ до вистави, у переносному значенні – те, що передує основній дії, пролог.

Усний журнал – активна форма пропаганди новинок друку.

Увертюра – це інструментальний (зазвичай оркестровий) вступ до музичної чи театральної вистави (опери, балету, оперети, драми) або кінофільму, що готує слухачів до атмосфери твору, або ж самостійний програмний симфонічний твір, який також має назву концертна увертюра. Це «відкриття» або «початок» (від фр. *ouverture*, лат. *apertura*), що вводить в коло ідей та образів.

Увертюрист – музикант в оркестровій ямі, звісно, який виконує увертюру.

Унісон (італ. *unisono* – «один звук») у співі – це одночасне виконання мелодії двома або більше голосами (або інструментами) на однаковій висоті, що створює відчуття єдиного, злитого звуку; це також фігурка чистої прими, коли голоси ідуть паралельно в одному регістрі або в октаву. Вислів «співати в унісон» означає не тільки музичну точність, а й повну злагоду чи підтримку в діях кількох людей, як у виразі «співати в унісон з кимось».

Узголів'я сцени (задня частина).

Установники – працівники цеху.

Учасник вистави – актор, глядач.

Урок – навчальна одиниця освітнього процесу.

Ф

Фабула – зв'язок та розвиток сюжету, стислий переказ найголовніших подій, які складають сюжет художнього твору в їх логічній послідовності.

Фарс – це театральний жанр комедії легкого змісту з зовнішніми комічними прийомами, перебільшеннями та абсурдом, а також назва історичної області та провінції в Ірані (Парс). В сучасному розумінні фарс може означати лицемірство, цинічну імітацію чогось або грубо-комічне видовище.

Феєрія – подання казкового змісту, відмінне пишною постановкою і сценічними ефектами. Чарівне, казкове видовище.

Фестиваль – широка громадська святкова зустріч, що супроводжується оглядом досягнень яких-небудь видів мистецтва.

Фінал – логічне завершення вистави відповідно до режисерського задуму.

Флешмоб – збір людей з метою проведення одноразової акції. Це заздалегідь спланована масова акція, в якій велика група людей раптово з'являється в громадському місці, протягом декількох хвилин вони виконують заздалегідь обумовлені дії.

Форум – представницькі збори, з'їзд.

Фото-крос – змагання фотографів.

Фрагмент – дрібна частина цілого, шматок якогось твору.

Функція – певний обов’язок, який треба неодмінно виконати.

Фурнітура – елементи, деталі костюмів/декорацій.

Х

Характер – сукупність рис та особливостей, які притаманні певній людині або явищу. Особливості характеру описує поняття «**характерність**».

Хепенінг – форма сучасного театралізованого видовища, коли виконавці не дотримуються якогось певного тексту, з елементами імпровізації та випадковості, з використанням різних технічних засобів та оточуючого середовища.

Хвилина слави – захід, де будь-яка людина може по-казати свої унікальні здібності.

Хіт-парад – парад популярності, який визначається в результаті опитування.

Хобі-клуб – клуб, що об’єднує людей з певним хобі (різновид розваги, захоплення).

Хор – колективний персонаж античного театру, у сьогоденні, колектив виконавців вокальних творів.

Хореографія – мистецтво створення танцювальних номерів та вистав, сукупність явищ, що мають відношення до танців.

Хореограф – майстер постановки танців.

Хормейстер – керівник хорового колективу.

Хроніка – викладання подій у часовій послідовності, жанровий різновид п'єс, в яких йдеться про певні події, що викладаються у хронологічній послідовності.

Хронограф – захід–розповідь за роками про якісь історичні події.

Хронологія – послідовність подій у часі.

Хронометраж – вивчення протікання процесу у часі, вимірювання часу.

Ц

Церемоніал – загальноприйнятий, офіційно встановлений порядок урочистих дій, процесій, різноманітних заходів, ритуал.

Цикл зустрічей – кілька зустрічей, об’єднаних однією темою.

Ч

Читець – актор, який виступає з читанням художніх та документальних текстів, іноді – ведучий.

Ш

Шабаш – захід, присвячений містичній або екзотеричній літературі, стилізоване під розгул нечистої сили.

Шоу – яскраве уявлення, розраховане на гучний зовнішній ефект, розважальна програма з ефектним музичним і візуальним супроводом.

Інтелектуальне Шоу – яскрава інтелектуальна розважальна програма.

Шоу-програма – програма, що складається з декількох чудових, яскравих номерів.

Ф

Фарс – середньовічна форма гротескної драматургії, за змістом та настроєм інколи брутална і непристойна. Демонструвалась як міждія, а інколи самотійно.

Фесрія – вистава з різноманітними сценічними ефектами, яскравими трюками та незвичайними драматургічними ситуаціями.

Ю

Ювілей – урочисто відзначається річниця знаменної події, життя або діяльності будь-якої особи, існування установи, підприємства, організації.

Я

Ярмарок – захід, присвячений народним звичаям, свята з іграми, забавами, піснями.

Ярмарок творчих ідей – акція, яка спрямована на виявлення проєктів, здатних внести в культурне життя новизну, креативність [18].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л.В. Театр і гра. Вдома, у дитячому садку, в школі : пер. з рос. – 2-ге вид. Київ : Томірс, 2002. 291 с.
2. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х кн. Кн. 1. Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч. -метод. видання. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2-х кн. Кн. 2. Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади: навч. -метод. посібник. Київ : Либідь, 2003. – 344 с.
5. Бояджиєв Г. Н. Душа театра. Київ : Мистецтво, 1983. 272 с.
6. Гладишева А. О. Сценічна мова: основні поняття та їх тлумачення: навч. посібник. Київ : КДУ ім. К. Карпенка-Карого, 2003. 92с.
7. Гольцов А. Грим без прикрас: студія, учебный класс / Клуб и художественная самодеятельность. 1983. №9. С. 28-30.
8. Гончаренко С. У. Методика як наука. Хмельницький : ХГПК, 2000. 30 с.
9. Дем'янчук О. Н. Педагогічні основи формування художньо-естетичних інтересів школярів : навч.-метод. посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 63 с.
10. Зязюн І. А. Предмет теорії естетичного виховання / Етика і естетика : міжвузівський науковий збірник. Вип. 5. С. 54-61
11. *Люстрована абетка*. М. Єфімова. Осінні мотиви. Взято з: <https://www.facebook.com/groups/172720890245421/user/100025938260318/>
12. Капська А. И. Мистецтво живого слова / Програми для гуртків, секцій, об'єднань. Київ : ІЗМН, 1996. С. 167–190.
13. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л. М. Проколієнко. Київ, 1989. 608 с.
14. Кудін В. О. Естетика і творчість. Київ : Мистецтво, 1973. 154 с.
15. Люріна Т. І. Формування мовно-культурної особистості / *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. / редкол.: І.А.Зязюн (голова) [та ін.]. Київ-Вінниця, 2004. С. 427–434.
16. Ляльки, яких наставляють згори: три банальних, але логічних запитання (Про ляльок Київського театру маріонеток). *Наука і суспільство*. 2004. №№5,6. – С. 25-26.
17. Мазур Н. Пластична версія драм (Про Дніпродзержинський музично-драматичний театр). *Український театр*. 1991. № 4. С. 14–15,18.
18. Методичні рекомендації. Організація масових і театралізованих свят. Взято з: <http://www.zomc.org.ua/vidannya/item/1557-metodychni-rekomendatsii->

19. Миропольська Н. Є. Театральне мистецтво в школі. *Мистецтво і освіта*. 2002. №1. С. 24–25.
20. Серих Л. В. Естетичне виховання молодших школярів засобами театрального мистецтва. *Українознавство* : зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2002. С. 9-12.
21. Серих Л. В. Використання матеріалів українознавства у розвитку естетичної культури молодших школярів. *Матер. наук. -теор. семінару*. Київ, 2002. С. 6-12.
22. Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів засобами театрального мистецтва : методичний посібник (Виховує мистецтво). Суми: СОШПО. 2003. 53 с.
23. Серих Л. В. Естетичне виховання молодших школярів засобами театрального мистецтва. *Вересень* : зб. наук. праць. Миколаїв. 2004. №1-2 (34-35). С. 106–112.
24. Серих Л. В. Театралізована діяльність (1-4 класи) : авторська програма для вчителів початкових класів. Суми : СОШПО. 2004. 18 с.
25. Серих Л. В. Сценарії до авторської програми «Театралізована діяльність (1-4 класи)» : методичний посібник. Суми : СОШПО. 2004. 28 с.
26. Серих Л. В. Театралізована діяльність у школах та позашкільних навчальних закладах (I): метод. посіб. Суми : СОШПО, 2005. 36 с.
27. Серих Л. В. Театралізована діяльність у школах та позашкільних навчальних закладах (II) : метод. посіб. Суми : СОШПО, 2005. 32 с.
28. Серих Л. В. Театралізована діяльність у школах та позашкільних навчальних закладах (III) : метод. посіб. Суми : СОШПО, 2005. 27 с.
29. Серих Л. В., Медведєв І. А. Культурологія : навч. -метод. посібн. для слухачів курсів підвищення кваліфікації всіх форм навчання. Суми : Джерело, 2006. 103 с.
30. Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: дис. ...канд. пед. наук / Лариса Серих. Київ, 2008. 246 с.
31. Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. 13.00.07 / Лариса Серих. Київ : ІПВ АПН України, 2008. 20 с.
32. Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності : монографія. Суми : СОШПО, 2009. 199 с.
33. Серих Л. В. Театралізована діяльність – новітній засіб навчання і виховання школярів. *Вища освіта України* / ред. кол. В.Г. Кремень, Л.В. Губерський, О. Я. Савченко та ін. Додаток 3, том V (12). 2008. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». С. 537–548.
34. Серих Л. В. Театралізована діяльність (1-4 класи): Сценарії до авторської програми. *Шкільний світ*. 2009. № 8. С.8–11.
35. Серих Л. В. Театральне мистецтво. 1-4 класи. *Програми факультативів та курсів за вибором для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл художнього*

- профілю*. Упоряд. В. О. Корнілова, О. В. Гайдамака. Харків: Вид-во «Ранок», 2009. С. 111–120.
36. Театр і гра. Вдома, у дитячому садку, в школі : Київ : Томірс, 2002. 291 с.
 37. Театр ляльок руками школярів. *Позакласний час*. 2002. №5. С. 61.
 38. Театральна педагогіка – ресурсний центр формування особистості молодшого школяра. *Початкова школа*. 2003. № 35. С. 4.
 39. Театральний гурток «Околиця»: Програма гуртків і секцій. Київ, 1996.
 40. Театр у школі: книга для вчителя. Упор. Н.Є. Миропольська. Київ : Рад. школа, 1990. 155 с.
 41. Терещенко М. С. Режисер і театр. Київ : Мистецтво, 1971. 157 с.
 42. Фіалко В. Мізансцена в образній системі вистави. *Український театр*. 1981. №5. С. 8–10.
 43. Фейчак З. С. Розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів засобами народознавчого матеріалу та навчальної гри. Івано-Франківськ, 1994. 140 с.

ПІСЛЯМОВА

Театр – це чарівний світ мистецтва, в якому високо цінуються найрізноманітніші здібності. І тому, можна не тільки розвивати ці здібності, а й з дитячого віку прищеплювати любов до мистецтва. Музика в театрі існує, мабуть, стільки, скільки існує сам театр. Музика посилює значення слів, допомагає яскравіше розкрити зміст та образи героїв. Вона є стрижнем, на який нанизуються всі жанрові особливості вистави, посилює вплив театрального твору. Образотворче мистецтво, візуальне, декораційний живопис, костюми – все це впливає на емоційну складову естетичного виховання здобувачів освіти.

Театралізована діяльність – можливість закріпити навички театрального мистецтва у освітній навчальній діяльності, використовуючи її на різних предметах на в позакласній, позаурочній діяльності: читання в ролях, розігрування сценок, використання сценічних атрибутів для математичних розрахунків, будови композиції в природознавстві, фізичній культурі тощо.

Створення ілюстрованого довідника також обумовлено актуальністю інтеграції позашкільної освіти у сучасну культуру, введенням дитини в сучасний інформаційний соціокультурний простір. Зміст довідника забезпечить розуміння здобувачами освіти значення театру як синтетичного виду мистецтва в житті людини й суспільства, його вплив на духовний світ, формування ціннісно-моральних орієнтацій, а також буде сприяти розширенню кругозору, емоційної культури, культури мислення, формуванню переконань.

Переглядайте словник із насолодою й цікавістю, запам'ятовуйте терміни і поняття! Запропонуйте переглянути ілюстрований довідник своїм друзям, колегам!

М **РУ ВСІМ!!**

Сумський обласний академічний театр драми і музичної комедії ім. М. Щепкіна

Науково-методичне видання

Лариса Володимирівна СЕРИХ,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти

*КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, тренерка,
фасилітаторка, координаторка мистецької освітньої галузі в Сумській області*

**Словник термінів і понять:
театральне мистецтво,
театралізована діяльність**

Відповідальна за видання: **Л.В. Серих**

Дизайн обкладинки: **Л.В. Серих,**

Сумський обласний академічний театр драми і музичної комедії ім. М.С. Щепкіна.

Декоративне панно «Птахи щастя». Художник Віктор Зарецький.

Фарфор Сумського фарфорового заводу. 1980 рік

Суми, 2025

